

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

**TEDAVİ VE DENETİMLİ SERBESTLİK YÜKÜMLÜLERİNİN
MADDE KULLANIMI VE BAĞLANMA STİLLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİ
(UŞAK İLİ ÖRNEĞİ)**

HARUN GÜNDÜZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

LEFKOŞA

2021

**TEDAVİ VE DENETİMLİ SERBESTLİK YÜKÜMLÜLERİNİN MADDE
KULLANIMI VE BAĞLANMA STİLLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ
(UŞAK İLİ ÖRNEĞİ)**

Harun GÜNDÜZ

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI
Yrd. Doç. Dr. Meryem KARAAZİZ

LEFKOŞA

2021

KABUL VE ONAY

Harun GÜNDÜZ tarafından hazırlanan “Tedavi Ve Denetimi Serbestlik Yükümlülerin Madde Kullanımı ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişki (Uşak İli Örneği)” başlıklı bu çalışma, **04/02/2021** tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

.....
Yrd. Doç. Dr. Meryem KARAAZİZ (Danışman)

Yakındoğu Üniversitesi

Fen Edebiyat Fakültesi

.....
Prof. Dr. Fatma Gül CİRHİNLİOĞLU

Yakındoğu Üniversitesi

Fen Edebiyat Fakültesi

.....
Yrd. Doç. Dr. Şengül BAŞARI

Yakın Doğu Üniversitesi

Atatürk Eğitim Fakültesi

.....
Prof. Dr. K. Hüsnü Can BAŞER

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin, tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim. Tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Yakın Doğu Üniversitesinde erişime açılabilir.
- Tezimin iki (2) yıl süre ile erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde tezimin tamamı erişime açılabilir.

04 /02/2021

Harun GÜNDÜZ

TEŞEKKÜR

Üniversiteden mezun olduktan sonra desteğini esirgemeyen ve yoluma ışık olan tüm hocalarıma, tez çalışması sürecinde hiçbir desteğini esirgemeyen değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Meryem KARAAZİZE,

Gerçek kendilik yolculuğumda ilerlerken hiçbir bilgisini paylaşmaktan çekinmeyen ve öğrencilerine; “yeter ki hayal edin o bir gün gerçek olur” diyen hayallerime ulaşmamda üzerimde çok emeği olan kıymetli hocam Uzm. Dr. Tahir ÖZAKKAŞ ‘a

Hayatımın en önemli döneminde sesime ses katan vokoloji uzmanı Op. Dr. İsmail İlter DENİZÖĞLU’na.

Üniversite hayatım boyunca kitaplarla aramızdaki perdeyi kaldıran hocam Dr. Akif HAYTA’ya

Bu araştırmanın yapılmasında bana destek olan Uşak Denetimli Serbestlik Müdürlüğündeki tüm mesai arkadaşlarıma ve yükümlülere,

Tez yazım sürecinde destek olan başta meslektaşım Yunus UĞUR olmak üzere, Zehra AÇIKGÖZ’e,

Hayallerimi paylaştığım dostlarım; Mustafa AYDIN, Fatih PULAT, Emrullah KILIÇ, Ali ULUDAĞ, Gökhan TOPAL, Burak ERTUĞRUL, Mahmut Bilal KAYA, Samet ÇİFTÇİ’ ye,

Zor zamanlarımda hep yanımda olan Uzm. Psk. Zeynep YEŞİLKAYA PEKER ve Psikiyatrist Uzm. Dr. Serçin YALÇIN ÇAVUŞ’a,

Ve bugünlere gelmemde en büyük emeği ve katkısı olan annem, babam, ablam ve kardeşime,

Hepinize sonsuz teşekkür ederim.

ÖZ

TEDAVİ VE DENETİMLİ SERBESTLİK YÜKÜMLÜLERİNİN MADDE KULLANIMI VE BAĞLANMA STİLLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ (UŞAK İLİ ÖRNEĞİ)

Bu çalışma da tedavi denetimli serbestlik yükümlülerinin madde kullanımı ve bağlanma stilleri arasında ilişki incelenmiştir. Çalışmanın örneklemini Uşak ili Denetimli Serbestlik Müdürlüğü Tedavi ve denetimli Serbestlik Müdürlüğü'nün yükümlüleri oluşturmaktadır. Araştırmada 18-65 yaş arasındaki 38 kadın ve 50 erkek yer almıştır. Veri toplama aracı olarak katılımcılara araştırmacının hazırladığı "Bilgilendirilmiş Onam Formu", "Kişisel Bilgi Formu", "Anne Babaya Bağlanma Ölçeği" ve 'Bağımlılık Profil İndeksi Ölçeği (BAPİ)' verilmiştir. Araştırmanın Bulgularına göre, araştırmaya katılan denetimli serbestlik yükümlülerinin en çok kullandığı madde türü olarak esrar maddesi olduğu bulunmuştur. Kadın katılımcıların (%54.5)'i, erkek katılımcıların ise (%86.2)'si esrar maddesi kullanmaktadır. Kadınların ve erkeklerin madde kullanma nedenleri en fazla arkadaş ortamıdır. Madde kullanma sıklıkları sorulduğunda ise kadın ve erkek katılımcıların en fazla maddeyi buldukları zaman kullandıkları görülmüştür. Anne babaya bağlanma stili olarak ise ilgi/kontrol boyutu yüksek olan yükümlülerde madde kullanım oranının da arttığı ortaya çıkmıştır. Bu araştırma sonucunun bulgularına göre, madde kullanımı ve anne babaya bağlanma stilleri açısından bundan sonra yapılacak olan çalışmalara referans olması bakımından önemli olduğu düşünülmektedir. Denetimli serbestlik sisteminde madde bağımlılığı konusunda mikro, mezo ve makro araştırma, proje ve çalışma sayılarının artırılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Denetimli Serbestlik, Madde Kullanımı, Bağlanma Stilleri

ABSTRACT

RELATIONSHIP BETWEEN ATTACHMENT STYLES AND DRUG ABUSE INDIVIDUAL ON THERATMENT AND PROBATION SYSTEM (UŞAK CITY SAMPLE)

In this study, the relationship between substance use and attachment styles of treatment probation. It has been examined. The sample of the study was in Uşak Province Probation Directorate, Treatment and Probation. It constitutes the obliged parties of the directorate. 38 females and 50 males between the ages of 18-65 were included in the study. As a data collection tool, "Informed Consent Form" prepared by the researcher, "Personal Information Form ", " Parental Attachment Scale "and" Addiction Profile Index Scale (API) "were given. According to the findings of the study, the item most used by probation officers participating in the study has been found to be cannabis as a type. (54.5%) of female participants, and (86.2%) of male participants uses cannabis. The most common reasons for substance use by women and men are friend environment. When asked about the frequency of substance use, the time when male and female participants found the most It has been seen that they use. In obliged parties with a high interest / control size as the style of attachment to their parents. It has been revealed that the rate of substance use has also increased. According to the findings of this research result, substance use and In terms of reference to future studies in terms of attachment styles to parents. It is thought to be important. The number of micro, mezzo and macro researches, projects and studies on substance addiction should be increased in the probation system.

Keywords: Probation, Substance, Atteachment Styles.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM.....	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar DİZİNİ.....	ix
KISALTMALAR	x
1.BÖLÜM.....	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	3
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi.....	6
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	7
1.5. Tanımlar.....	7
2. BÖLÜM.....	8
KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	8
2.1. Denetimli Serbestlik.....	8
2.1.1. Tanımı	8
2.1.2. Denetimli Serbestliğin ve Tedavi Denetimli Serbestliğin Amacı	10
2.1.3. Denetimli Serbestliğin Tarihçesi.....	11
2.1.4. Denetimli Serbestliğin Yapısı.....	13
2.1.5. Tedavi ve Denetimli Serbestlik	14
2.2. Madde Kötüye Kullanımı ve Bağımlılığı	19
2.2.1. Tanımı	19
2.2.2. Genel Olarak Madde Kullanımı ve Bağımlılığı	20
2.2.3. Madde Kullanımında Tanı Kriterleri.....	21
2.2.4. Epidemiyoloji.....	22
2.2.5. Madde Kullanımında Etiyoloji	26
2.2.6. Bağımlılık Yapan Maddeler	28
2.2.7. Madde Kullanımında Ruhsal Durum Ve Kişilik Bozuklukları Arasındaki İlişki	33

2.2.8. Kuramlara Göre Madde Kullanımı	35
2.3. Bağlanma Kuramı ve Önemi	38
2.3.1. Gelişim Dönemlerine Göre Bağlanma Stilleri	39
2.3.2. Anne Baba Tutumları ve Bağlanma.....	47
2.4. Kuram ve Kuramcılara Göre Bağlanma	49
2.4.1. Psikanaliz ve S. Freud ve Lacan'a Göre Bağlanma.....	49
2.4.2. Nörobiyolojik Kuram ve A. Schore'e Göre Bağlanma.....	49
2.4.3. Margret Mahler'e Göre Bağlanma.....	50
2.4.4. Daniel Stern'e Göre Bağlanma.....	51
2.4.5. Mentalizasyon Kuramı ve Peter Fonagy'e Göre Bağlanma	52
2.4.6. Terk Depresyonu Kuramı ve James Masterson'a Göre Bağlanma	53
2.4.7. Duygu Odaklı Terapi ve Leslie Greenberg'e Göre Bağlanma.....	54
2.5. Yapılan Araştırmalar	54
3. BÖLÜM.....	58
YÖNTEM	58
3.1. Araştırma Modeli.....	58
3.2. Evren ve Örneklem	58
3.3. Veri Toplama Araçları	59
3.3.1. Sosyo-Demografik Bilgi Formu	59
3.3.2. Bağımlılık Profil İndeksi Ölçeği (BAPİ).....	60
3.3.3. Anne-Babaya İlişkin Görüşler Ölçeği I-II (ABBÖ)	60
3.4. Verilerin Toplanması.....	61
3.5. Verilerin İstatistiksel Analizi.....	62
3.6. Etik Konular.....	62
4. BÖLÜM.....	63
BULGULAR.....	63
5. BÖLÜM.....	74
TARTIŞMA	74
6. BÖLÜM.....	83
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	83
6.1. Sonuç.....	83

6.2. Öneriler	84
KAYNAKÇA	86
EKLER.....	100
Ek. 1. Bilgilendirme Formu.....	100
Ek. 2. Aydınlatılmış Onam Formu	101
Ek. 3. Kişisel Bilgi Formu	103
Ek. 4. Bağımlılık Profil İndeksi Ölçeği(BAPİ)	105
Ek. 5. Anne Babaya İlişkin Görüşler Ölçeği I.....	106
Ek. 6. Anne-Babaya İlişkin Görüşler Ölçeği-II	107
Ek. 7. Anne Babaya İlişkin Görüşler Ölçeği İzni.....	109
Ek. 8. BAPİ Ölçeği Kullanım İzni.....	110
Ek. 9. Bakanlık İzni.....	111
ÖZGEÇMİŞ.....	112
İNTİHAL RAPORU	114
ETİK KURUL RAPORU.....	115

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1: Katılımcıların cinsiyetlerine göre madde kullanma nedenleri, sıklıkları ve hangi maddeleri daha sık kullandıklarının karşılaştırılması.....	63
Tablo 2: ABBÖ Aşırı Koruma alt boyutunun sosyo-demografik değişkenlere göre farklılıklarının incelenmesi	65
Tablo 3: ABBÖ İlgü Kontrol alt boyutunun sosyo-demografik değişkenlere göre farklılıklarının incelenmesi.....	66
Tablo 4: BAPİ Madde Kullanımı alt boyutunun sosyo-demografik değişkenlere göre farklılıklarının incelenmesi	67
Tablo 5: BAPİ Tanı alt boyutunun sosyo-demografik değişkenlere göre farklılıklarının incelenmesi.....	68
Tablo 6: BAPİ Yaşam Üstüne Etkileri alt boyutunun sosyo-demografik değişkenlere göre farklılıklarının incelenmesi	69
Tablo 7: BAPİ Şiddetli İstek alt boyutunun sosyo-demografik değişkenlere göre farklılıklarının incelenmesi	70
Tablo 8: BAPİ Motivasyon alt boyutunun sosyo-demografik değişkenlere göre farklılıklarının incelenmesi.....	71
Tablo 9: ABBÖ ve BAPİ alt boyutlarının ilişkisinin incelenmesi	72
Tablo 10: Bağımlılık profil indeksinin risk etkenlerinin incelenmesi.....	73

KISALTMALAR

DSM	: The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı)
DSM-5	: The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Fifth Edition
BAPİ	: Bağımlılık Profil İndeksi Ölçeği
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences(Sosyal Araştırmalar İçin İstatistiksel Program Paketi)
VB.	: ve benzeri
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AKT	: Aktaran
AMATEM	: Alkol ve Uyuşturucu Madde Bağımlıları Tedavi ve Araştırma Merkezi
BKZ	: Bakınız
DSU	: Denetimli Serbestlik Uzmanı
MD	: Madde
T.C	: Türkiye Cumhuriyeti
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TDS	: Tedavi ve Denetimli Serbestlik
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UNESCO	: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu)
UNICEF	: United Nations International Children's Emergency Fund (Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu)
UNODC	: United Nations Office on Drugs and Crime

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Günümüzde yaygın ve güncel bir sorun olan madde bağımlılığı, bireysel sorunların yanında toplumsal sorunlar da ortaya çıkarmaktadır. Toplumun huzur ve güvenliği gibi temel ihtiyaçlara karşın tehdit oluşturan madde kullanımının birey, aile ve toplum olarak değerlendirildiğinde sayısızca yeni sorun alanı doğurduğu bilinmektedir. Ayrıca uyuşturucu madde kullanımının diğer suç alanlarına zemin hazırladığı da bilinmektedir (Aydın, 2019).

İnsanlık tarihinin başlarından bugüne insanlar çeşitli hastalıklar karşısında çeşitli ilaçlar kullanmıştır. İnsanlar bu maddelerin yanında ruhsal iç dünyalarını etkileyecek ilaçlarda kullanmışlardır (Karadon, 2012). İnsanların ruh sağlığını etkileyen ilaçlar ve maddeler bireylerin sadece kendisine değil topluma da zarar vermektedir. Madde kullanma ya başlayan kişilerin yakın çevreleri bunu ilk zaman farkında olmazlar ya da olamamaktadırlar (Yıldırım vd., 2011). Uyarıcı ve uyuşturucu madde kullanımı uzun süre kullanıldığında insan beyninde kalıcı hasarlar bıraktığı araştırmalar sonucu tespit edilmiş ve kişilerde dikkat eksikliği, unutkanlık ve bazı psikolojik, psikiyatrik rahatsızlıklara sebep olmaktadır (Tuncer, 2011).

Dünya'da suç oranlarının artışı alternatif ceza infaz sistemleri arayışlarını gündeme getirmiş ve denetimli serbestlik sistemi de bu arayışlar sonucunda ortaya çıkmıştır (Çınar, 2015). Denetimli Serbestlik cezaevlerine alternatif bir infaz sistemi olup kişileri tekrardan rehabilitasyon olmuş bir halde toplum içinde yaşamlarına devam etmesini sağlayan bir sistemdir (Yavuz, 2012). Denetimli serbestlik sisteminin amaçları ve faydalarına bakıldığında; kişiler dört duvar

arasında çekecekleri cezayı ceza evinde iyi hal şartını sağladıysa dışarda aile hayatından ve iş hayatından kopmadan yaşamaya devam etmesidir. Bu anlamda düşünüldüğünde farklı bir ceza infaz yöntemidir. Bu ceza infaz yönteminden sadece yetişkinler değil çocuk hükümlülerde faydalanabilmektedir (Ada ve Peker, 2012). Bu sistem sayesinde bireyler karışmış oldukları bir suç karşısında mevcut şartları yerine getirdikleri sürece ceza infaz kurumuna girmeden cezalarını çekebilmektedir.

Tedavi ve denetimli serbestlik de denetimli serbestlik sistemi içinde uygulanan bir karar türü ve ceza infaz yöntemidir. TCK 5237 sayılı yasanın 191. Maddesinde uyarıcı ve uyuşturucu madde kullanan kişilerin hakkında denetimli serbestlik tedbiri uygulanmaktadır. Bu sistem gereği kişiler denetimli serbestlik müdürlüklerine başvurduktan sonra, ilgili sağlık kuruluşuna yönlendirilirler ve bu sağlık kuruluşundan madde kullarımlarının olmadığına dair raporları geldiğinde işlemleri başlanmaktadır. Böylelikle kişilerin madde kullanımını bırakma oranları da artmaktadır. Kişiler hem kendilerini hem de toplum için diğer bireylerin hayatına katkı sağlayabilme fırsatı bulmaktadır (Fırat ve Erk, 2019). Katkı sağlasınlar veya sağlayamasınlar tedavi denetimli serbestlikten faydalanan bireylerin bir şekilde, hayatlarına toplum içinde devam ettikleri görülmektedir. Bu noktada bu kişilerin toplum içinde rehabilite olmalarının sağlanmasında toplum olarak her vatandaşın sorumlu olduğu düşünülmektedir (Çınar, 2015).

İnsanları madde bağımlılığına iten birçok sebep vardır. Yapılan çalışmalarda, zayıf ve negatif aile bağlarına sahip olma, çevresiyle açık iletişimi olmama, ruhsal sorunları veya bağımlılık geçmişi olan kaotik aile içinde yaşamış olma, ilgi ve bağlanma eksikliği ile çocukluk dönemleri geçmiş olma, bireylerin madde bağımlılığına iten temel faktörlerden olduğu bilinmektedir (Ateş ve Tuncay, 2020).

Bağlanma, insanoğlu daha anne karnından doğmadan önce anne ve bebek arasında başlamaktadır. Birincil bakıcı ve çocuk arasındaki hem sözlü hem de sözsüz iletişim neticesinde birincil bakıcı ve çocuk arasında bir duygusal iletişim başlar (Ertekin, 2019). Bireyleri madde bağımlılığına iten faktörlerden olan güvensiz bağlanma önemlidir. Aile içinde açık iletişimi olmayan çocukluk

döneminde güvenli bağlanma geliştiremeyen insanların ilerleyen yaşlarda suça yönelmesi daha kolay hale gelebilmektedir (Ögel, 2010).

2005 yılında denetimli serbestlik sisteminin kurumsallaşması sürecinde bilimsel kanıt ve araştırma temelli uygulamaların eksik kaldığı görülmektedir. Alanla ilgili araştırma ve bilimsel kanıtların ortaya koyulması denetimli serbestlik sistemi için bir ihtiyaçtır (Eryalçın, 2020). Denetimli serbestlik sistemine bilimsel kanıtlar sunmayı amaçlayan bu çalışma altı bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmanın genel açıklamaları yapılmıştır. Sonraki İkinci bölümde, araştırmanın konusu, kavramsal, kuramsal ve çerçeve ile ilgili araştırmalar, üçüncü bölümde araştırmanın yöntemi ve tekniği, dördüncü bölümde araştırma bulguları, beşinci bölümde tartışma, altıncı bölümde ise sonuç ve öneriler kısmı yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

Birleşmiş Milletlerin 2018 yılı raporunda; dünya genelinde 2017 yılı içinde 585 bin kişinin uyuşturucu kullanımına bağlı hayatını kaybettiğini ve 35 milyon kişinin ise madde bağımlısı olduğu belirtilmektedir (UNODC, 2018). Türkiye’de de madde kullanım oranları batı ülkelerine nazaran daha düşük olmasına rağmen son yıllardaki çalışmalarda madde kullanım yaşının giderek küçülmekte olduğunu görülmektedir. Madde bağımlılığı bireysel, kültürel ve genetik birçok faktörü barındırmaktadır (EGM, 2019).

Madde bağımlılığı sadece bireyi değil ailesi ve çevresini de etkilemektedir. Bu manada ailenin madde bağımlılığı sürecinde etkisi büyüktür. Aile içinde madde bağımlılığına karşı koruyucu faktörlerden biri de güvenli bağlanmadır (Aydoğdu ve Çam, 2013).

Bağlanma yaşamın ilk zamanlarından itibaren anne ve bebek arasında başlayan daha sonra babanın da dahil olduğu duygusal süreci tanımlar. Güvenli ve güvensiz olmak üzere iki tür bağlanmadan söz edilir. Güvenli bağlanma, anne ve bebeğin kesintisiz ve tutarlı ilişki kurması demek iken, güvensiz bağlanma, annenin bebeğe yeterli ilgiyi gösterememesi ya da tutarsız davranması anlamına gelir. Güvenli bağlanma geliştiremeyen bireyler

riskli davranışlar sergilemeye meyillidir. Madde bağımlılığı bu meyillerden biridir (Sümer vd., 2015).

Denetimli serbestlik sistemi tedavi denetimli serbestlik sistemi ile birlikte suça karışmış bireyleri tekrardan topluma kazandırmak adına onları rehabilitasyon sürecinden geçirerek topluma tekrardan adapte olmalarını sağlayan dünyanın çeşitli ülkelerinde uygulanmaya da devam eden bir ceza infazı adına farklı bir infaz sistemidir (Yavuz, 2012).

Günümüzde madde kullanımı giderek artmakta ve madde kullanan kişilerin tedavi edilerek tekrardan topluma kazandırılmaları gerekmektedir. Bu topluma kazandırma işleminin en başında da aile olgusu gelmektedir. Madde kullanan kişilere bakıldığında ailesinden ve çevresinden giderek kopmuş ve bu kopma sonucunda psikolojik ve psikiyatrik rahatsızlıklara yakalandıkları görülmektedir. Denetimli serbestlik alanında yapılan birçok araştırmada yükümlülerin madde kullanımından veya başka gerekçelerden dolayı kişilerin aile yaşantıları ile geçmişte bir sorun yaşadıkları bilinmektedir. Madde bağımlısı bireylerin yüksek ölçüde duygu düzenlemede zorluk yaşadığı görülmektedir (Fox vd., 2007; Dvorak vd., 2014; Veilleux vd., 2014). Duygu düzenlemede zorluk yaşamamanın temel sebeplerinden birisi de güvenli bağlanmadır (Burket ve Young, 2012).

Tüm bunlar düşünüldüğünde tedavi ve denetimli serbestlik sistemindeki madde kullanan kişilerin anne ve babasına bağlanma stillerinin inceleneyeceği bu çalışma literatüre katkı açısından önemlidir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı: Uşak ilinde bulunan tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri almış yükümlülerinin madde kullanımı ve anne-babaya bağlanma stilleri arasındaki ilişki incelenmek istenmektedir. Anne ve babanın bu kişilere karşı ilgi/kontrol ve aşırı koruma durumlarının madde kullanımı ile arasındaki ilişkiye bakılması planlanmaktadır.

Madde kullanımı günümüz toplumunda giderek artmakta olup bununla birlikte çeşitli suç oranlarının da artmış olması bu kişilerin nasıl bir aile yaşantısı ve

anne babaya bağlanma geçmişi olduğu sorusunu akla getirmektedir.

Yapılan literatür incelemesinde madde kullanımı ve bağlanma konusunda birçok araştırma bulunmaktadır. Tedavi ve denetimli serbestlik sistemi içinde ise böyle bir araştırma ise bulunamamıştır.

Araştırmanın en önem arz eden hedefi ise Uşak İlinde denetimli serbestlik kapsamında tedavi denetimli serbestlik tedbiri alan kişilerin madde kullanımı ile anne babaya bağlanma stilleri arasında nasıl bir ilişki olduğunun onun saptanmasıdır. Araştırmada bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki problemler amaçlanmıştır:

- 1)-** Madde kullanan TDS yükümlülerinin cinsiyet değişkenine göre madde kullanım türleri ve nedenleri nelerdir?
- 2)-** Madde kullanan TDS yükümlülerinin Anne Babaya İlişkin Görüşler Ölçeği'nin ilgi/kontrol ve aşırı koruma alt boyutunun sosyo-demografik dağılımları nasıldır?
- 3)-** Madde kullanan TDS yükümlülerinin, BAPİ ölçeğinin madde kullanım alt puanları, anne eğitim düzeylerine göre farklılaşmakta mıdır?
- 4)-** Madde kullanan TDS yükümlülerinin BAPİ ölçeğinin bağımlılık tanı alt boyutunun annelerinin yaş aralığı arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 5)-** Madde kullanan TDS yükümlülerinin BAPİ ölçeğinin yaşam üstüne etkileri alt boyutunun en çok etkilenen yaş grubu nedir?
- 6)-** Madde kullanan TDS yükümlülerinin BAPİ ölçeğinin şiddetli istek alt boyutuna göre anne babanın medeni durumlarına göre nasıl değişmektedir?
- 7)-** Madde kullanan TDS yükümlülerinin anne babaya ilişkin görüşler ölçeği alt boyutları ile bağımlılık profil indeksi alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 8)-** Madde kullanan TDS yükümlülerinin Anne Babaya İlişkin Görüşler

Ölçeği puanları ve sosyo-demografik özellikleri Bağımlılık Profil İndeksi Ölçeği puanlarını yordamakta mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Madde bağımlılığı günümüzün büyüyerek giden bir sorunudur. Her yıl madde kullanımı sebebiyle yüzbinlerce ölüm gerçekleşmektedir. Madde bağımlısı olma yolunda en önemli koruyucu faktör aile dinamikleridir (Koçhan ve İlhan, 2015). Bağımlılıkla ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında güvenli bağlanmanın madde kullanımına yönelmeyi engelleyici bir unsur olduğu görülmektedir (Cömert ve Ögel, 2014).

Madde kullanan bireyler ülkemizde yasal yaptırımlarla karşı karşıya kalabilmektedir. Bu yaptırımlardan en önemlisi hatta ilk başta gelen tedbirlerden biri tedavi ve denetimli serbestlik tedbidir. Yılda yüzbinlerce kişi madde kullanımı nedeniyle denetimli serbestlik sistemine dahil olmaktadır (Bayraktar, 2007). Madde bağımlılığı ile ilgili denetimli serbestlik kurumlarının yanı sıra Sağlık Bakanlığı, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı başta olmak üzere tüm kurumlar çalışma yürütmektedir. Adli mercilerin ve denetimli serbestlik sisteminin bir hayli iş yükü madde kullanımıyla ilgili suçlardan oluşmaktadır. Tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri alan madde kullanıcılarının madde kullanmasına sebep olan çeşitli değişkenler de vardır (Çınar, 2015). Bağlanma bu değişkenlerin en temelidir. Bu sebeplerle bu çalışmada madde kullanan kişilerin anne babaya bağlanma stilleri ele alınıp, kişilerin madde kullanımı ve anne babaya bağlanma stilleri arasındaki ilişki incelenmiştir (Görgün, 2009).

Bu araştırma, denetimli serbestlik tedbiri almış madde kullanıcılarının anne ve babaya bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi görmek adına önem taşımaktadır. Bu çalışma ile literatürdeki çok değerli çalışmalara bir yenisini eklemek amaçlanmaktadır. Özellikle denetimli serbestlik sisteminde yürütülen eğitim ve iyileştirme çalışmalarının revize çalışmalarına da ışık tutması açısından önemli olduğu düşünölmektedir. Bu da araştırmanın yapılan diğer çalışmalardan farklı olan bir yönün olduğunu düşündürtmektedir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Bunlar:

1. Araştırma 2019-2020 tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri olan Ds dosyalarını kapsamaktadır.
2. Araştırmanın everenini Uşak ilinde tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri alan madde kullanımından gelen yükümlüler ile sınırlıdır.
3. Araştırmada kullanılan ölçekler, kişisel bilgi formu, anne babaya ilişkin görüşler ölçeği I-II Bağımlılık profil indeksi ölçeği ile sınırlıdır.
4. Dünyadaki Covid-19 salgını sebebi ile katılımcı sayısı 38 kadın 50 erkek ile sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Bu araştırmada kullanılan terimler:

Denetimli Serbestlik: Suç ve suça karışan bireylerin cezaevi sonrası şartlı olarak tahliye edilmeleri durumunda, kişilerin tekrardan topluma kazandırılması için psikolojik, sosyolojik çalışmaları da kapsayan bir ceza infaz sistemidir (Yavuz, 2012).

Tedavi ve Denetimli Serbestlik: Denetimli serbestlik sisteminin içinde madde kullanımından gelen kişilerin sağlık kuruluşu ile birlikte cezalarının infazına olanak sağlayan farklı bir ceza infaz yöntemidir. Kişiler bu infaz yöntemi durumunda madde kullanımında da bırakmalarında ve tekrardan hayata dönmeleri anlamında önemli bir ceza infazıdır.

Madde Kullanımı: Dünyada tüm toplumların mücadele verdiği konuların başında madde kullanımı gelmektedir. Genelde yapılan araştırmalarda kişilerin esrar (Hint keneviri), ecstasy, bonzai, eroin, kokain, lsd gibi maddeler kullandığı görülmektedir (Karadon, 2012).

Bağlanma: Bağlanma denildiğinde ilk akla gelen kişi J. Bowlby'dir. Bowlby yıllarca yaptığı bebek anne gözlemleri sonucu bir bağlanma tanımı yapmıştır. Bir başkasında yakınlık ve güven arama durumdur (Bowlby, 2012).

2. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Denetimli Serbestlik

2.1.1. Tanımı

Denetimli serbestlik kişilerin mahkemede aldıkları ceza veya mahkeme sonrası cezalarının infazının ceza evinde yatmadan infaz edilmesine olanak sağlayan bir tür ceza infaz sistemidir (Savaş, 2011). Kişinin cezaevine girmeden denetiminin hem bu sistem hem de toplum tarafından yapıldığı bir alternatif ceza sistemidir (Çınar, 2015).

Denetimli serbestlik sadece bir infaz sistemi olmamakta olup aynı zamanda eğitim ve iyileştirmenin de içinde olduğu farklı bir tür infaz sistemidir. Denetimli serbestlik sistemi 19.yy da mevcut olan uygulamaların cezası infaz edilen kişiler tarafından suç tekrarını önlemede önemli bir adım olarak uygulamaya konulan bir sistemdir (Dızman, 2019).

Denetimli serbestlik sisteminin bir diğer önemi ise; bu tedbire tabi tutulan kişilerin psiko-sosyal çalışmalar sonucu eğitim iyileştirme çalışmaları kapsamında kişilerin rehabilitasyon süreci yürütülmektedir. Bir diğer amaç ise, mevcut yargı sisteminin yükünü hafifletmek adına uygulanan bir ceza infaz sistemidir (Yavuz, 2012). Çünkü dört duvar arasında uygulanan infaz sisteminin suç tekrarını azaltmadığı görülmüştür. Özellikle kişilerin ceza evlerinden tahliyeleri sonucu herhangi bir takip olmaması sonucu bu suç tekrarının arttırıldığı düşünülmektedir (Zorlu, 2014). 2005 yılında, ceza adalet sisteminin esasını teşkil eden temel kanunlar olan 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK), 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK) ve 5275 sayılı

Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin infazı Hakkında Kanun (CGDK)'un yürürlüğe girmesi ile birlikte yeni bir döneme girilmiştir (Yavuz, 2012). Denetimli serbestlik sistemi hem çocuklar hem de yetişkin bireyler için bir tür ceza infaz sistemidir. Kişilere verilen hapis cezası her ne kadar caydırıcı gibi gözükse de suç oranlarının düşmesinde çok da etkili olduğu görülememektedir (Abanoz, 2017).

Bu sistemin amacı; çeşitli sebeplerden dolayı ceza evine girmiş olan bu bireylerin ceza infaz kurumlarından tahliyeleri sonucunda tekrardan topluma kazandırmak için onların rehabilitasyon sürecini bu bireylere kazandırmaktır. Bu sistem ortaya çıkmadan önce kişiler tüm aldıkları cezaları ceza infaz kurumlarında tamamladıktan sonra tahliye olmaktadır. Sistemin genel amacı hem bireyin hem de toplumun güven ve huzur içinde yaşamasıdır. Böylelikle kişiler hem cezasını infaz etmekte hem de bazı durumlarda kamu yararına çalışarak bu cezasını toplum yararına çalışarak infaz etmektedir (Ada ve Peker, 2016). Denetimli serbestlik sisteminden sadece yetişkin bireyler değil çocuk hükümlülerde yararlanabilmektedir. Böylelikle çocuklarda tekrardan topluma kazandırılmaktadır (Karadon, 2012).

Denetimli serbestlik, "Mahkemece belirtilen koşullar ve süre içinde, denetim ve denetleme planı doğrultusunda şüpheli, sanık veya hükümlünün toplumla bütünleşmesi açısından ihtiyaç duyduğu her türlü hizmet, program ve kaynakların sağlandığı toplum temelli bir uygulamayı" ifade etmektedir. Diğer bir ifadeyle denetimli serbestlik, hükümlülerin suç işlemesine neden olan davranışlarının düzeltilerek, tekrar suç işlemelerinin önlenmesi, ceza infaz kurumundan salıverilen hükümlülerin takip edilmesi, madde bağımlılarının rehabilitasyonu, mağdurların uğradıkları zararın giderilmesi ve bu yolla toplumun korunmasıdır (Resmî Gazete, 2005).

Şartlı tahliye tarihine iki yıl kalan bir ceza evi hükümlüsü denetimli serbestlikten faydalanma şartlarını yerine getirdiğinde denetimli serbestlikten ceza evinde olmadan ailesinin yanında geçirebilmektedir. Denetimli serbestlik kanunu ilgili yasa maddesinde 105/A olarak geçmektedir (Dağdelen, 2017).

TBMM'de 14 Nisan 2020 tarihinde kabul edilen ve 15 Nisan 2020 tarihinde de yayımlanan 31100 sayılı resmî gazete de denetimli serbestliğin süresi bir defaya mahsus olmak üzere iki yıldan üç yıla çıkartılmıştır. Ayrıca dünyadaki Covid-19 salgını sebebi ile de kişiler ceza evinden tahliye sonrası belli bir süre evlerinde karantinaya tabi tutulacağına dair TBMM tarafından karar alınmıştır.

Bu şöyledir: 'Covid -19 salgın hastalığının ülkemizde görülmüş olması sebebi ile açık ceza infaz kurumlarında bulunanlar ile kapalı ceza infaz kurumunda bulunup da açık ceza infaz kurumlarına ayrılmaya hak kazanan hükümlüler, 105/A maddesi kapsamında denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezasının infazına karar verilen hükümlüler ve 106. Madde veya diğer kanunlar uyarınca denetimli serbestlik tedbirinden yararlanan hükümlüler 31/05/2020 tarihine kadar izinli sayılır. Salgın devam etmesi halinde bu süre, Sağlık Bakanlığının önerisi üzerine Adalet Bakanlığı tarafından her defasında iki ayı geçmemek üzere üç kez uzatılabilir. Bu fıkra uyarınca izinli sayılanlar hakkında 95 ve 97'nci madde hükümleri uygulanır.' (Resmi Gazete, 2020).

2.1.2. Denetimli Serbestliğin ve Tedavi Denetimli Serbestliğin Amacı

Denetimli serbestlik kişilerin infaz sürecine yardımcı olmak ve topluma tekrardan adapte olmalarını kolaylaştıran bir süreçtir. Bu sistem kişinin cezasının infaz etmenin yanında uygulanan eğitim iyileştirme çalışmaları kapsamında psikolojik destek de alabilmektedirler. En büyük amaçlardan biri de kişilerin ceza evine girmeden toplum içindeki yaşantılarına devam etmelerini sağlamaktır (Zorlu, 2014). Kişiler bu sistem sayesinde işledikleri suçlarda mağdur ettikleri kişilerin içinde buldukları durumu özgür kaldıklarında onların yerine geçerek bunu anlayabilme yetisi de kazandırmaktadır (Fırat ve Erk, 2019).

Kişiler bu alternatif infaz yöntemi ile aile ve sosyal hayatlarından koparılmadan cezalarını şartlı tahliye adı altında yapabilme özgürlüğüne kavuşmaktadırlar (Bayraktar, 2007). Kişilerin özgürlüklerine kavuşurken bazı noktalarda ise toplum vicdanın yaralandığı görülmektedir. Bu yüzden denetimli serbestlikten yararlanan bir hükümlü tekrardan suç işlediği çevresine de geri dönebilmektedir (Dızman, 2019). Kişilerin bu süreçte ailelerin yanlarında kalarak sosyal hayata

hem de mevcut meslek ve işlerine devam ederek bu süreçte kişileri hayata bağlamaktır. Bu kişi denetimli serbestlik hizmetlerinden yararlanırken uymaları gereken bazı yükümlülükler vardır. Eğer kişiler bu yükümlülüklere uymaz ise tekrardan kalan cezalarının infazı için cezaevinde kalan cezasını çekmekte olup kişinin toplum güvenliğini tehdit etme özelliği de böylece en aza indirgenmektedir. Denetimli serbestlik sistemi başta ekonomik olarak da kişi ve bu sistemin uygulandığı ülkelere birçok fayda sağlamaktadır (Savaş, 2011). Bu sistemden faydalanan bireylerin geçmiş hayat öykülerine bakıldığında anne-baba kaybı, boşanma, trafik kazası, travma, şiddete maruz kalma psikolojik-psikiyatrik rahatsızlıklar vb. olduğu gözlemlenmektedir (Dızman, 2019).

Ülkemizde denetimli serbestlik alanında eğitim iyileştirme faaliyetlerinin ne kadar etkin olduğu suç tekrarını önleme noktasında ne kadar faydalı olduğu ile ilgili çok araştırma bulunmamaktadır (Topçuoğlu, 2014).

2.1.3. Denetimli Serbestliğin Tarihçesi

Denetimli serbestliğin tarihçesine bakıldığında 1841 yılında John Augustus'un ABD'de suça karışmış kişiler için hayata geçen ilk uygulama olarak geçtiği düşünülmektedir (Ada ve Peker, 2016) John Augustus'un denetimli serbestliğin mihenk taşı olan kişisi olarak düşünülmektedir (Zorlu, 2012). John Augustus Bostonludur ve mesleği de ayakkabıcılıktır (Dağdelen, 2017). Tarihte ilk olarak ABD'de uygulandıktan sonra sırasıyla İngiltere ve Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde uygulanmıştır (Dağdelen, 2017).

ABD'de uygulanmaya başladığında denetimli serbestlik personelleri polis ve hâkim, savcılar arasında gönüllü olarak seçilmiştir. Daha sonra bu görev için sosyal çalışmacılar getirilmiştir (Dağdelen, 2017).

İngiltere de ise ekonomik ve politik sebeplerden dolayı kişilerin ceza evlerinde geçirdikleri sürelerde göz önüne alınarak denetimli serbestlik uygulamasına geçilmiştir. (Dağdelen, 2017).

Orta çağa ait kaynaklara bakıldığında ise ortaçağ da insanların ağır bir şekilde cezalandırıldığı ve insana olan değeri gözler önüne sermektedir. Sonrasında

insana verilen cezaların başkalarına anlatmak suretiyle bu cezalarda bir tür denetimli serbestliğe gidilmiştir (Abanoz, 2017). Ama İslam tarihinde bazı düşünürlerin kişiyi bir nevi işlemiş olduğu suç karşısında sürgüne gönderilmesi nefsin körelmesi anlamında kullanılarak, bir tür denetimli serbestlik uygulaması olarak düşünülmektedir (Avşar, 2014). Osmanlı Devleti zamanında ise hapisten çıkan kişileri tekrardan topluma kazandırmak için ekonomik ve sosyal hayatlarını idame ettirebilecek uygulamaların yapıldığı görülmektedir (Yavuz, 2012).

Türkiye de uygulanmakta olan denetimli serbestlik sistemi İngiltere de uygulana sistemden yola çıkarak hazırlanmış ve halihazırda uygulanmaya devam edilmektedir. (Zorlu, 2012). Bu uygulamanın ilk olarak İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri'nde uygulamaya geçildiği görülmektedir (Kale, 2009). İngiltere de ise bu durum tarihte pek çok örneği bulunan kolonilere verilen sürgün cezalarında kullanılmıştır (Avşar, 2014). İngiltere de madde kullanıcılarının denetimli serbestliği kendi içlerinde kurdukları başka bir birim tarafından yapılmaktadır (Çınar, 2015) Diğer ülkelerin bu sistemi nasıl uygulamaya koyduğuna bakıldığında Almanya, A.B.D, Belçika gibi devletlerin bu durumu uygulamaya koyarken infaz aşamasında belli farklılıkların olduğu gözlemlenmektedir (Çınar, 2015).

Türkiye'deki tarihsel gelişime bakıldığında 2005 yılında ülkenin sosyo-ekonomik durumu başta olmak üzere çeşitli faktörlerinde etkisi ile cezaevlerindeki hükümlülerin sayısında bir artış gözlemlenmiştir (Yavuz, 2015). TCK'daki 765. Kanun maddesi 2005 yılına kadar 1926'daki haliyle kullanılmıştır (Yavuz, 2012).

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK), 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK) ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun (CGİK)'un kabul edilmesi ile birlikte cezaların infazı adına yeni bir dönem başlamıştır (Yavuz, 2012). 2005 yılında yapılan yasa düzenlenmesi ile bu süreç başlamıştır (Topçuoğlu, 2014).

Denetimli serbestlik sistemi Türkiye'de 2005 yılında yapılan yasal düzenlemeler ile 5402 Sayılı Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile

Koruma Kurulları Kanunu ile kurulmuştur. Denetimli serbestlik hizmetleri, Adalet Bakanlığı merkez teşkilatında Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü çatısı altında Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı, taşra teşkilatında denetimli serbestlik müdürlüklerince yürütülmektedir (Kale, 2009).

1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanunda (CGTİHK) 45 denetimli serbestlik için bir dayanaktır. Yasada yer alan “Cezaları ertelenen, salıverilen veya haklarında hapis cezası dışında herhangi bir tedbire hükmedilen hükümlülerin toplum içinde izlenmesi, iyileştirilmesi, psiko-sosyal problemlerinin çözülmesi, salıverme sonrası korunması ve yargılanan kişiler hakkında sosyal araştırma raporlarının düzenlenmesi ve mağdurun korunması gibi görevleri yerine getirmek üzere denetimli serbestlik ve yardım merkezleri kurulur.” Hükmü denetimli serbestlik için önemli bir dayanaktır (m. 104) (Kale, 2009).

2.1.4. Denetimli Serbestliğin Yapısı

Denetimli serbestlikte çalışan personel denetimli serbestlik müdürü, müdür yardımcısı, şef, infaz koruma memurları, denetimli serbestlik uzmanları (psikolog, sosyolog, öğretmen, sosyal çalışmacı)’dan oluşmaktadır (Dağdelen, 2017). Denetimli serbestlik müdürlüğü şu anda Türkiye de 143 yerde hizmet vermektedir. Denetimli serbestlik müdürlüğü içerisinde dokuz tane büro bulunmaktadır. Bunlar:

1. Gelen Evrak Bürosu
 2. Kayıt ve Kabul Bürosu
 3. Değerlendirme ve Planlama Bürosu
 4. İnfaz Bürosu
 5. Eğitim ve İyileştirme Bürosu
 6. Denetim Bürosu
 7. Mağdur Destek Hizmetleri Bürosu
 8. Koruma Kurulu Bürosu
 9. İdari Mali İşler Bürosudur
- (Bknz: <http://www.cte-ds.adalet.gov.tr/>).

Tedavi denetimli serbestlikteki yükümlülerin rehberlik çalışmaları ise eğitim iyileştirme bürosu tarafından sağlanmaktadır.

Denetimli serbestlik ayrıca bir infaz uygulaması da olduğundan dolayı kişi il denetimli serbestlik müdürlüğüne geldiğinde kayıt ve kabul bürosu tarafından kaydı oluşturulup kişinin risk durumuna göre yükümlülüklerinin belirlenmesi için Değerlendirme ve planlama bürosuna yönlendirilir. Bu büro da kişinin risk durumunu belirlemek için Araştırma ve değerlendirme formu adı altında kısaltması ARDEF olan bir program uygulanmaktadır. Çıkan sonuca göre de kişinin yükümlülükleri belirlenmektedir (Çınar, 2015).

Kişiye uygulanan ARDEF Programı sonucu kişiye uygulanacak eğitim iyileştirme çalışmaları kapsamında iki bireysel görüşme aralığında yirmi bir günü geçmemek şartıyla bireysel görüşmeler ve grup çalışmaları belirlenir. Bu grup çalışmaları:

- ❖ HAYDE: Hayat İçin Değişim Programı
- ❖ SAMBA: Sigara, Alkol Ve Madde Kullanım Bağımlılığı Programı
- ❖ GENÇ SAMBA: Gençler İçin Sigara, Alkol Ve Madde Kullanım Bağımlılığı Programı
- ❖ ÖFKE: Öfke Kontrolü Grup Programı

Tedavi ve denetimli serbestlikten işlemleri yapılan kişiler genelde SAMBA grup çalışmasına alınırken ihtiyaç görülmesi halinde zaman zaman diğer grup çalışmalarına da alınmaktadırlar. Yirmi bir yaşından küçük bireyler ise Genç SAMBA grup çalışmasına alınmaktadır (Dağdelen, 2017).

2.1.5. Tedavi ve Denetimli Serbestlik

Tedavi ve Denetimli Serbestlik sistemi, denetimli serbestlik sisteminin bir parçasıdır. Madde kullanımından gelen kişilerin rehabilitasyonunu sağlayarak toplum adına kişilerin hem işlemiş oldukları suçun infaz edilmesini sağlayan, hem de sağlık kurumun da devrede olduğu kişinin tedavi ve rehabilitasyon sürecini sağlayan bütüncül bir devlet mekanizmasıdır (Ada ve Peker, 2012).

Bu istemin amacı madde kullanımından dolayı gelen bireylerin öncelikli

olarak kendilerini madde ve diğer risk gruplarından koruması ve böylelikle dolaylı olarak da toplumun korunması da bunun içine girmektedir (Yargıç, 2010).

1 Haziran 2005 yılında düzenlenen yasa ile madde kullanıcıların rehabilitasyon sürecinde yeni bir kilometre taşı konumundaki uygulamaya geçilmiştir. İngiltere Hollanda gibi ülkelerin tedavi ve denetimli serbestlik uygulamalarına bakıldığında ülkemizde uygulanan yöntem arasında bazı farklılıklar görülmektedir. Türkiye de uygulan tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine tabi olan kişiler için basamaklar halinde bu süreç ilerlemektedir. Kişiler öncelikli olarak birinci basamak sağlık kuruluşuna yönlendirilmekte olup ardından ise denetimli serbestlik kurumuna bu sağlık kuruluşundan gelecek rapor doğrultusunda diğer basamaklar gelmektedir (Kamer, 2008).

Tedavi süreci sağlık kuruluşundaki hekimler tarafından belirlenmektedir ve denetimli serbestlik süresi de dahil toplam bir yıllık süreci kapsamaktadır. Kişinin bazı durumlarda TCK. 191/4 de kişinin tedavi denetimli serbestlik tedbiri sonrasında ilgili mahkeme tarafından bu süreci üç yıldan fazla olmamak suretiyle uzatılmaktadır. TCK. 191/5 maddesinde ise kişi tedavi ve denetimli serbestlik sürecince uyması gereken kurallara uymaz ise ilgili mahkemenin vermiş olduğu ceza etkin hale gelmektedir (Yargıç, 2010).

Kişiler denetimli serbestlik süreçleri başladıktan sonra bu rehabilitasyon süreçlerini mevcut fiziki şartlar da sağlanması koşulu ile bireysel görüşme odalarında denetimli serbestlik uzmanlarınca bu görüşmelerini yapmaktadırlar (Çınar, 2015). Denetimli serbestlik uzmanları: Psikolog, sosyolog, sosyal çalışmacı ve çeşitli branşlardaki öğretmenlerden oluşmaktadır. Bu kişilerin sadece bireysel görüşmeleri değil aynı zamanında bu görüşmeler sonucunda seminer, boş zaman etkinliği ve Sigara Alkol Ve Madde Bağımlılığı (SAMBA) grup çalışmasına dahil edilmektedir. Aynı zamanda denetimli serbestlik uzmanları ve paydaş kurumlardan davet edilen uzmanlar değişik konu başlıklarından oluşan seminerlerde vermektedirler. Boş zaman etkinliği olarak da ağaç dikme etkinliği, kent tarihi müzelerine gezi, huzurevi ziyaretleri, çeşitli branş dallarındaki spor etkinliklerine katılma şeklinde düzenlenmektedir (Çınar, 2015).

Uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanan kişilere toplum gözünde adeta bir vebalı gibi bakılmakta olup bu kişiler toplum tarafın da etiketleniyordu. Ama bu kişilerin tekrardan topluma kazandırılması için bir toplum programına ihtiyaç vardı. Bunun yapılabilmesi için de madde kullanım alanında uzman kişiler yani uzmanlar aracılığı ile bu kişilerin rehabilitasyonlarının sağlanması gerekiyordu (Kale, 2009).

Ülkemizde uyarıcı ve uyuşturucu madde kullanımına dair kanun maddeleri TCK'nın 5237 sayılı 191 ve 188. Maddeleridir. 188. Maddesinde kişi uyarıcı ve uyuşturucu madde ticaretinden dolayı yargılanırken 191. Maddesinde ise kişi madde kullanımından dolayı bu suç ile isnat edilmiştir (Tuncer, 2011).

Toplumda tedavi ve denetimli serbestlik sistemi bazı kesimler tarafından bir af gibi algılanmakta olup aslında bu tedbir bir güvenlik tedbiridir. Bireyler tarafından bu güvenlik tedbirinin hususları yerine getirildiği takdirde kişinin yargılandığı bu davanın belirli bir süre sonra kişiler hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilecektir (Tuncer, 2011).

TCK'nın 191. maddesinde uyuşturucu kullanan kişilere yer verilmiştir. TCK ya göre bu suçtan yakalanan kişilerin bu kanun maddesine göre cezai müeyyidelerinin gerçekeştirilmesine karar verilmiştir. Bu ceza kanunu maddesinin diğer ceza kanun maddesinden farkı, ceza alan bu kişilere sadece ceza vermek değil bu kişilerin tekrardan rehabilitasyon süreçlerinin alanında uzman kişilere tarafından sağlanarak bu durumun hayata geçirilmesi olmuştur (Kale, 2009).

TCK'daki 191. Madde ile kişi ye 1 yıldan iki yıla kadar hapis cezası verilmekte olup ilgili mahkeme kişi hakkında cezasını hükmettikten sonra ilgili kişi ile ilgili takdir yetkisi ile tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri verebilmektedir (Tuncer, 2011).

Tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri 5237 sayılı Türk Ceza Kanun'un (TCK) 191. Maddesinde öngörülen: 'Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak' suçundan dolayı haklarında DS kararı verilmesidir. 5237 sayılı TCK'nun 191. Maddesi ve CMK'nun 109. Maddesi

kapmasındaki kişilerin;’ Denetimli serbestlik bürolarınca düzenlenmiş olan sevk belgeleri ile birlikte bünyesinde ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanı olarak görev yapan ve laboratuvar imkanları ile desteklenmiş devlet hastanelerine yönlendirilmeleri’ ve ‘ bu hastanelerde ilk muayene ve takiplerinin yapılarak laboratuvar ve klinik bulgulara göre bağımlı olduklarına karar verilen kişilerin ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanınca belirtilen madde bağımlılığı tedavi merkezlerine sevk edilmeleri’ öngörülmektedir (Ada ve Peker, 2012).

2.1.5.1. Tedavi Denetimli Serbestlik Uygulaması ve Sağlık Tedbirleri

Tedavi ve Denetimli serbestlik hizmetleri ise ceza infaz kurumunda hükümlü olarak bulunan ya da bulunmayan kişilerin madde kullanımlarının rehabilitasyon süreci için denetimli serbestlik sistemin bir parçasıdır (Ada ve Peker ,2016). Tedavi denetimli serbestlik sistemi de ülkelere göre farklılıklar gözlemlenmektedir (Fırat ve Erk, 2019).

Ülkemizde bu kişilerin işlemleri denetimli serbestlik kurumunda yapıldıktan sonra ilgili sağlık kuruluşuna başvurmak üzere işlemleri gerçekleştirilir. Bu kişiler beş iş günü içinde bu birinci basamak sağlık kuruluşuna başvurmak durumundadırlar (Fırat ve Erk, 2019).

Sağlık kurumuna başvuran bu kişilerin hastanelerde psikiyatrist tarafından bireysel görüşmeleri tamamlandıktan sonra madde kullanımının olup olmadığını tespit etmek için kan, idrar ve tükürük testleri gibi testler yapılarak kişinin muayenesi gerçekleştirilir. Kişinin bu testlerin sonucu (pozitif veya negatif) ilgili Denetimli Serbestlik Müdürlüğüne gönderilir (Sağlık Bakanlığı, 2015).

Kişilere sağlık kuruluşunda ilk müracaatlarında belirli zaman aralıkları ile üç haftalık takip çizelgesinde oluşan idrar testi yapılır. Bu kontrollerin birinde pozitif bir olguya rastlanırsa bu kontrol çizelgesi beş haftaya çıkartılarak bu kontrolleri tamamlaması beklenir ve bunun sonucunda raporun negatif çıkması sonucu bu rapor ilgili denetimli serbestlik müdürlüğüne gönderilir (Yüncü vd., 2016).

Kişilerin bu sağlık kuruluşlarından raporlarının negatif gelmesi sonucu eğitim iyileştirme faaliyetleri kişilerin risk durumları da gözetilerek başlar. Kişilerin

rehabilitasyonu için belirli zaman aralıkları ile bireysel görüşme, grup çalışması (SAMBA: Sigara Alkol Ve Madde Bağımlılığı Programı), seminer ve boş zaman etkinliği (huzur evi ziyareti, müze gezisi, ağaç dikim faaliyeti) programlarına dahil edilir. Bu programlar sayesinde kişilerin psikolojik ve sosyolojik olarak hayata hazırlanmış olurlar (Fırat ve Erk, 2019).

Tedavi ve denetimli serbestlik uygulamasının madde kullanımını bıraktırmada etkili bir ceza infaz yöntemi olduğu düşünülmektedir. Denetimli Serbestlikte uygulanan madde bağımlılığı grup çalışması(SAMBA) iki hafta da bir olmak üzere ayda iki kez düzenlenmekte olup sağlık kuruluşlarında ise bunun kısa formu olan haftada bir gün altı oturumdan oluşan madde bağımlılığı programı (SAMBA) uygulanmaktadır (Aldemir vd., 2018). Kişiler gerek görülmesi halinde tekrardan madde kullandığı şüphesi ile ilgili sağlık kuruluşlarına test için sevk edilebilmektedirler.

Türkiye de madde bağımlılığı tedavisine bakıldığında AMATEM ve özel madde bağımlılığı kliniklerinin yetersiz olduğu görülmektedir. Tedavi denetimli serbestlik hizmetlerinde de aynı şekilde revize çalışmalarının faydalı olacağı düşünülmektedir. Bunlar: madde kullanımının tedavisinde eğitim almış uzmanlar ve mevcut düzende uygulanan madde bağımlılığı programının yanında çeşitli terapi ekollerinden oluşan bütüncül bir modele ihtiyaç olduğu düşünülmektedir (Yüncü ve ark., 2016) .Bunların yanında bu alanda çalışan denetimli serbestlik personeline süpervizyon desteğinin madde kullanımından gelen kişilerin maddeyi bırakma oranının arttıracacağı düşünülmektedir.(Fırat ve Erk , 2019) Adli ortamlarda çalışan bu yükümlülerin çoğunu anti-sosyal kişilik bozukluğu olan hükümlüler oluşturmaktadır. Bu yüzden de denetimli serbestlik uzmanları bu kişilerin rehabilitasyon sürecinde çok zorlanmaktadırlar. Yapılan araştırmalarda özellikle kişilik bozuklukları alanında alınan süpervizyon ya da akran süpervizyonunun etkili olduğu görülmüştür (Altın, 2015). Bu revize çalışmalarının yapılmaması denetimli serbestlik personeline tükenmişliğe sebep olmaktadır (Zorlu, 2014).

2.1.5.2. Türkiye’deki Tedavi ve Denetimli Serbestlik İstatistikleri

Denetimli serbestlik ‘in 2005 yılında yürürlüğe girmesi ile birlikte cezaevindeki hükümlü sayısında bir artış beklenmiş olmasına rağmen günümüzde artan suç oranlarına ile birlikte bu istenilen seviyeye gelinememiştir. İstatistiki sonuçlar ve geline durumda göz önüne alınarak denetimli serbestlik sisteminde uzman kadrolara ihtiyaç olduğu düşünülmektedir (Dızman, 2019).

2012-2017 yılları arası “Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı” tarafından incelenen dosya sayısı 2012 yılında 1.377.785, 2013’de 2.638.712, 2014’de 3.095.569, 2015’de 3.624.113, 2016’da 3.829.397, 2017 yılında ise hızla artarak 5.583.948’e ulaşmıştır (DSDB, 2017). Bu durum ülkemizde “denetimli serbestlik sisteminin” mahkemeler tarafından sıklıkla uygulandığının bir göstergesi olarak yorumlanabilir (Dızman, 2019).

2.2. Madde Kötüye Kullanımı ve Bağımlılığı

2.2.1. Tanımı

İnsanoğlu doğduğunda keşif ve merak güdülenmesi ile doğmaktadır. Kişi bu güdülenme gereği kişi ile vücudunun çalışma prensiplerini hep merak etmiştir (Pulat ve Sarıkaya, 2019). Geçmişte madde kullanımını insanlar birçok şeyde faydalı olduğu ifade ederken kimi kesim tarafından da zararlı olduğu hep söylenegelmiştir (Karadon, 2012).

Madde kullanımı denildiğinde; madde kötüye kullanımı ve madde bağımlılığı akla gelmektedir. DSM-4’e göre madde kötüye kullanımı on iki aylık zaman dilimi içerisinde, tekrarlamalar biçiminde olan kişinin çevresel ve kendine fiziksel olarak zarar vermesidir (Karadon, 2012).

DSM-5’te ise bazı değişiklikler yapılmış olup madde kötüye kullanım hafif şiddette madde kullanım bozukluğu olarak değiştirilmiştir. DSM-5 başlıklar olarak bakıldığında madde kötüye kullanımı ve bağımlılığı madde kullanım bozuklukları çatısı altında birleştirilmiştir (Güleç vd., 2015).

Madde Bağımlılığı: Bağımlılık kişinin kullandığı maddeye zaman içerisinde tolerans geliştirmesi sonucu olmaktadır. Bağımlılık aniden olan bir durum

değildir. Bağımlı olan kişiler de bunu zaman içerisinde çoğu fark edemezler. Çünkü madde kullanmaya başladıklarında bunu zaman geçirmek ortamda bulunmak vb. şekilde kullanarak başladıklarından dolayı bu durum onları da alışık olmadığı ama kendilerini bağımlılığın da tam ortasında bulunacakları bir sürece götürürler (Turan, 2010). Bağımlılık kişilere birçok zararı olan davranışsal bilişsel, varoluşsal problemler ortaya koyan bir durumdur (Karadon, 2012).

2.2.2. Genel Olarak Madde Kullanımı ve Bağımlılığı

Madde kullanımının kişilere birçok zararı bulunmaktadır. Bu zararların başında psikolojik, sosyolojik, ekonomik, aile zararları gelmektedir. Kişiler başlangıçta bu maddeye bir zaman geçirme arkadaşlarıyla birlikte olmak onları kırmamak adına başlarlar ve zamanla bağımlılık döngüsünü içinde bulurlar. Kullandığı maddeye karşı tolerans geliştiren kişi giderek bu maddeye bağımlı hale gelmektedir. Ve bu döngüden sonra kişinin bilişsel yetilerinde de sorunlar meydana gelmektedir (Turan, 2010).

Madde bağımlılığın dünyada giderek artması ile de uyarıcı ve uyuşturucu maddeler yasa dışı işler yapan kişiler tarafından bir dünya pazarı haline gelmiştir. Uyarıcı ve uyuşturucu maddelere trafiğinin çok olduğu ülkelerde bu uyuşturucu trafiğini kolay yapabilmek için bu güzergahlar üzerinde bulunan ülkeler çeşitli siyasi ekonomik operasyonlar yapılarak madde ticareti yapılmaktadır. Uyarıcı ve uyuşturucu madde ticareti ülkelerdeki çoğu suç örgütünün geçim kaynaklarının başında gelmektedir (Tuncer, 2011).

Madde kullanımı mücadele alanında dünyada kongreler, sempozyumlar, sosyal gönüllülük projeleri düzenlenmektedir. Tüm bunların yapılmasına rağmen dünya toplumlarında giderek artan bir madde kullanımı ve bağımlılığı söz konusudur (Tuncer, 2011). Bazı ülkeler bu durum topyekûn karşısında olurken bazı ülkelerde bunu bir yaşam biçimi halinde kabul etmektedirler (Doğan, 2001).

Bu bağımlılığı artması sonu kişilerin suç işleme oranı da artmaktadır. Bağımlıktan dolayı işlerini de yapamaz hale gelen bu kişiler ekonomik olarak

da bu durumdan büyük oranda etkilenmektedirler. Bundan dolayı bu maddeye ulaşmak içinde çeşitli suçlara karışarak bu maddeyi elde etmektedirler. Bazı madde kullanıcıları daha ilk suç denemeleri ölümle sonuçlandırdığı da görülmektedir (Turan, 2010). Madde kullanımı adeta kullana kişileri kölesi haline getirmektedir ve bu kişiler kendilerine ailelerine ve diğer kişilere karşı olan yükümlülüklerine yerine getirememektedir (Doğan, 2001).

Ülkemizde madde kullanımı ve ticaretine yönelik uluslararası sözleşmeler de dikkate alınarak TCK'da kanunlaştırılmıştır. Bu alanda da reform yapılarak 5237 sayılı kanun maddesinde yer almaktadır. Bu kanun maddeleri 188. ve 191. Maddelerdir (Tuncer, 2011).

Dünyada ise bu alanda 1961, 1971 ve 1988 yıllarında sözleşmeler imzalanmıştır. Türkiye ise ilk bu sözleşmeyi 1961 yılında imzalamıştır. Bunlar (Doğan, 2001):

- ❖ 1961 Single Convention on Narcotic Drugs(1961 tek sözleşmesi)
- ❖ 1971 Convention on Psychotropic Substances (Psikotropik maddelere ilişkin sözleşme).
- ❖ 1988 United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances(Birleşmiş Milletler Bağımlılık Yapan Maddeleri Antlaşması)

2.2.3. Madde Kullanımında Tanı Kriterleri

Bu bölümde tanı kriterleri açısından dünya sağlık örgütü (WHO)'nun tanı sistemi olan ICD-10 ve Amerikan Psikiyatri Birliği (APA) tarafından tanı kriterleri kitabı DSM-5 'e göre madde kullanım bozuklukların ve bağımlılığının tanı kriterleri yer alacaktır.

Dünya Sağlık Örgütü (WHO)'nün tanı sistemi olan ICD-10' a ve Amerikan Psikiyatri Birliği (APA)'nın güncellenen son tanı ve değerlendirme kitabı DSM-5'e göre: madde kullanım düzeyindeki farklılıklar göz önüne alınarak madde kullanım yoksunluğu, madde karşı geliştirilen tolerans, psikolojik iyilik halinin ortadan kalması olarak tarif edilmektedir (Turan, 2010).

Amerikan Psikiyatri Birliği (APA) nın güncellenen son tanı ve değerlendirme

kitabı DSM-5'e göre bağımlılık yapan maddeler: 1)-alkol, 2)- kafein, 3)- esrar, 4)- halusinojenler, 5)- fensiklidin, 6)- inhalanlar, 7)- opiyatlar, 8)-sedatif-hipnotik ve anksiyolitikler, stimulanlar (amfetamin, kokain ve diğer stimülanlar), 9)- nikotin ve 10)- diğer (ya da bilinmeyen maddeler) şeklindedir (Güleç vd., 2015).

DSM-IV-TR'de çoklu madde bağımlılığı tanısı yer alırken, DSM-5'te çoklu madde bağımlılığı tanısı yer almamıştır. Dsm-5 başlıklar olarak bakıldığında madde kötüye kullanımı ve bağımlılığı madde kullanım bozuklukları çatısı altında birleştirilmiştir (Güleç vd., 2015).

DSM-5'e göre madde bağımlılığı tanı sınıflandırması şöyledir: Bu belirtilerden en az üç belirtinin olması madde bağımlılığı tanısı için yeterlidir.

- 1) Maddeye karşı tolerans gelişimi (son bir yıl içinde),
- 2) Yoksunluk belirtilerinin olması ve bunları gidermek için maddeye benzerlerine gereksinim duyma,
- 3) Maddenin düşünüldüğünden daha fazlasının alınması ve uzun dönem kullanılması
- 4) Madde kullanımından kurtulmak veya madde kullanımını azaltmak için sürekli girişimlere bulunmak,
- 5) Maddeyi temin etmek, kullanmak ve maddenin etkilerinden kurtulmak için çok fazla zaman harcamak,
- 6) Maddeyi kullanmaktan dolayı sosyal, mesleki ve serbest zaman etkinliklerinde azalma veya bu etkinlikleri terk etmek,
- 7) Madde kullanımının neden olduğu sosyal, ruhsal veya bedensel bir sorunun varlığına rağmen madde kullanmayı sürdürüyor olmak (Mavili, 2017).

2.2.4. Epidemiyoloji

Madde kullanım bozukluklarının dağılımı ülkelerin sosyo-ekonomik kültürel yapılarına göre değişmektedir. Madde kullanımı sadece bireye değil bireyleri etkileyerek bir kar topu büyümesi şeklinde tüm toplumu etkilemektedir. Madde kullanan kişilerin zarar gördüklerini çok geç görürler ve bunlarda resmi kayıtlara çok geç geçmektedirler (Turan, 2010).

Uyuşturucu kullanımı ülkeden ülkeye değişmekle birlikte bunun yanında bölgelerin içinde de bölgelere göre farklılık göstermektedir. Birleşmiş Milletler Uluslararası Uyuşturucu Kontrol Programının (UNDCP) 2012’de sunulan madde raporunda yetişkinlerin (18-64 yaş arası) yüzde beşinin 2010 yılında bir kez madde kullandığı bunun yanında, 27 milyon insanın dünya yetişkin nüfusunun %0,6’sının problemlili madde kullanıcısı olduğu belirtilmektedir (Dayi, 2013).

EMCDDA Avrupa (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction) Uyuşturucu ve Uyarıcı Bağımlılığını İzleme Merkezi tarafından hazırlanan 2019 yılına dair hazırlanan rapora göre, uyuşturucu kullanımında eroin kullanımının azaldığı, kokain de ise pazarın giderek büyüdüğü hatta tüm zamanların en yüksek seviyesine ulaştığı belirtilmektedir. Ayrıca raporda sentetik uyuşturucu madde üretim miktarının Avrupa’da arttığı, metamfetamin kullanımının özellikle yeni Avrupa yesi ülkelere kullanım oranının arttığı tespit edilmiştir. Dünyada en çok yaygın maddelerden biri olan esrarın özellikle gençler (18-24 yaş arası) arasında kullanımın en yaygın olan madde olduğu kayıtlara geçmiştir. Dünyanın en çok yasa dışı afyonunu üreten ülke ise Pakistan olarak devam etmektedir. 2017 yılında, Avrupa Birliği’nde yaklaşık 1,5 milyon uyuşturucu suçu bildirilmiştir. 2007 yılından bu yana %20 oranında bir artış görülmektedir. Bu suların çoğu %79’u madde kullanımı veya kullanmak için bulundurmak ile ilgilidir. 1,2 milyon civarında kişi suç işlenmiştir ve 10 yıl öncesine göre %27’lik bir artış söz konusudur.

Avrupa Birliği’nde yaklaşık 96 milyon yetişkin nüfusunun %29’u (15-64 yaş arası) yaşamlarının bir noktasında yasa dışı uyuşturucuları denediği tahmin edilmektedir. Uyuşturucu kullanımı deneyimi kadınlara nazaran (38,3 milyon) erkekler (57,8 milyon) tarafından daha sık raporlanmıştır. En çok kullanılan uyuşturucu esrardır, (55,4 milyon erkek ve 36,1 milyon kadın); kokain (12,4 milyon erkek ve 5,7 milyon kadın), MDMA (9,3 milyon erkek ve 4,6 milyon kadın) ve amfetaminler (8,3 milyon erkek ve 4,1 milyon kadın) için çok daha düşük yaşam boyu kullanım tahminleri bildirilmiştir. Esrarın yaşam boyu kullanım seviyeleri ülkeler arasında ciddi değişkenlik göstermektedir ve Fransa’da yetişkinler arasında %45 ile Malta’da yaklaşık %4 arasında

değişkenlik göstermektedir.

Bu rapora göre yetişkinlerin (% 27.4'ü 18-64 yaş arası) yetişkinin ömürlerinde bir kez esrar maddesini kullandıkları tespit edilmiştir. Avrupa genç nüfusun (% 27.4'ü 15-34 yaş arası) uyuşturucu kullandığı tespit edilmiştir. Ve bu gençlerin en çok kullandığı madde de esrar olarak, cinsiyet olarak erkeklerin daha fazla kullandığı kayıtlara geçmektedir.

Rapora göre kokain maddesi Avrupa da en çok kullanılan uyarıcı uyuşturucu madde olarak belirtilmektedir. 13 milyondan fazla yetişkinin (%4.1'nin 15-64 yaş arası) ise MDMA olarak bilinen ecstasy maddesini hayatlarında bir kez denedikleri tespit edilmiştir. Avrupa da gençler ise (%1.7'si 15-34 yaş arası) ecstasy kullanmaktadır. Bu gençlerin (%1.'i 15-34 yaş arası) metafetamin maddesi kullandıkları rapora geçmiştir. Halüsinojik maddelerin kullanımı ise diğer maddelere göre düşük olup (15-34 yaş arası) genç yetişkinlerde %1'in altındadır. Ve gençlerin en çok eğlence kulübü gibi eğlence mekanlarında bu maddeleri kullandıkları saptanmıştır. Eroin en çok kullanışa opioid olarak belirtile de eroin dışında kullanılan opioidler ise: metadon, buprenorfin, fentanil, kodein, morfin, tramadol ve oksikodondur (UNODC, 2018).

Birleşmiş Milletler'in 2018'de yapmış olduğu dünya uyuşturucu raporuna göre ise: 2016 yılında 29.5 milyon olan uyuşturucu bağımlısı artarak 31 milyon olduğunu duyurmuştur. Dünya genelinde ise 275 milyon kişinin uyuşturucu madde kullandığı tespit edilmiştir. Rapora göre en çok kullanılan maddenin sırasıyla esrar, ecstasy ve kokain olduğu tespit edilmiştir. Uyuşturucu trafiği açısından Türkiye hala bir geçiş güzergahı olarak görülmektedir (EGM, 2019).

Emniyet Genel Müdürlüğü'ne bağlı Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi'nin 2019 yılına ait raporuna göre, Türkiye hala uyuşturucu maddelerin Avrupa'ya geçiş noktası olarak görülmektedir. Rapora göre 2017 yılında 118.482 kişi de uyuşturucu olayı tespit edilirken, 2018 yılında ise %22,23 artış göstererek 144.819 uyuşturucu olayı meydana gelmiştir.

Bu rapora göre gerçekleşen olayların %45'i esrardan dolaydır. Kokain olayı 2018 yılına göre ise %1.62 artış göstermiştir. Ecstasy olayları ise %46.45

artmıştır. 2018 yılında ele geçirilen eczasy miktarı ile bu zamana kadar elde edilen en çok veridir. 2018 yılına göre görülen uyuşturucu olaylarında; Captogon olayları %13.4, metamfetamin olayları %72,64, sentetik kannoboibidler (bonzai) ise %30,27 artmıştır. Rapora göre 2018 yılına göre madde ile bağlantılı ölümlerin sayısı ise %30,2'lik azalma görülmektedir (EGM, 2019).

Uçucu madde kullanan kişilerin de bu maddenin kolay elde edilebilir ve ekonomik olarak ucuz olması, yasal olarak kullanımında bir suç unsuru olmaması uçucu madde kullanımının sıklığını artırmaktadır. Eroin kullananların ciddi bir oranda uçucu madde kullandıkları tespit edilmiştir. Uçucu madde kullanımı daha ağır madde kullanımlarına bir geçiş olarak da görülmektedir. Yaş aralığı olarak daha çok çocuk ve ergenlerde bu maddelerin kullanım sıklığı daha fazla görülmektedir. Ergenlerde erkekler arasında daha fazla bir kullanım görülmekte olup, bu dönemde ergenlerde görülen ergenlik bunalımı, krizi ve psikolojik psikiyatrik rahatsızlıkların bu tabloya eşil etmesi uçucu madde kullanım ve diğer maddelerin kullanım oranını arttırmaktadır (Kaya ve Özcan, 1999). Uçucu madde kullanım yaygınlığı ise yaş aralığı olarak 14-15 yaşdır (Boztaş ve Arısoy, 2010).

Ergenlik döneminde kişinin kimlik kazandığı bir dönem olduğundan dolayı bu dönemde ekonomik, sosyolojik ve kültürel etmenlerinde etkisi ile ergenlerde alkol kullanımı fazlaca görülmektedir (İlhan vd., 2005).

Ülkemizde Eskişehir de üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmaya göre: %60.8'inin alkolü denediği, %39.2'sinin hiç alkol kullanmadığı tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşadıkları süre boyunca en az %11.0'inin en az bir defa madde kullandığı tespit edilmiştir. Bu maddeler; %9.0 ile esrarı, %1.4 ile uçucu madde, %0.8 ile ekstazi, %0.5 ile kokain, %0.1 ile eroin kullanıldığı saptanmıştır (Dayi, 2013).

Dünyadaki ülkelerdeki madde kullanım yaygınlığına bakıldığında Türkiye madde kullanımın yayılma hızı diğer devletlere göre daha düşük olduğu görülmektedir. En çok yayılan madde türünün ise eczasy maddesi olduğu görülmektedir. Yapılan bir araştırmada popülasyonlar arasındaki farka

bakıldığında daha çok cezaevine girip çıkan hükümlülerde görülme ve sokakta yaşayan çocuklarda ve yetişkinlerde kullanım sıklığı eğiliminin fazla olduğunu görülmektedir. Evren ve arkadaşlarının 1998 ve 2002 yılları arasında İstanbul AMATEM'de yaptıkları araştırmaya göre yataklı tedavi gören hastaların genelde erkek olduğu, kadınların ise daha çok ayaktan tedavi edildiği madde kullanım türü olarak da eroin maddesini kullandıkları saptanmıştır (Ögel, 2005).

2.2.5. Madde Kullanımında Etiyoloji

Madde kötüye kullanımı ve bağımlılıklarının etiyojisine bakıldığında psikolojik, sosyolojik ve kültürel etmenlere bir bütüncül model içerisinde bakılmalıdır. Bu nedenle madde kullanımına başlamanın tek bir sebebe indirgenemeyeceği düşünülmektedir (Mavili, 2017). Bunların yanında madde kullanmayı etkileyen faktörlere kullanılan maddenin kanunlara göre suç unsuru olmaması, maddeye ulaşmanın kolay olması, arkadaş ilişkileri de eklenmektedir (Dayi, 2013). Bunlar şu şekilde gruplanabilmektedir.

a) Çevresel Etkenler

Her insan doğduğunda bir çevre içine doğar ve doğduğunda madde bağımlısı olarak doğmamaktadır. Kişinin içinde bulunduğu çevre kişinin ileriki yaşlardaki hayatına yön veren bir konuma sahiptir (Bahar, 2018). Madde kullanımında özellikle ergenlik döneminde, kimliğin billurlaştığı bir dönem olduğundan dolayı madde kullanımının madde kullanan ergen tarafından sanki kullanmayanlara göre daha güçlü olması olarak görülmektedir. Bu yaştaki ergenler için madde kullananlar daha güçlü kullanmayanlar ise daha zayıf görülmektedir. Madde kullanımı statü göstergesi olarak da kullanılıyorsa madde kullanımının o çevrede arttığı gözlemlenmiştir (Öztürk ve Uluşahin, 2008). Böylelikle kişi madde kullandığında o gruba kendini ait hisseder ve madde kullanmaya devam eder (Bahar, 2018). Reklamlar medyada kişilerin davranışlarının toplum ve çevre tarafından gözlemlenmesi de madde kullanım sebeplerinden bir tanesidir (Dayi, 2013).

b) Nörobiyolojik ve Davranışsal Etkenler

Yapılan çeşitli çalışmalarda bağımlılık yapma özelliği olan maddelerin insanda dopamini arttırdığı gözlemlenmiştir. Böylelikle dopamin artışı sebebi ile kullanılan maddenin defalarca alınmasına sebep olmaktadır. İnsan beyninin ödül ceza sistemi etkilenmektedir (Dayi, 2013). Uzun dönemli madde kullanımlarında beyinde çağrışımsal bellekte değişiklikler sonucu olduğu düşünülmektedir. Tekrar eden madde kullanımının ise beyindeki nöronların yenilenebilir olmasıdır. Bu da sinaptik bileşenlerdeki plastisitedir (Öztürk ve Uluşahin, 2008). Madde kullanımının sinir uçlarını etkilediği görülmektedir. Kişi davranışsal olarak belli bir aşamadan sonra madde kullanımını davranışsal olarak pekiştirmektedir (Ögel, 2012).

c) Ailesel Etkenler

Madde kullanımında en büyük etkenlerden birisi de ailesel etkenlerdir. Aile arasında geçimsizlikler, boşanmalar, sevgiden yoksun büyütülme, anne babadan birisinin ya da ikisinde ceza evine girmiş olması kişilerin madde kullanımı ile tanışma yaşını düşürmektedir (Erci, 1999). Ebeveynlerden birinin madde bağımlısı olması, daha önce suça meyilli ya da suça karışmış olması, ebeveynlerin erken evlilik yapması, otoriter baskıcı aile tutumları da madde kullanımına sebeplerindendir (Turan, 2010). Aile içi huzurun olmadığı, iletişim sorunlarının baş gösterdiği ailelerde bu durum daha erken olmaktadır (Bahar, 2018). Ailede çocuklardan beklenen büyük ders başarısı beklentileri de çocuklarda ters kimlik sorunu ortaya çıkarmakta olup madde kullanımının önünü açmaktadır (Dayi, 2013).

d) Kişisel Etkenler

Madde kullanımında kişisel faktörler de madde kullanımına başlamanın sebeplerinden bir tanesidir. Dürtü kontrol bozukluğunun olması, aşırı öfke vb. faktörlerin olması kişilerin problemlerle başa çıkma gücünü engellemektedir. Kişilerin problemleri arttıkça da bu problemin ortadan kalkması için madde kullanımına yönelebilmektedirler (Bahar, 2018). Böylelikle problem çözmede kendini yetersiz hisseden kişi, umudu kırılır ve kendine başka çıkar yol

aramaktadır. Bu nokta da madde kullanımı ile tanışan kişiler yeni bir çözüm yolu bulurlar (Ögel, 2012). Gençlerin okul hayatındaki başarısızlık derslere karşı olan ilgisizliği de madde kullanımına yönelmeyi etkilemektedir (Turan, 2010). Kişisel merak ve ilk denemede madde kullanımına başlamanın ana etkenlerinden diğeri bir nedendir (Karabacak, 2014).

e) Sosyal Medyanın Ortaya Çıkardığı Etkenler

Sosyal medyanın giderek yaygınlaşması dünyada madde kullanımının artması ile de paralellik göstermektedir. Madde ve türevleri ile ilgili fotoğraf video paylaşımları yapılarak çeşitli sosyal medya sitelerinden sahte hesaplar üzerinden (Instagram, facebook, twitter) bunların satışları yapılabilmektedir (Bahar, 2018). Özellikle gençler sosyal medyadan yetişkinlere göre daha çabuk etkilenmektedirler. İzlenen dizi ve sinemalarda maddenin kötü taraflarının izletilmediği sanki keyif veren bir madde gibi gösterilmesi de kişinin aklında madde kullanımına dair bir şey yokken bu keyif veren maddeyi denemeye yönelmesine sebep olmaktadır (Karabacak, 2014).

f) Genetik Etkenler

Madde kullanmayı etkileyen faktörlerden birisi de nesiller arası getirdiğimiz kalıtım etkenidir. Özellikle yapılan araştırmalarda alkol bağımlılığında genetik faktörlerin etkili olduğu düşünülmektedir. Ama bu diğer maddeler için yeterli araştırma olmadığından dolayı alkol için söylenebilmektedir (Coşkunol ve Altıntoprak, 1999). Madde kullanan kişilerin her ne kadar genetik bir yatkınlıktan söz edilse de tek başına madde kullanımına sebep olarak gösterilememektedir (Ögel, 2012). İkizler ve aileler üzerinde yapılan çalışmalarda genetik faktörün etkisinin yüksek olduğu saptanmıştır (Dayi, 2013).

2.2.6. Bağımlılık Yapan Maddeler

I. Alkol

Dünyada toplum arasında en yaygın ulaşılabilirliğin kolay olduğu yasal olarak kullanımında herhangi bir suç teşkil etmeyen ve bağımlılık yapma özelliği

buluna bir maddedir (Karabacak, 2014). Alkol kullanımında en çok etkilenen organ ise karaciğerdir. Uzun dönem alkol kullanan kişilerde karaciğer yağlanması görülmektedir. Bunun yanında mide, kalp ve beyin de bazı durumlarda kalıcı hasarlar bırakabilmektedir (Coşkunol ve Altıntoprak, 1999). Kişilerde cinsel sorunlarda ortaya çıkabilmektedir. Alkol kullanımı genelde gençlik yaşlarında başladığı yapılan araştırmalarda saptanmıştır. Lise ve üniversite öğrencileri arasında kullanım oranı gittikçe daha çok artmaktadır (Mavili, 2017).

II. Tütün(Sigara)

Dünya genelinde ulaşılması en kolay ve ekonomik olarak da en ucuz maddelerin başında gelmektedir. Sigaranın ana etken maddesi nikotindir. Tütün kullanıldıktan 10 saniye gibi bir kısa sürede kana karışabilme özelliğine sahiptir. En çok zarar verdiği organ ise akciğerdir. Bunun yanında kap hastalığı, kanser vb. hastalıklara sebep olmaktadır. Özellikle akciğer kanseri olanların büyük bir yüzdeliğini sigara tütünü kullanan kişiler olduğu saptanmıştır. Kişi yoksunluk yaşadığında aşırı öfke nöbetleri de geçirebilmektedir. Sigara içen kişilerin yanında duran çevresindeki kişiler de pasif içici olarak adlandırılmaktadır (Ögel, 2010). Dünya genelinde kafein maddesinden sonra en çok kullanılan madde türüdür. Sigara tütünün yoksunluğu yaklaşık olarak bir buçuk saat sonra başlar (Mavili, 2017). Eskişehir Osmangazi Üniversitesinde üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmaya göre sigaraya başlama nedeni olarak çoğu öğrenci bir sebep belirtmemiştir. Ancak %22.6'sı bu maddeyi merak ettiği için kullandığı tespit edilmiştir. Yaşam boyu açısından bakıldığında da alkol ve sigara dışında en az bir madde kullanımı olduğu da saptanmıştır. (Dayi, 2013).

III. Esrar

En çok bağımlılık yapan maddelerden birisi de toplum arasında esrar olarak bilinen hint keneviridir. Esrarın birçok türü bulunmakla birlikte ılıman iklimde yetişmektedir. Toplumlarda çok eski bir tarihe sahip olan esrar maddesi bazı toplumlarda tedavi amacı ile de zaman zaman kullanıldığı görülmüştür. Kullanım şekli olarak sigara, ağızdan alma ya da başka maddelerle

kariştirilerek içme yöntemi ile kullanılmaktadır (Turan, 2010).

Esrarın en önemli maddesi beyni etkileyen THC (Delta-9-tetrahydrocannabinol)'dir. Bu madde işleniş ve kullanım biçimine göre de farklı isimler alabilmektedir; gubar, amrihuna, ot. Türkiye de esrar olarak bilinen bu madde Arapça da haşşiş, kunnap Yunanistan'da cannabis olarak bilinmektedir. En çok bilinen yanlışlardan bir tanesi esrar bir bitki değildir. Esrar hint keneviri diye adlandırılan bitkiden elde edilen bir maddededir (Ögel, 2010).

IV. Opiyatlar

Afyon haşhaşından morfin, eroin kokain gibi maddeler elde edilmektedir. Afyon haşhaşı sadece bu madde için değil sabun ve ilaç sanayi gibi sanayi kollarında da kullanılmaktadır. Özellikle morfin ağrıyı azaltmakta kullanılan ilaç sanayinde etkin bir Şekilde kullanılmaktadır (Ögel, 2010) Uyuşturucu madde denildiğinde akla gelen ilk maddelerden biri opiyat türlerinden eroindir. Bağımlılık yapma özelliği bulunan bu madde afyon'dan elde edilmektedir Kullanım Şekli olarak ağız, burun ve damardan kullanım Şekilleri vardır (Karabacak, 2014). Eroin yapılan ortama ise eroin laboratuvarı ismi verilmektedir. Eroin küçük ölçekli ticaretinde madde ticareti ile uğraşan kişiler bu maddeyi Őeker, un, talaş tozu gibi maddelerle çoğaltıp madde piyasasına sürümünü yapmaktadırlar. Kodein de afyon dan elde edilen bir başka opiyattır. Kodein de morfin gibi ilaç sanayinde kullanılmaktadır. Özellikle ksrk giderici özelliği olduğundan dolayı bu ilaçların yapımında kullanılmaktadır. Ancak bağımlılık yapma özelliği tespit edildikten sonra ksrk Őurubu vb. ilaç gruplarından çıkartılmıştır. Opiyatlar diğer maddelere göre daha kısa sürede bağımlılık yapmaktadırlar (Ögel, 2010). En hızlı etkisi ise damar yolu ile alımlarda görünmektedir (Turan, 2010).

V. Kokain

Kokain maddesi esrar maddesi gibi ismini bir bitkiden almaktadır. Bu bitkinin adı; erythroxylin coca'dır. Daha çok burundan alım yöntemi ile kullanılmakla beraber, sigara ve damardan kullanım yöntemi de mevcuttur (Turan, 2010). Genelde rengi beyazdır, bu madde alındıktan sonra bir saat içinde etkisi insan

vücudunda görülmeye başlanır (Karabacak, 2014).

Diğer maddelere göre bağımlılık yapma özelliği oldukça yüksek bir maddedir. Kokain alımı sonucunda dopamin geri alınımının engellendiği görülmektedir. Kullanımdan sonra kişide aşırı mutluluk hali gibi etkiler görülürken, burunda kanlanma, akciğerlerde hasar bırakma, kalp atım sayısının düzensizliği, beyin kanaması vb. etkilere sebep olmaktadır. Halk arasında taş olarak bilinen crack maddesi de kokain maddesinin türevlerinden bir tanesidir. Taş maddesi kokaine göre daha ucuz ve kullanım şekli olarak da sigara olarak kullanılmaktadır. Yapılan araştırmalarda taş maddesinin kolay elde edilmesi bu maddenin içine başka maddelerin de karıştırılması sonucu taş maddesinden dolayı olan ölümler daha fazladır (Ögel, 2010).

VI. Amfetaminler

Amfetaminler, ilaç sanayinde kullanılan en çok ilaçlardan bir tanesidir. Keyif verici ve heyecan verici olarak kullanılırlar. Kokaine göre daha az bağımlılık yapmaktadırlar (Ögel, 2012). Ülkemizde ve dünyada kullanılan en yaygın türü ise ecstasy olarak bilinen maddedir. Amfetamin kullanıldıktan sonra beyin hasarı, beyin kanaması, kalp krizi geçirme gibi ya da ruhsal olarak psikotik bir atak geçirmeye sebep olmaktadır (Turan, 2010). Kan dolaşımını hızlandırır genelde sporcular tarafından kullanıldığı bilinmektedir (Karabacak, 2014).

Bir diğer amfetamin türü ise captagondur. Bu maddenin içindeki bir madde dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan çocukların ilaç tedavisinde kullanılmıştır. Bir diğeri ise kristaldır; bu da korku ve heyecan verici maddelerden biridir. Doğu ve güneydoğu Asya da metamfetamin miktarı sekiz kat artmıştır. (Ögel, 2010).

VII. Halüsinojenler

İsminden de anlaşılacağı gibi kullanan kişilerin gerçeklik algısını değiştiren maddelerdir. Kişiler kullandıklarında gerçek olmayan ama sesler duyar ve olmayan şeyleri gördüklerini söyleyebilmektedirler. Bu tür maddeler vücutta serotonin iletişimi bozmaktadır (Turan, 2010).

Bu halüsinojik maddeler arasında dünyada en yaygın olarak kullanılan madde ise LSD (lysergic acid diethylamide)'dir. Lsd suda eriyebilme özelliğine sahiptir. Genellikle ağız yolu ile alınmaktadır (Karabacak, 2014). Çok nadir görülen yan etkisi ise görme bozukluğudur. Uzun süreli kullanımlarda halüsinasyon görme durumu tekrar ettiği görülmektedir (Örken ve Tavşanlı, 2014). LSD maddesi alındığında kişinin daha çok müzikle ilgilenmeye başlayabilir. Sokak isimlerinden bazıları ise cennet mavis, kraliyet mavis, şef, şahin vs. deneyimlerini ise 'trip' olarak adlandırır. Bu maddeyi kullanan kişiler kişide gerçeklik algısını yanılttığı için renkler ve özellikle şekilleri ayırt etmekte zorlanmaktadırlar (Ögel, 2010).

VIII. Uçucu Maddeler

Özellikle kolay ulaşılabilen madde türleri arasında olduğundan dolayı ergenlik döneminde kullanılmaya başlayan madde türleridir (Örken ve Tavşanlı, 2014). Çeşitli sınıflandırması bulunan bu maddeler genelde, uçucu, çözücü, yapıştırıcı olarak adlandırılmaktadırlar. Ucuz ve kolay ulaşılabilir olduğundan dolayı kullanım oranı yüksektir (Mavili, 2017). Bu maddeler, benzin, mazot, çakmak gazı, bali, tarım ilaçları, tiner vb. kapsamaktadır. Bu maddeler genellikle solunum yolu ile kullanılmaktadır. Kullanıldıktan kısa bir süre sonra kişide baş dönmesi mide bulantısı gibi şikayetler görülebilmektedir (Turan, 2010). Yapıştırıcı grubuna giren uçucu maddeler bir poşet ya da benzer bir cismin içerisine boşaltılarak kullanılan bu maddeler kullanan kişilerde kalp krizi, beyin kanaması gibi sağlık sorunlarına sebep olmaktadır (Karabacak, 2014). Uzun dönem kullanan ergenlerde genellikle okul başarısında düşme, akran grupları ile kavga etme, okuldan kaçma vb. davranışlar görülmektedir. Uçucu madde kullanıcılarında kendine yöneltme davranışı denilen kendine zarar verme jilet, bıçak vb. cisimlerle kendi bedenlerine zarar vermektedirler. Yapılan araştırmalarda uçucu madde kullanım türü olarak cinsiyetler açısından erkekler daha çok tiner maddesini kullandığı saptanmıştır. Sokakta yaşayanların ailesi ile yaşayanlara göre daha erken yaşta bu maddeler ile tanıştığı görülmektedir (Ögel, 2010).

2.2.7. Madde Kullanımında Ruhsal Durum ve Kişilik Bozuklukları Arasındaki İlişki

Madde kullanan kişilerin hayatları ilk kullanmaya başladıkları günden itibaren değişmektedir. Bu değişimler genelde de psikolojik değişimlerdir. Kişiler ruhsal durumlarında büyük bir değişim geçirmektedirler ve önceki hayatlarındaki psikolojik iyilik hali ortada olmamaktadır. Bundan dolayı bu kişilerin aile hayatları, çevresi (iş, aile çevresi) büyük oranda etkilenmektedir. Madde kullanımı ile ruhsal durum, kişilik özellikleri arasında yapılan araştırmalarda ilişki olduğu düşünülmektedir (Herken vd., 2000).

Selçuk Üniversitesinde kız öğrenciler üzerinde yapılan bir araştırmada sosyal ilişki puanlarının daha yüksek nevrotik eğilimin yüksek psikotik eğilimin ise daha düşük olduğu saptanmıştır. Bu araştırmada pananoid belirtilerin ise daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Gençler ruhsal durumlarının bozulması sonucu madde kullanan çevre ile iletişim içerisine girdiği gözlemlenmiştir (Herken vd., 2000).

Bazı kişilik bozuklukları da madde kullanımına ile ilişkili olabilmektedir. Çoğu kişinin madde kullanımının başlamasındaki ana etkenlerden bir tanesi kişilik özelliğidir. Yapılan araştırmalarda alkol kullananların dürtü kontrol bozukluğu olan kişiler olduğu tespit edilmiştir. Özellikle antisosyal ve borderline (sınır-durum) kişilik bozukluğu görülen kişiler kendilerini yatıştırmak için bu madde kullanımına yönelmektedirler. Psikopat söylemi antisosyal kişiler için kullanılan bir durumdur. Yapılan araştırmalarda madde kullanıcılarının yüzde otuzunun antisosyal kişilik bozukluğuna sahip olduğu görülmektedir (Ögel, 2010). Madde kullanan kadınlarda genelde borderline kişilik bozukluğu, erkeklerde ise antisosyal kişilik bozukluğu görülmektedir. Yapılan bir araştırma da madde kullanan kişilerin kişilik bozukluğu görülme oranı %61 olarak madde kullanımın türüne bağlı olarak da bu oranın değiştiği tespit edilmiştir (Evren, 2004).

Maddelerin illegal olmasından dolayı suç ve çeşitli suçlara karışan kişilerin antisosyal kişilik bozukluğuna sahip olması bu konuda en çok antisosyal kişilik bozukluğu üzerinde araştırmalar yapılmıştır. Bu kişilik bozukluğu erkeklerde daha fazla görülmektedir (Evren, 2004). Bu bireylerin geçmişlerin de olumsuz

anne baba tutumları, sevgisizlik, değer görmeme, ebeveynlerin geçmişte madde kullanım öykülerinin ve cezaevine girip çıkma öykülerinin olması madde kullanım risklerini artırmakta ve antisosyal kişilik bozukluğu özellikleri göstermektedirler (Erdem vd., 2010).

Madde kullanımından kişilik bozukluklarına bakıldığında ikinci sırada Borderline (sınır durum) kişilik bozukluğu gelmektedir. Bu bozukluğa sahip olanların intihar etme oranlarının da daha yüksek olduğu görülmektedir. Yapılan bir araştırmaya göre Verheul (2001) madde kullanımında görülen kişilik bozuklukları şöyledir. Pananoid, kaçınan, pasif agresif, narsisitik, bağımlı, obsesif-kompulsif, histrionik, şizoid ve şizotipal kişilik bozukluklarıdır (Evren, 2004).

Terk depresyonu kuramının kurucusu J. Masterson ise başhekim olarak görev yaptığı hastanede Borderline ergenler üzerinde yaptığı araştırmada, bu ergenlerin çocuk gözlemcisi Margret Mahlerin araştırmalarında ortaya koyduğu ayrılma bireyselleşme döneminde gelişimsel duraklama olduğunu gözlemlemiştir (Pulat ve Sarıkaya, 2019). Bu dönemde annenin çocuğuna karşı libidinal enerjisini çekmesi sonucu çocuklar terk depresyonuna düşer ve mahşerin altı atlısını yaşamaktadırlar. Mahşerin altı atlısındaki çocuk; ölümcül depresyon, öfke, üzüntü, suçluluk, boşluk ve hiçlik, umutsuzluk ve atalet duygularını yaşamaktadır (Masterson, 2011). Bu çocuklar ergenlik ve sonrasında her ne zaman bir kendilik aktivasyonu yapsalar da aynı gelişimsel açıdan 18.-24. aylarda annesinin enerjisini çekmesi gibi enerjisinin çekileceğini hisseder. Çocuk terk depresyonuna düşer bu da savunma mekanizmalarını geliştirir (Arslanbenzer, 2019). J. Masterson: Bu kişilere borderline kendilik bozukluğu adını vermiştir. Bu kendilik bozukluğundaki kişiler terk depresyonun ortaya çıkardığı mahşerin altı atlısına düşmemek için eyleme vurma savunma mekanizmasını kullanmaktadırlar (Pulat ve Sarıkaya, 2019). Bu kişiler eyleme vurma olarak da seks yapma, alkol ve uyuşturucu madde kullanma, alışveriş yapma, intihar girişimlerinde bulunma gibi eylemler yaptıkları görülmüştür. J.Masterson'a göre madde kullanımı kendilik bozukluğunda görülen bir eyleme vurma olarak tarif etmektedir (Masterson, 2011).

Madde kullanımı ile birlikte görülen diğer psikolojik ve psikiyatrik bozukluklar ise şöyledir: Depresyon, şizofreni, bipolar bozukluk, kaygı bozuklukları, travma sonrası stres bozukluğu, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, çoğul kişilik bozukluğu (Ögel, 2010).

2.2.8. Kuramlara Göre Madde Kullanımı

2.2.8.1. Psikodinamik Kuramlar

Psikodinamik kuram denildiğinde dünya literatüründe ilk kuramcı Sigmund Freud'dur. Sigmund Freud tarafından ortaya atılan bu kurama göre madde kullanımının sebeplerinden biri kişinin onaylanmayan davranışlarına karşı kullandığı bir savunma mekanizmasıdır (Turan, 2010). Freud (1958) Dr. Schreber vakasının yorumunda alkol bağımlılığını homoseksüelliğe karşı bir savunma olarak çıktığını ifade etmiştir (akt. Turan, 2010). Klasik psikanalize göre ise psikoseksüel gelişim dönemlerinden oral döneme saplantı sonucu bağımlılık olduğu görüşü bulunmaktadır. Bu dönemde saplantı yaşayan kişiler Ağız yoluyla alınan her şeye karşı bağımlılık geliştirebilmektedirler. Obezite hastalarının da klasik psikanalize göre oral dönemde gelişimsel bir fiksasyon (takılma) yaşadığı düşünülmektedir. Bu dönemde takılı kalan kişiler anneye karşıda bağımlılık sergilemektedirler (Ögel, 2010).

Bir diğer psikodinamik kuramcılardan Alfred Adler ise insan davranışlarını belirleyen en önemli şey aşağılık kompleksidir. İnsan her zaman otorite ve güç sahibi olmak ister. Bazen kişilerin doğuştan sakat ve engelli olmaları hayat boyu verecekleri bir mücadele içinde olurlar. Kişi bu mücadelede olumsuz bir tablo ile karşılaşırsa alkol, uyuşturucu vb. maddeler ile bu tabloyu tersine çevirmek istemektedir (Ögel, 2010).

Otto Rank ise insanın doğuştan travma ile doğduğunu, insanın ilk travmasının doğum travması olduğunu söylemektedir. Kişi o anne rahmindeki güvenli alana dönmek için madde kullanarak kendini dış dünyadan izole ederek madde kullandığında o güvenli alanına geri döneceği düşünmektedir (Ögel, 2010).

Terk depresyonu kuramının kurucusu J.Masterson ve Aktarım Odaklı Psikoterapinin kurucusu Otto Kernberg ise kişilik bozukluğuna sahip olanların

madde kullanımını eyleme vurma savunma mekanizması olarak kullandığını ifade etmiştir (Özakkaş, 2012).

Kendilik Psikolojisi kurucusu Heinz Khout ise kişinin fragmentasyon(parçalanma) kaygısı ile başa çıkabilmek için madde kullanımını ifade etmektedir (Özakkaş, 2015).

2.2.8.2. Davranışçı-Bilişsel Kuram

Kuramın tarihine bakıldığında davranışçı kuram psikoloji tarihinde büyük bir damağa vurmuştur. Rus Fizyoloğu İvan Pavlov'un klasik koşullanma deneyi ile bir temel atılmıştır. Davranışçı kuram ile daha sonra Albert Ellis ile başlayan A.Beck ile devam eden Bilişsel kuram ile bir entegrasyon olmuştur. Davranışçı kurama göre; madde bağımlılığı pozitif pekiştirmeler sonucu oluşan bir koşullu öğrenme biçimidir. Kişinin kullandığı madde veya maddelerden büyük bir keyif alması kişinin hayatında önemli bir pekiştireç görevi görmektedir. Kişinin ilk kullandığında öfkesinin, kaygısının vb. geçmesi gibi kişiyi motive edecek pekiştirecin olması kişinin kullandığı maddeye karşı koşullanmasını artırmaktadır (Turan, 2010). Sadece klasik değil operant koşullanma yolu ile de madde kullanımı arasında bağlantı kurulmaktadır. Kişi etrafındaki tüm madde kullanmasına sebep olan etmenleri işin içine katarak açıklamaktadır (Ögel, 2010).

Davranışçı kuram, insanın içinde bulunduğu durumu sadece davranışlarını gözlemleyerek açıklama yaparken bilişsel kuramcılar Albert Ellis ve A. Beck ise insanın sadece davranışlarından yola çıkılarak yorumlanamayacağını davranışın yanında bilişin de önemli olduğunu vurgulamışlardır (Ögel, 2010). Bilişsel kurama göre, kişinin bilişsel çarpıtmaları vardır. Bu bilişsel çarpıtmalarda mücadele eder ve bu mücadeleyi tersine çevirmek içinde madde kötüye kullanımı ya da bağımlılığına sebep olmaktadır. Bu kurama göre özellikle alkol kullanımında otomatik düşüncelerin etkisinin büyük olduğu düşünülmektedir. Bunun kaynağının da afonksiyonel şemalar olduğu görülmektedir. Bu afonksiyonel şemalar aracılığı ile otomatik düşünceler alkol kullanmada etkisini göstermektedir (Ekinci vd., 2012) etkisini göstermektedir (Ekinci vd., 2012). Luke ve arkadaşlarına (2000)' e göre madde bağımlılığında

kişilerin inançlarının belirlenmesi tedavinin gidişatı için önemlidir (Uğurlu ve ark., 2012). Alkol bağımlılığı işlevsel olmayan şemalar sonucu olabilmektedir (Uğurlu vd., 2012). Bilgin ve Doğrusever (2018)'in sosyal medya bağımlılığı ve bilişsel hatalar üzerinde yaptıkları araştırmada; bilişsel hatalarının sosyal medya bağımlılığı düzeyi yüksek olan ergenlerde daha çok olduğu saptanmıştır (Bilgin ve Doğrusever, 2018).

2.2.8.3. Sosyal Öğrenme Kuramı

Bu kurama göre de davranışsal ve bilişsel öğrenme yöntemlerini de kapsamaktadır. Bu kurama göre bağımlılık klasik ve operant koşullanma başta olmak üzere olan kuramdır. Bu öğrenme çeşitlerini yanında kişinin bu maddeyi kullandığı çevrede çok önemlidir. İnsan doğduğu günden itibaren doğayı, çevreyi gözlemler (Özakkaş, 2015). Bir kişinin madde kullanılan bir çevrede hayatını sürdürmek ilerleyen dönemde madde kullanma oranını arttırmaktadır. Bazı kültürlerde madde kullanımı ilk sosyal hayat geçiş olarak adlandırılmaktadır. Bu kurama göre kişinin bir sorun karşısında kendini ne kadar yeterli hissettiği ve başa çıkma stratejisinin ne kadar güçlü olduğudur. Madde bağımlılığına ya da bağımlılıklara bu kuram açısından bakıldığında; Kişinin madde kullanımının yarattığı etkilere karşı başa çıkma stratejilerini etkin bir şekilde kullanamaması sonucu olabilmektedir (Ögel, 2010).

2.2.8.4. Nörobiyolojik Kuramlar

Bu kurama göre bağımlılık beyinin kimyasal alışverişine büyük etki yapmaktadır. Bu açıdan bakıldığında beyindeki mezokortikolimbik sisteme odaklanılmalıdır. Bağımlılık yapıcı etkisi olan bütün maddeler mezolimbik sistemde dopamin boşalımı sağlamaktadır (Turan, 2010). Madde kullanımı beyinde bazı değişikliklere sebep olmaktadır. Nörotransmitterler açısından bakıldığında dopamin mezolimbik sistemde etkin olan nörotransmitterdir. Bağımlılık yaratan maddeler mezolimbik sistemi aktive ederler. Bu sebeple mezokortikolimbik sistem ve bu sistemle bağlantılı olan beyin sistemindeki bozukluklar bağımlılığın oluşumunda nörobiyolojik olarak bağ kurmaktadır. Mezokortikallimbik sistem dışında orta beyinde yer alan nigrostriatal yolak da bağımlılık oluşumunda etkili bir beyin yapısal sistemidir. Kullanılan madde

defalarca dendiğinde artık bu durum obsesif kompulsif hastaların yaptığı gibi bir kompulsif davranışa dönmektedir. Kompulsif davranışta etkili olan beyin bölgesi ise dorsal striatuma'dır (Kaya vd., 2019).

2.3. Bağlanma Kuramı ve Önemi

Bağlanma kuramının temelleri J. Bowlby ve arkadaşları tarafından ortaya atılmış bir gelişim kuramıdır. Bowlby yetimhaneler de ve hastaneler de araştırmalar yapmıştır. Bu araştırmalarda çocuklarının birincil bakıcıları ile aralarında nasıl bir ilişki olduğunu gözlemlemiştir. Bowlby bu çocukları incelediğinde içi kapanma, korku, öfke gibi duygular gözlemlemiştir. Bu çocukların içlerindeki bulunduğu durum ne kadar travmatik ise o kadar bu duygular artmaktadır. Ama asıl problemin bu çocukların yanında annelerinin olmaması olduğu saptanmıştır (Hayta, 2017). Bağlanma kuramı sadece bebeklere özel üzerine araştırma yapılan bir kuram değildir. Bebekler, ergenler ve yetişkinler üzerinde de araştırma yapılan bir kuramdır (Bowlby, 2012).

Bağlanma kuramı kişi doğduğu günden bugüne sevdikleri ile beraber olmak ister ve bu sevdiklerinden bir gün ayrıldıklarında ise bir tepki verirler. Bu bağlanma durumuna göre kişilerin vermiş olduğu bağlanma modeli de değişmektedir. İnsan doğumla birlikte bakıma muhtaçtır. Çocuğun birincil bakıcısı da genellikle annesidir. Birincil bakıcısı ile olan bu ilişki bebeğin özellikle ilk üç yıl olan gelişiminde çok önemlidir. Anne ile bebek arasındaki hem sözlü hem de sözsüz iletişim ilerde gelişecek olan bağlanma stiline de temel olmaktadır. Anne ile bebek arasında bu yaşlarda bu sözlü ve sözsüz iletişim nasıl olduysa ilerleyen yaşlarda da bu döngünün tekrarı yaşanmaktadır (Devecigil, 2017). Bağlanma genel anlamda güvenli ve güvensiz bağlanma stilleri diye ikiye ayrılmaktadır. Güvensiz bağlanmada kendi içinde: kaçınmalı, kaygılı ve karmaşık bağlanma olarak ayrılmaktadır (Ertekin, 2019).

Bağlanma kuramı literatürün de Bowlby'den sonra en çok ismi geçen kişide Mary Ainsworth'dur. Bowlby'in yakın arkadaşı ve çalışmalarını destekleyen Ainsworth bu gözlemlediği çalışmaları Uganda, Afrika ve Baltimor' da yapmıştır. Bu araştırması sırasında yabancı ortam adı verdiği bir deneysel gözlem yapmıştır. Ainsworth ve arkadaşları bu gözlem deneyleri sonucunda

bağlanmayı üç gruba ayırmışlardır: güvenli bağlanma, kaygılı-kararsız bağlanma ve kaçınan bağlanma tipidir (Korkmaz, 2017).

Bağlanma kuramına göre erken yaşlarda oluşan travmalar, birincil bakıcıdan ayrılmalar ileriki yaşlarda oluşacak olan kaygı, depresyon, öfke gibi duyguların sebebi olabilmektedir. Bir bebek doğduktan sonra ilk aradığı şey bağ kurma yakınlık aramaktır. Bunu yaptıktan sonra ise bebek çevresinin bulunduğu ortamda merak içerisinde olup bitenleri seyretmeye başlamaktadır. Bu merak bebek için ortamın güvenli olup olmadığı denetlenmektedir. Birincil bakıcının bu güvenli limanda durması bebek için bakım veren kişinin her zaman yanında olacağı deneyimini yaşatmaktadır (Sümer vd., 2015). Yapılan araştırmalarda anne ve bebek arasında atılan bağlanmanın stillerinin temelleri bebeklik, çocukluk, ergenlik ve yetişkinlik dönemlerini de etkilemektedir (Cömert ve Ögel, 2014).

2.3.1. Gelişim Dönemlerine Göre Bağlanma Stilleri

2.3.1.1. Bebeklik Döneminde Bağlanma

Bağlanma kuramı bebeğin ilk doğduğu günden ergenlik, yetişkinlik dönemlerini de kapsayan bir çalışmadır. Bu kuram da bebek birincil bakıcısı ile yakın bir bağ kurmak ister bu yakınlığı kurma isteği ve birincil bakıcısı tarafından bu isteğe verilen cevap da bebeğin bundan sonra hayata taşıyacağı bağlanma stillerini belirler (Bowlby, 2012). Bu bağlanma stilleri hayat boyu devam eder ancak kişiler tarafından yaş ilerledikçe bu bağlanmanın ifade etme tarzı farklılık gösterir (Korkmaz, 2017).

Bağlanmanın oluşumu bir bebekte altıncı ve yedinci aya kadar etrafındaki nesnelere karşı olabilmektedir. Bağlanmanın seçileceği kişi de bebeğin zor zamanında sıkıntılı ve stresli olan durumlarda kimden nasıl tepki alacağına göre değişmektedir. Bağlanma stilini ortaya çıkması için yaklaşık olarak iki ya da üç yılın geçmesi gerekmektedir. Bowlby'nin gözlemlerine göre bebek önce birincil bakıcıdan ayrıldığında tepki olarak ağlama davranışını da içeren protesto evresi, umutsuzluk evresi ve duygusal kopma evresi olarak tanımlamıştır (Hazan ve Shaver, 1994).

Bowlby'nin yakın çalışma arkadaşı kendinden de yaşça küçük olan Ainsworth adına yabancı ortam adını verdikleri bir araştırma yapmışlardır. Bu çalışma sonucu anne ve bebek arasında üç tür bağlanma stiline olduğunu gözlemlemişlerdir. Bu çalışmada ilk hedeflenen şey anne bebeğin yanından ayrıldığında güvenli bir üs olarak onları görüp görmedikleri, ağlamaları, kaygılanmaları gibi durumlar gözlemlenmiştir (Hayta, 2017). Bu çalışmaya on iki ve on sekiz aylık bebekler dahil edilmiştir. Deneyde anne, bebek ve yabancı bir kişi bulunmaktadır. Buradaki amaç yabancı bir kişi geldiğinde anne ve bebek oyununa dahil olurken ve annenin odadan ayrılırken ve yabancı kişi ile birlikte kalmaları durumunda nasıl bir tepki verdiğini bulmaktır (Masterson, 2011). Ainsworth (1979) ve arkadaşlarının yaptığı bu çalışmaya göre üç tür bağlanma stili gözlemlenmiştir. Bunlar: Güvenli, kaçınan ve kaygılı /kararsız bağlanmadır (Kurt, 2017).

a) Güvenli Bağlanma: Güvenli bağlanma stiline sahip çocuklar anneleri odadan ayrıldıktan sonra kaygılandılar da anneleri yanına geldiğinde tekrardan sakinleşmişler ve onları bir güvenli üs olarak görmüşlerdir. Ve yabancı kişi ile yalnız kaldıklarında da o kişi ile oyun oynamaya devam ettiği gözlemlenmiştir. Bu çocukların anneleri çocukların isteklerine olumlu yönde destek verdikleri gözlemlenmiştir (Hayta, 2017). Ainsworth ve arkadaşlarının yapmış olduğu deneyde en yaygın görülen şey ise güvenli bağlanma stiline sahip olan bebeklerin annesi odadan ayrıldıktan sonra panik ve korku hissetmiştir ancak annesi geri döndüğünde ise merak coşku ile odayı keşfetmeye devam etmiştir (Hazan ve Shaver, 1994).

Bu bağlanma stiline sahip kişiler ötekilerle yakın ilişki kurma noktasında daha iyidirler. Bu bağlanma stilinde bebekler bir istekleri olduğunda anneleri tarafından yerine getirileceklerini bilirler. İhtiyaç duydukları her zaman anne desteğinin yanında olduklarını bilirler (Ertekin, 2019).

b) Kaçınan Bağlanma: Bu bağlanma stiline sahip bebekler ise anneleri odadayken onunla oyuna devam etmiş, oyuncakları keşfetmiştir. Ancak annesi odadan ayrılırken anneye kayıtsız yani tepkisiz kalmıştır (Ertekin, 2019). Bebek oyuncakları ile oynamaya devam ederken, odadaki yabancı kişi ile oyun oynamaktan kaçındığı gözlemlenmiştir (Hayta, 2017). Anne oyun odasına

tekrardan döndükten sonra ise anne sanki hiç gelmemiş gibi oyun oynamaya devam etmiş ve anne ile oyun oynamaktan kaçındığı saptanmıştır (Korkmaz, 2017). Bu bağlanma türünde çocuğun istekleri ve yakın ilişki kurma arzusu çocuğun bakıcıları tarafından reddedilmiştir. Yani fiziksel temas istekleri, bedene dokunma, sarılma vb. istekleri karşılanmamıştır (Hazan ve Shaver, 1994). Anneleri olmadığına çok fazla huzursuz olmamışlar ancak anneleri döndüğünde de onlar ile iletişim kurmaktan kaçınmışlardır (Hayta, 2017).

c) Kaygılı/ kararsız (İki Yönlü) Bağlanma: Bu bağlanma stiline sahip çocuklar ise anneleri yanlarından ayrıldıktan sonra yalnızlık ve öfke hissetmişlerdir (Hayta, 2017). Odadaki eşya ve oyuncaklarla ilgili de keşif yapmamışlar ve odadaki yabancı ile de ilgilenmemişlerdir. Anne oyun odasına geri döndükten sonra ise sakinleşmekte zorlanmışlar ve annelerinin kucaklarından inmek istemedikleri gözlemlenmiştir (Korkmaz, 2017). Bu bebeklerin annelerinin yokluğunda zihinlerinin sürekli meşgul olduğu ve bu yüzden etrafı keşfe çıkmakta zorlandığı gözlemlenmiştir. Ayrıca bakıcıların çocukların bazen onlara ulaşılabilir bazen de ulaşılmaz olması onların kafasını karıştırmaktadır (Hazan ve Shaver, 1994).

2.3.1.2. Çocukluk ve Ergenlik Döneminde Bağlanma

Bebeklikte kurulan bağlanma stili diğer yaşlar için bir referans olmaktadır. Bebek aldığı bu referans noktası ile çocukluk ve ergenlik dönemini atlarmaya çalışır. Bebekler öncelikli olarak fizyolojik ihtiyaçlarının giderilmesini isterler. Bebekler bu ihtiyaçlarını ilk yıllarda sözsüz iletişim araçları ile anlatmaya çalışırlar. Birincil bakıcısı bu ihtiyaçları gördüğünde bebek kendini değerli hisseder ve etrafını keşfe çıkar (Hayta, 2017). Çocukluk döneminde anne ile kurulan bu ilişki çocuğun kendisini bir gruba ait hissetmek isteği ile arkadaş, öğretmen gibi çevresinde ilişki kurabileceği kişilere yönelir (Korkmaz, 2017). Sroufe ve Waters (1977)'a göre; bebekler daha çok bağlanmanın yanında fiziksel temas ile de birincil bakıcıya ulaşmak isterken ilerleyen zamanlarda yetişkinlikte gerektiğinde dokunabilmelerini bilmeleri kişileri rahatlatan bir durumdur (Hazan ve Shaver, 1994).

Ergenlik dönemi bir kişi adeta için ikinci şans dönemidir. Bu dönemde kişi de hem fiziksel ve psikolojik hayatında değişiklikler olmaktadır. Bu dönemde bağlanma açısından bakıldığında bu durum tekrardan düzenlenmelidir. Çünkü artık kişinin hayatında sadece aile üyeleri değil okul hayatı arkadaş hayatı da devreye girmiştir. Çocuklukta atılan bağlanma stillerini bu yaşlarda kimlik kazanımı için kullanacaktır (Ertekin, 2019).

Bowlby (1979)'a göre; ergenlik döneminde bağlanmalarda bazı değişiklikler olur. Anne baba arasındaki bağlanma durumu değişiklik göstermektedir. Bebek yaşta kurulan bağlanma örüntülerinin yerini yeni kişilerle kurulan ilişkilerin örüntüleri yer alır. Bağlanma hayat boyu devam eden bir süreçtir bu sebeple sadece bebeklerin ihtiyaç duyduğu bir şey değil tüm canlıların hayat boyu sürekli olarak aradığı bir durumdur. Ergenler ve yetişkinler de aynı bebekler gibi bağlanmaya ihtiyaç duyarlar (Kurt, 2017).

Güvenli bağlanma içerisinde olan çocuklar ileriki yaşlarda çevreyi ve kendini keşfetme noktasında çok cesaretli olurlar. Ergenlik dönemine gelen bir çocuk özerk davranışlar sergiler ve kimlik kazanımı yolunda kendini cesaretlendirmektedir (Kurt, 2017). Ailesinden yeterli desteği, sevgiyi, şefkati alamayan çocuklar ergenlik dönemi geldiğinde kendilerine ve başkalarına karşı olumsuz duygular geliştirirler. Ergenlik döneminde kişi ikinci bireyselleştiği bir dönemdir ve kendi duygu ve düşüncelerini kendi kimliğini kabul ettirmek için sonuna kadar savunmaktadır. Soyut düşünceye de sahip olan ergenler anne ve baba tutumlarını da inceleyip bir zihinsel süzgeçten geçirmektedirler. Bu süreçte en çok aradıkları şey ise anne ve babalarının güvenli bir sığınak olarak orda durup durmamalarıdır (Hayta, 2017). Kişinin bebeklik ve ergenlik döneminde kurmuş olduğu bağlanma ilişkisi romantik ilişkilerde de benzer bağlanma olmaktadır (Ertekin, 2019).

Sağlıklı bir bağlanmanın olmaması, güvensiz bağlanmanın olması kimlik kazanma dönemindeki ergenler için alkol, uyuşturucu madde kullanma durumlarını da arttırmaktadır (Masterson, 2011). Cömert ve Ögel (2014)'in yapmış oldukları ergenlerin madde kullanımı ve bağlanma stilleri arasındaki ilişki araştırmasında %48 kayıtsız bağlanma stiline sahip oldukları saptanmıştır (Cömert ve Ögel, 2014). Güvenli bağlanma içerisinde olan ergenlerin duygu

regülasyonlarının daha iyi olduğu, kendilerine daha çok güvendikleri ve atılgan oldukları saptanmıştır. Ergenlikten genç yetişkinliğe geçiş yaparken ise kişi tamamen kendi ayakları üzerinde durabileceği bir sistem aramaktadır. Yani bu yaşlarda artık yeni bir bağlanma stiline temelleri atılmaktadır (Hayta, 2017). Rosenstein ve Horowitz (1996)'e göre yaptıkları araştırmaya göre davranış bozuklukları ile antisosyal davranış görülen kişilerde kaçınan bağlanma stiline olduğu saptanmıştır (Ertekin, 2019).

2.3.1.3. Yetişkinlik Döneminde Bağlanma

Bağlanma yaşam boyu devam etmektedir. Bağlanma kuramına göre bebeklik döneminde oluşan bağlanma stilleri çok değişime uğramadan yetişkinlikte de devam etmektedir (Bowlby, 2012). Hazan ve Shaver (1987)'e göre bebeklik ve yetişkinlik bağlanma davranışları arasında fark vardır. Kişi yetişkinlik döneminde de yakınlık arayışı içinde olduğundan dolayı bağ kurmak ister. Aynı bebeklikteki gibi güvenli bir üs arar, güven içerisinde ilişkiler kurmak ister (Hayta, 2017).

Ainsworth bağlanma kuramının kurucusu Bowlby'nin yakın arkadaşıydı ve onun çalışmalarını yakından gözlemleyerek üçlü bir bağlanma stili modeli geliştirmiştir. Bu modele göre; güvenli kaçınan ve kaygılı, kararsız bağlanma stilleridir (Ertekin, 2019). Ainsworth Uganda da bir kabile üzerinde 27 çocuk üzerinde incelemeler yapmıştır. 6-9 ay arasında olan çocukların yalnızca sözlü değil sözsüz iletişimi kullanarak (ağlama, çığlık atma) tepki verdiklerini gözlemiştir. Ona göre bebekler sürekli etkileşim halindedirler ve pasif değil etkindirler (Demirdağ, 2017).

Ainsworth'un bağlanma çalışmalarını 1988' de Hazan ve Shaver, ayrıntılı olarak incelemiş ve yetişkinler üzerine de bağlanma stilleri üzerine araştırma yapmışlardır (Demirdağ, 2017). Yetişkinlik döneminde bağlanma ile da roller değişmiştir. Bebeklik döneminde bebek bakım alan kişi konumundayken, yetişkin olduğunda ise bakım veren kişi rolüne geçmektedir. Bunun yanında yetişkinlik döneminde bu durum karşılıklıdır. Bebekler kendilerini güvenli bir ortamda hissedebilmek için istek ve arzularının karşılanmasının yanında birincil bakıcılarına fiziksel olarak da dokunmak isterler. Yetişkinler ise

gerektiğinde fiziksel temas kurabileceklerini bilmeleri yetişkinleri rahatlatan bir durumdur. Bebek, genellikle anne babaya yani birincil bakıcılarına bağlanma geliştirirken yetişkinler ise yakın arkadaşlar ya da cinsel partnere bir bağlanma geliştirirler. Eğer çocuğun yakın arkadaş grubu bu bağlanma davranışını sağlıklı bir şekilde yaparlarsa o zaman bu bağlanma durumu birincil bakıcılardan yakın arkadaş grubuna yönelmektedir. (Hazan ve Shaver, 1994).

Yetişkin bağlanma biçimlerine bakıldığında ilk olarak Main, Kaplan ve Cassidy tarafından araştırmaya başlanmıştır. Bu araştırmacılar kendi çocuklukları üzerinden yarı yapılandırılmış bir form aracılığı ile araştırma yapmışlardır. Bunun sonucunda yetişkin bağlanma görüşmesi ölçeği adı verilmiştir (Çalışır, 2009).

Hazan ve Shaver Ainsworth ve arkadaşlarının çalışmalarını referans alarak yetişkinlerde romantik ilişkide kurulan ilişki aslında anne bebek arasında kurulan ilişki biçimi olduğunu gözlemlemişlerdir. Romantik ilişkiyi; bağlanma, güvenme ve yakın olma bakım verme ve cinsel davranışlar olmak olarak planlamışlardır. (Hayta, 2017). Ainsworth'un bağlanma stillerinde yola çıkan Hazan ve Shaver bir ölçek geliştirmişlerdir ve bu ölçeğe göre üç tür bağlanma stili olduğundan bahsetmişlerdir. Bunlar: güvenli bağlanma, kaçınan ve kaygılı-kararsız bağlanma biçimleri olmak üzere üçe ayırmışlardır (Çalışır, 2009).

Güvenli bağlanma içerisinde olan kişiler yakın ilişki kurmaktan çekinmeyen, ilişki sağladığı kişilere de güvenen kişilerdir. Kaçınan bağlanmaya sahip olanlar ise; başkalarına kolaylıkla güvenemeyen en çok güven konusunda endişe duyan bağlanma stildir. Kaygılı kararsız bağlanmaya sahip kişiler ise yakın ilişkilerde sürekli yakınlık isteyen, reddedilmekten korkan kişilerdir (Çalışır, 2009).

Yetişkinlerde bağlanma stillerini inceleyen bir başka bilim adamları ise; Bartholomew ve Horowitz'dir. Bowlby'nin yaptığı çalışmalar, Hazan ve Shaver'in yaptığı çalışmalardan yola çıkarak dördü bağlanma modeli geliştirmişlerdir (Hayta, 2017). Bartholomew ve çalışma arkadaşları Bowlby'nin içsel çalışma modellerinden yola çıkarak dört kategoride bağlanma durumunu çalışmışlardır. Dört tür bağlanma stili vardır: Güvenli, saplantılı, kayıtsız -

kaçınan ve korkulu bağlanma stilidir (Çalışır, 2009). Türkiye de Sümer ve arkadaşları tarafından da geçerlik ve güvenilirlik olarak uygun bir çalışma yapılmıştır (Çalışır, 2009).

Griffin ve Bartholomew, (1994)' e göre bu araştırmalar sonucu ortaya çıkan benlik modeli, kişinin kendisine ne kadar değer verdiği, ne kadar güvendiği ile ilgili bir durumdur. Olumlu benlik başkalarının onayına ihtiyaç duymadan bir tür kendilik aktivasyonun yapıldığı benliktir. Olumlu başkaları modeli ise kişinin ihtiyaç duyması halinde onlara ulaşılabilir olmasını bilmesi durumdur. Bu modelin olumsuz olması hali ise başkalarına güvenin olmadığı yakın ilişkilerden kaçınılan bir durumdur. Bartholomew ve arkadaşları Hazan ve Shaver (1987)'in yapmış oldukları üçlü bağlanma stilinden farkı olarak dört tür bağlanma stiline olduğunu saptamışlardır (Balkan, 2009).

Dörtlü Bağlanma Modeli

GÜVENLİ Yakın ilişki kurma konusunda rahat ve özerk	SAPLANTILI İlişkilere takıntılı
KAYITSIZ/KAÇINAN Yakınlığa karşı kayıtsız ve bağımlı olmaya karşı	KORKULU Yakınlık açısından korkan ve sosyal açıdan kaçınan

Benlik Modeli

Olumlu

Olumsuz

Başkaları Modeli

Olumlu

Olumsuz

(Hayta, 2017).

a) Güvenli Bağlanma: Kişinin kendisini sevebilir olması ve kendini olduğu gibi kabul edebilmesidir (Kurt, 2017). Bu bağlanma stiline sahip kişiler olumlu benlik modeline sahiptirler. Başkalarına güvenirler ve kendilik aktivasyonu yapma konusunda tereddüt etmezler. Bu bağlanma olumlu benlik ve olumlu kendilik modelinin bir araya gelerek oluşturulmuştur. Güvenli bağlanma stiline

sahip olan bebekler annelerinin ya da birincil bakıcılarının ne zaman ihtiyaç duyduklarında yanında olacaklarını bilmektedirler. Sürekli olarak onları güvenli bir üs ve dayanak olarak görmektedirler. (Ertekin, 2019). Bu bağlanma stiline sahip yetişkinler yakın ilişki kurarlar (Çalışır, 2009).

b) Saplantılı Bağlanma: Bu bağlanma stilinde olumsuz benlik modeli ve olumlu başkaları modelinin birleşmesi sonucu oluşmaktadır (Hayta, 2017). Bu kişiler kendiliklerini olumsuz görürken başkalarını ise olumlu görmektedirler. Bundan dolayı bu kişiler ömür boyu başkalarının onayını almaya çalışmaktadırlar (Çalışır, 2009). Bu bağlanma stili Hazan ve Shaver (1987)'in kaygılı kararsız bağlanma stiline denk gelmektedir. Bu kişilerin değersizlik duyguları çoktur, o yüzden kendilerini sevme noktası da değer vermemektedirler. Yakın ilişkilere dair düşünceleri de gerçeği yansıtmamaktadır (Balkan, 2009). Bu kişiler hayatı hep başkalarının gözünden yaşarlar (Kurt, 2017).

c) Kayıtsız Kaçınan Bağlanma: Bu bağlanma stiline sahip kişiler de olumlu benlik olumsuz kendilik modelinin birleşmesi sonucu oluşmaktadır. Başkalarına kendilerini açmak konusunda hep tereddüt etmektedirler (Hayta, 2017). Bu kişiler kendilerini değerli görürler ancak başkalarının bakış açısını ise olumsuz deneyimlerler (Kurt, 2017). Bu kişiler reddedilmemek için yakın ilişki kurmaktan uzak durmaktadırlar bu nedenle bağlanılan nesne ile aralarında hep bir uzak ilişki bulunmaktadır (Çalışır, 2009). Bu kişiler ayrıca özerk davranma konusunda da hassasiyete sahiptirler (Balkan, 2009).

d) Korkulu Bağlanma: Bu bağlanma stiline sahip kişiler ise; olumsuz benlik ve olumsuz başkaları modelinin birleşimi sonucu oluşmaktadır. Güvenli bağlanma stiline tam karşıtı olarak yer almaktadır. Bu kişiler yakın ilişki kurma konusunda istekli olsalar da korkulu bağlanma stilinden dolayı buna cesaret edememektedirler (Hayta, 2017). Kendilerini değersiz görmekte olan bu kişiler yakın ilişkiden geri çekilmelerinin bir sebebi de reddedilme korkusudur (Ertekin, 2019). Kişi kendisinin başkaları tarafından sevmeye değer olmadığını düşünmektedir (Çalışır, 2009). Kendilerini değerli görmek için başkalarının onayına ihtiyaç duyarlar bu sebeple özgüvenleri düşüktür (Balkan, 2009).

2.3.2. Anne Baba Tutumları ve Bağlanma

2.3.2.1. Anne ve Baba Tutumları

Aile toplumun temel yapı taşıdır. Herkes doğduktan sonra bir aile içinde yetişmekte, burada kurulan bağlar bir ömür boyu kullanılmaktadır. Anne babaların sevgi, şefkat göstererek desteklediği çocuklarda beden ve ruh sağlıklarının daha iyi olduğu görülmektedir. Bunun yanında anne ve babanın sevgi ve şefkatini esirgediği, cezalandırdığı, sürekli kontrol davranışlarının olduğu bir ailede büyüyen çocuğun ilerleyen hayatında sosyalleşememekte olduğu hemcinsleri ve karşı cinsleri ile olan ilişkilerde geri çekilme davranışları gösterdiği gözlemlenmektedir. Desteklenen çocuklarının beden ve ruh sağlıklarının daha iyi olduğu, otoriter ailelerde yetişen çocukların ise ilerde daha içe kapanık asosyal oldukları görülmektedir (Hayta, 2017).

Anne babaya bağlanmanın yanında anne babanın çocuğa karşı göstermiş olduğu tutumlar da bağlanma davranışını etkilemektedir. Aile tarafından sergilenen bu tutum kişinin gelecek davranışları ile ilgili referanslar sunmaktadır (Doğruiyol ve Yetim, 2019).

2.3.2.1.1. Otoriter veya Baskıcı Tutum

Bu tutumdaki anne ve babalar çocukların kendi değerlerine önem vermeden onları sadece bir uzantıları gibi görerek, kendileri gibi olma konusunda gösterilen tutumdur. Burada çocuğun ihtiyaçları görülmeden kendi istedikleri bir çocuk olmasını isteyen anne ve babalar çocuğun ihtiyaçlarını görmezden gelerek istedikleri gibi bir çocuk olmaz ise onu cezalandıracakları mesajını verirler. Bu tutum olduğu ailelerde büyüyen çocuklar sık sık ceza alırlar. Bu ailede yetişen çocukların anne ve babasının sorgulama hakkı verilmemektedir. Bu çocuklar özellikle ergenlik döneminde akran ilişkileri kurmakta, yakın ilişki kurmakta geri çekilme davranışı göstermektedir (Hayta, 2017). Bu tutumdaki çocukların hakları azdır, anne ve babalarına uyumlanan davranış gösterirler (Doğruiyol ve Yetim, 2019).

2.3.2.1.2. Koruyucu veya Müdahaleci Tutum

Bir bebek doğduğunda ilk üç yıl gelişim dönemleri açısından çok önemlidir.

Bazı anne ve babalar bu dönemde kendi anne babalarından öğrendikleri aile dinamiklerinin etkisi ile birlikte çocuklarını korumak adına onlara aşırı sefkat, sevgi göstererek onlara adeta yaşam alanı bırakmazlar. Böylelikle çocuğun tüm davranışları kontrol altına alınır ve çocuk bir süre sonra kendini bunalmış ve sıkılmış hisseder. Bu tutumda yetişen çocuklar genellikle anne babalarının onayı olmadan bir eylemde bulunamazlar. Anne ve babasının yanından yıllarca ayrılamayan bireysel görüşmektedir. İlerleyen yaşlarda sorumluluk almaktan, hayatta risk almaktan kaçan bireysel olarak hayatlarına devam ederler (Hayta, 2017). Ülkemiz ve kültürümüzü düşündüğümüzde bu tutumun yaygın olduğu düşünülmektedir. Sorumluluk duygusu bu tür ailelerde çocuktan ziyade ailededir. Kendilik aktivasyonu yapma eylemini etkin hale getirememektedir (Yurdalan, 2019).

2.3.2.1.3. İlgisiz veya Kayıtsız Tutum

Bu tutuma sahip anne ve babalar çocuklarını hem fiziksel ihtiyaçlar bakımından ihmal eden ebeveynlerdir. Steinberg (2007)' göre: Bu tutumda yetişen çocuklar ebeveynlerinden yeteri kadar sevgi şefkat göremezler ve ilerde öfke duygusunun hakim olduğu bir döngünün içinde bulmaktadırlar kendilerini. Bağlanma kuramına göre bu tutumda yetişen çocuklar hem sevmeyi hem de seilmeyi öğrenemedikleri için yakın ilişki kurmakta zorlanmaktadırlar. Bu kişiler genellikle bir şeyi üretme konusunda sıkıntı yaşadıkları ve içine kapanık oldukları için iş ve yakın ilişkilerde başarılı değildirler (Hayta, 2017).

2.3.2.1.4. Dengesiz veya Kararsız Tutum

Bu tutuma sahip ebeveynler çocuğun kafasını sıkı sık karıştırmaktadırlar. Anne veya baba evde karar verme noktasında iki ayrı uçta olduğunda evin içinde bir kararsızlık hakimdir. Her ne kadar bu tutumdaki bir evin içinde kurallar olsa da bu kuraların nerede ve ne zaman uygulanacağı belirsizliğini korumaktadır. Bu tutumda yetişen bir çocuğun kişilik yapısında kararsızlık içinde olduğundan bazı çocuklar çok uyumlu gibi görünse de birçoğu da öfkeli davranışlar içinde olabilmektedir (Hayta, 2017).

2.3.2.1.5. Demokratik Tutum

Bu tutumdaki aile sisteminde aile üyeleri birbirine sevgi ve saygı içerisinde yaklaşımlarını sürdürürler. Herkes ayrı bir birey olarak kendini deneyimler. Margret Mahler'e göre ayrılma ve bireyleşmesini tamamlayan bireyler görülmektedir. Bu tutumu uygulayan ebeveynler çocuklarının kaldırabileceği ölçüde optimal olarak denetim uygularlar. Çocuk ne zaman sevgi göreceğini ne zaman ceza alacağını bilmektedir. Evde uygulanan denetim mekanizması gayet açıktır (Yurdalan, 2019). Bu ailedeki çocuklar ebeveynlerinin gerçek sevgilerini sonuna kadar hissederler ve kendi istedikleri bir şey olduğunda onu yönlendirilmeden yaparlar. Bu çocuklar sorumluluk sahibidirler (Hayta, 2017).

2.4. Kuram ve Kuramcılara Göre Bağlanma

2.4.1. Psikanaliz ve S. Freud ve Lacan'a Göre Bağlanma

Freud'a göre: Bebek doğduğunda haz odaklı olarak doğar, bebek için dünya sadece memeden ibarettir. Bebeğin aradığı tek şey hazdır, elemenden ise kaçınmaktadır. Bu yaştaki bebeğin aradığı tek şey anne memesi olduğundan dolayı anne ve bebek arasında bir bağlanma gerçekleşmektedir (Özakkaş, 2015). Freud bağlanmanın oluşmasındaki temel rolün bebek tarafından değil bakım veren birincil bakıcısı tarafından yapıldığını söylemektedir (Özakkaş, 2012). Bu kuram göre bebeğin en önemli envanteri bir nesneye sahip olmaktır. Bebeğin hayatta karşılaştığı ilk nesnesi annesidir annesi ile kurmuş olduğu bağı daha da genişletmektedir. (Ertekin, 2019). Freud'a göre: Tedavide ilk yapılması gereken şey bağlanma ilişkisidir (Schore, 2012).

Lemaire göre: Lacan çocuğun anne ile temas içinde olmayı istediğini ifade etmektedir. Lacan'a göre bebek neredeyse annesinin ihtiyaçlarını karşılamayı arzulamaktadır. Bu dönemde bebek kendisini annesinin bir uzantısı gibi görmekte ve hiç olarak ortaya koymaktır (Karaca, 2016).

2.4.2. Nörobiyolojik Kuram ve A. Schore'e Göre Bağlanma

İnsan beyni sosyal bir beyindir. İnsan beyninin olgunlaşabilmesi için başka bir beyne ihtiyaç vardır. Yapılan araştırmalarda kadınların bakım verme üzerine dünyaya geldikleri ve bebekleri ile aralarında farklı bir bağ olduğu

görülmektedir. Beynin duyusal alanı limbik sistemin kadınlarda daha etkin biçimde çalıştığı düşünülmektedir. Çocuk birincil bakıcıları tarafından sevgi, şefkat ile desteklenmiş ise küçük yaşta oluşan nöronal yollar ilerde daha da gelişmektedir (Ertekin, 2019).

Anne ile bebek arasında kurulan ilk iletişim sözsüz iletişimdir. Bebek dünyaya geldiğinde isteklerini ve arzularını birincil bakıcısına sözsüz olarak (ağlayarak, çığlık atarak, el, kol hareketleri) ile anlatmaktadır. Anne ve bebek bu iki yıl boyunca sağ beyinden sağ beyine bir iletişim kurar. İnsanda gelişen beyin yarı küresi sağ yarım küredir. İki yıl sonra bebeğin konuşmaya başlaması işe birlikte sözsüz olan iletişim söze dökülmeye başlar. Artık sol beyinde olgunlaşmaya başladığının göstergesidir (Schore, 2012).

Yapılan araştırmalar göstermektedir ki bir bebek doğmadan önce bağlanma gerçekleşmekte olup her saniyede yaklaşık kırk bin yeni sinaps oluşmaktadır. İnsan beyni ilk yıllarda çok hızlı büyürken, bu büyüme ilk yıldan sonra yavaş yavaş azalmaya başlar (Örken ve Tavşanlı, 2014). Sözsüz iletişimin olduğu iki yıl boyunca bu büyüme hızlı şekilde devam etmektedir. Bu dönem insan hayatında bir başka dönemde daha karşımıza çıkmaktadır. Bu dönem ise ergenlik dönemidir (Özakkaş, 2015). Bebeklerin doğduğu günden itibaren koku yetileri çok gelişmiştir. Bebeğin ilk haftalarda anne kokusu ile annesinin olmayan kokusunu ayırt edebildiği görülmektedir. Kültürel olarak çocuklara özellikle ilk iki yılda anlatılan masal, hikaye gibi sözlü iletişim araçlarının bebeğin beyninin büyümesine katkı yaptığı düşünülmektedir (Schore, 2012). Schore; kişilik bozukluklarının oluşma merkezinin nörobiyolojik olarak sağ beyinde yer aldığını belirtmektedir. Bunun yanında nörobiyolojik olarak küçük yaşta oluşan travmaların sağ beyin gelişimini büyük oranda etkilemektedir (Masterson, 2011).

2.4.3. Margret Mahler'e Göre Bağlanma

Mahler'in gelişim kuramı, birçok psikoterapist ve kuramın referans aldığı bir kuramdır. Mahler psikanalizden geçiş nesnesi olarak görülmektedir. Mahler anne ile bebek arasında dürtü durumun yattığına inanır. Mahler anne ve çocuk arasında gözleme dayalı yapan ilk analizanlardan biridir (Özakkaş,2012).

Mahler'e göre anne ve bebek arasında muhteşem bir bağ vardır. Bu bağ bebek büyüdükçe kademeli bir şekilde gerçekleşmektedir. Mahler gelişim dönemlerini 3 yıl boyunca nasıl olduğuna dair araştırmalar yapmıştır (Arslanbenzer, 2019). 0-3 ay arasındaki döneme otistik dönem, 3-8 ay arasındaki döneme sembiyotik dönem, 18-24. aylar arasındaki döneme ise ayrışma-bireyleşme, 24-36 aylar ise tam nesne tam kendilik dönemidir. Ayrılma bireyleşme dönemi de kendi içinde ayrılmaktadır. 5-8 ay arasındaki dönem farklılaşma dönemidir. 8-15 ay arasındaki dönem uygulama, 15-36 aylar arasındaki dönem ise yeniden yakınlaşma dönemi olarak adlandırmıştır (Özakkaş, 2012). Mahler'e göre en önemli gelişim dönemi ayrılma ve bireyleşme dönemidir. Çünkü bu dönemde desteklene çocuklar ilerde kendilik aktivasyonu yapma konusunda kendilerine öz güven içerisinde olmaktadır (Masterson, 2011).

2.4.4. Daniel Stern'e Göre Bağlanma

Daniel Stern'in gelişim kuramı, Mahler'e göre daha deneyseldir. Stern psikoterapilerin tek kişilik terapilerden iki kişilik terapilere geçişin de bir başlangıcı sayılır. Margret Mahler'in gelişim kuramını sorgulamaktadır (Pulat ve Sarıkaya, 2019). Mahler'in iddia ettiği gibi çocuğun doğuştan pasif değil etkin olduğunu, bu nedenle de otistik dönemin olmadığını ifade etmektedir. Stern; anne ve bebek bağlanmasında bebeğin birincil bakıcı ile kurmuş olduğu ilişki de aktif olduğunu ifade etmiştir. Bebeğin kendilik deneyimi doğuştan itibaren ortaya çıkmaktadır. (Masterson, 2011).

Stern' e göre dört tane kendilik duyusu vardır:

- 1)-Ortaya çıkmakta olan kendilik,
- 2)-Çekirdek Kendilik,
- 3)-Özneler arası Kendilik,
- 4)-Sözel Kendilik (Masterson, 2012).

Stern'e göre anne ve bebek arasındaki bağlanmada etkileşim karşılıklıdır ve ikisi de birbirini etkilemektedir. Bu durum aynı danışan ve terapist in birbirini

etkileme durumu gibidir. Bebek ilk başta hisleri ile hareket eder. İlk iki yıl sağ beyinden sağ beyine iletişim vardır. Bebek birincil bakıcısı ile arasında sesin prozodisine bakar ve o ses tınısına göre hareket etmektedir. Bebek açlık yaşar ve bunu deneyimler. Bebeğin açlık hissetmesi karşısında bebek ağlar, onu duyan annesi ise onu kucaklar ve parasempatik sistem devreye girmiş olur (Arslanbenzer, 2019).

2.4.5. Mentelizasyon Kuramı ve Peter Fonagy'e Göre Bağlanma

Bağlanma kuramı ile çalışan kuramcılardan bir tanesi de mentelizasyon kuramın kurucusu Peter Fonagy'dir. Fonagy (2002)' e göre bu kuram çocuk ile birincil bakıcısı arasındaki ilişkiye odaklanmaktadır. Ötekilerin de zihinsel olarak ne düşündüğü üzerine odaklanırken davranış gözlemlerinin yanına insanların nasıl mentalize edildiğinin göstergesizidir. Sağlıklı bir mentelizasyon için çocuğun güvenli bağlanma odaklı olarak büyümesi gerekmektedir (Maraş, 2015).

Fonagy mentalizasyon kapasitesinde bir kişinin anne ve babası ile arasında kurmuş olduğu ilişkiye vurgu yapmaktadır (Pulat ve Sarıkaya, 2019). Zihinselleştirme hem kendimizin hem de ötekilerin deneyimini anlamamıza yardımcı olmaktadır. Fonagy, bağlanma stillerinin nesiller arası geçişi ile ilgili Bowlby'in çalışmalarını yakından takip etmiştir. Bununla birlikte bir araştırmaya başlamıştır. Araştırma ile birlikte Yansıtma işlev görme sıkalasını geliştirmiştir. Kendisi bir analist olan Fonagy kendisini psikanaliz ile bağlanma kuramı arasında bir geçiş noktası olarak görmektedir. Fonagy bunun yanında zihinselleştirme temelli borderline kişilik bozukluğu ile çalışmalar yapmıştır (Masterson, 2011).

Zihinselleştirme kuramına göre; zihinselleştirme çocuğun birincil bakıcı ile olan ilişkisine göre değiştiğini ifade etmiştir. Zihinselleştirme güvenli bağlanma stili olan çocuklarda daha iyi olduğu düşünülmektedir. Bağlanma ilişkisinin olduğu yıllarda çocuğun travmaya maruz kalması çocuğun travma geçirmesi zihinselleştirme kapasitesini olumsuz etkilemektedir. Bu dönemde hem ihmal hem de işgal edile çocuk kişinin ileride oluşacak olan zihinselleştirme potansiyelini de engellemektedir. Yapılan araştırmalarda yüz yüze gelen anne

ve çocuğunun amigdalarında hareket olduğu tespit edilmiştir. Çocuğunu sözsüz olarak hissedemeyen birincil bakıcının bebeğinin zihnin gelişmediği gözlemlenmiştir. Zihinselleştirme anne ve babanın bu kapasiteye ne kadar sahip olup olmadığı ile ilgilidir. Ebeveynlerin zihinselleştirme kapasiteleri iyi ise güvenli bağlanma iyi değil ise güvensiz bağlanma gerçekleşmektedir (Pulat ve Sarıkaya, 2019).

2.4.6. Terk Depresyonu Kuramı ve James Masterson'a Göre Bağlanma

Kuramın kurucusu Masterson bağlanma kuramı ile ilgilenen bir başka kuramcı Mahler'den etkilenmiştir. Borderline ergenlerin tedavisi üzerine araştırmalar yaparken Mahler'in gelişim dönemlerini incelemiştir. Mahler'e göre: 18. ve 24. aylar arasında çocuklar ikircikli duygular yaşamaktadırlar. Yani bir taraftan annesinden ayrılmak isterken bir taraftan da ayrılmaktan çok korkarlar (Özakkaş, 2012). Bu durum aynı ergenlerde olan durum gibidir. J.Masterson, borderline ergenlerin Mahler'in bu bahsettiği gelişim dönemimde bir gelişimsel duraklamaya uğradığını düşünmektedir. Bu gelişimsel duraklamanın sebebi olarak da çocuk ayrılma bireyleşme döneminde annesinden ayrıldığında, anne libidinal enerjisini geri çektiğinde çocuk terk depresyonuna girmektedir (Masterson, 2011). Bu çocukların birincil bakıcıları çocuklarının içindeki duygusal tonlarını hissedemedikleri için depresyona girmektedirler. J. Masterson: Terk depresyonuna düşen çocuğun mahşerin altı atlısını yaşar demiştir. Mahşerin altı atlısı: Ölümcül depresyon, panik ve korku, boşluk ve hiçlik, çaresizlik ve umutsuzluk, cinai öfke, atalettir (Özakkaş, 2012).

Masterson Bowlby'nin bağlanma kuramından da oldukça etkilenmiştir. Birincil bakıcısından erken ayrılan çocukların içinde buldukları durum borderline ergenlerin eyleme vurumları bıraktıklarında depresyona girme durumları ile örtüşürmüştür. Anne babanın sağlıklı olması çocuğun gerçek kendilik geliştirmesine en önemli faktördür. Anne babanın çocuğu ile kurmuş olduğu bağlanma ilişkisi travmanın nesiller arası ilişkisini de desteklemektedir (Masterson, 2011).

2.4.7. Duygu Odaklı Terapi ve Leslie Greenberg'e Göre Bağlanma

Duygu Odaklı terapinin kurucusu Leslie Greenberg, kuramının temellerini bağlanma kuramına dayandırmaktadır. Greenberg: İnsanların problemlerini iki başlık altında toplamıştır. Bunlar bağlanma ve kimlik'tir. Duygu ve bağlanma üzerine uzun yıllardır çalışmalarını sürdürmektedir. Duygu bağlanmadan önce gelmektedir. Duygu odaklı terapiye göre yedi temel duygu vardır: Öfke, korku, tiksinti, utanç, üzüntü, coşku ve şaşkınlıktır. Bu terapi modeli deneyime dayalı bir terapidir. Duygu odaklı çift terapisinde bağlanma ve kimlik ile ilgili duygular çalışılır (Pulat ve Sarıkaya, 2019).

2.5. Yapılan Araştırmalar

Madde kullanımı ve bağlanma stilleri üzerinde birçok araştırma yapılmıştır. Bağlanma arttıkça madde kullanımının düştüğünü gösteren birçok araştırmaya ulaşılmıştır. Ancak tedavi ve denetimli serbestlik alanında bu konuda yapılan çok araştırma bulunamamıştır.

Yapılan araştırmalarda madde kullanım alanında en çok kullanılan madde türünün ise esrar maddesi olduğu görülmektedir. 115 Denetimli serbestlik yükümlüsünün katıldığı çalışmada en çok kullanılan maddenin esrar maddesi olduğu bulunmuştur (Turan, 2010). Bir diğer çalışmada ise Görgülü (2017)'nin madde kullanan denetimli serbestlik hükümlülerinde yaptığı çalışmada kullanılan madde türüne göre %91.8 esrar maddesinin kullanıldığı saptanmıştır. Madde kullanımının yaygınlığı üzerine yaptığı araştırmada ise madde kullanımının ülkemizde giderek arttığı görülmektedir. Denetimli Serbestlik olguları üzerinde yapılan başka bir araştırmada ise en çok kullanılan madde türünün esrar olduğu görülmektedir (Yüncü vd., 2016).

Madde bağımlılığın ana etkenlerinden biri ailenin yeterli ilgiyi göstermemesidir. (Koçak, 2006). Erbaş ve erler üzerinde yaptıkları bir çalışmada madde kullanma nedeni olarak aile tutumları, anne ve babanın boşanmış olması, sevgi eksikliği, güvensiz bağlanma olduğu bulunmuştur. (Koçhan ve İlhan, 2015). Bir diğer araştırma da ise madde kullanan bireylerin kullanmayanlara göre daha az kabul-ilgi denetleme ve kontrol gösterdikleri sonucuna

ulaşmıştır (Aydoğdu ve am, 2013). Başka bir araştırma da ise çalışmada, madde kullanmayanların madde kullananlara göre, daha olumlu bağlanma örüntülerine sahip oldukları belirlenmiştir (Görgün vd., 2010).

Lise ğrencileri üzerindeki yaptığı araştırmaya göre anne ve babaların çocuklarına demokratik davranma düzeyleri arttıka çocukların bağımlılık yapan bağımlılık yapan maddeleri kullanmalarında azalma görülmektedir. (Kılıç, 2007). Bağlanma alanında yapılan çalışmalara bakıldığında yapılan araştırmalarda güvensiz bağlanmanın etkin olduğu görülmektedir. Madde kullanmaya neden olan etkenlerin başında aile olgusu gelmektedir. Bu aile olgusu içinde de anne ve babaya bağlanma bu açıdan bakıldığında büyük önem arz etmektedir.

Üniversite ğrencileri üzerinde yapılan araştırmada anne babası boşanmiş öğrencilerin ve anne- baba eğitim seviyesi düşük olan öğrencilere göre daha fazla sigara ve alkol kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır (Süngü, 2014). Madde kullanımına sebep olan aile faktörlerinin incelendiği bir çalışmada ise anne babanın boşanmiş olması, iletişimin kopuk olması madde kullanımı konusunda risk olarak tespit edilmiştir (Bircan ve Erden, 2011).

Psikonalitik psikoterapinin öncülerinden olan J.Masterson, 'Terk Depresyonu Kuramını' oluştururken Borderline ergenler üzerinde araştırma yapmıştır. Hastanede yataklı tedavi gören borderline ergenlerin aileleri ile yaptığı görüşmede M. Mahler'in gelişim dönemlerinden ayrılma bireyleşme aşamasında gelişimsel duraklama yaşadıklarını saptamıştır. Bu gelişim dönemde duraklamaya uğrayan çocuklar annelerinde her ayrışma çabasında kötü duyguya girmişlerdir. J. Masterson: Bir borderline terk depresyonuna düşünce mahşerin altı atlısını yaşar demiştir. Mahşerin altı atlısı: lmcl depresyon, panik ve korku, boşluk ve hiçlik, çaresizlik ve umutsuzluk, cinai öfke, ataleti yaşar. Bu kötü duyguları yaşamamak o boşluğu doldurmak için kişi eyleme vurma savunma mekanizmasını kullanarak alkol, uyuşturucu maddeler kullandığı görülmüştür (zakkaş, 2012).

Bir araştırmada popülasyonlar arasındaki farka bakıldığında daha çok cezaevine girip çıkan hükümlülerde görülme ve sokakta yaşayan çocuklarda

ve yetişkinlerde kullanım sıklığı eğiliminin fazla olduğunu görülmektedir (Ögel, 2005). Bir başka çalışma da ise göre otoriter, ilgisi olan anne ve babaların çocuklarının madde kullanma oranı daha yüksektir (Bülbül, 2016).

Öğrencilerin madde kullanımı ve bağlanma stilleri arasındaki başka bir çalışmada 1095 erkek ve 1045 kız öğrenci üzerinde yapılan araştırmada en fazla görülen bağlanma stili kayıtsız bağlanmadır. Anne baba tutumları, anne babaya olumsuz bağlanma madde kullanım riskini arttırmaktadır (Cömert ve Ögel, 2014). Otoriter baskıcı aile tutumları da madde kullanımına sebeplerindedir (Turan, 2010). Lise öğrencilerinde madde bağımlılığını etkileyen ailesel faktörleri inceleyen bir araştırmada ise, aile üyelerinden bir ya da birkaçının cezaevine girmesi ya da küçükken sevgiden yoksun bırakılma da madde kullanmaya başlama sebeplerindedir. Aile içindeki iletişim, sevgi bağlarının eksik olması da madde kullanımını etkilemektedir.

Günümüzde de Türkiye’de ve dünyanın en çok gündemini meşgul eden konulardan biri madde bağımlılığıdır. Madde bağımlılığının insan hayatına olan ölümcül etkileri de tüm dünya tarafından kabul edilmektedir. (Erol, 2019). KKTC de yapılan bir araştırmaya göre yasa dışı madde kullanım türü olarak esrar ve sentetik kannobinoidin daha çok yaygın olduğu saptanmış olup cinsiyet bakımından ise bu maddeleri daha çok erkeklerin kullandığı bulunmuştur (Çakıcı vd., 2019). KKTC de yapılan başka bir araştırma da ise; 2003-2013 yılları arasında en çok kullanılan madde türünün esrar ve bonzai maddesi olduğu bulunmuştur (Çakıcı vd., 2017).

Denetimli serbestlik tedbiri alan 212 erkek ve 8 kadın yükümlü üzerinde yapılan bir araştırmada ise en çok kullanılan madde türünün esrar olduğu bulunmuştur (Zeman vd., 2019). TCK. 191 maddesine göre Denetimli Serbestlik Tedbiri alan yükümlüler üzerinde yapılan bir araştırma da ise %19.3 ile en çok kaçınan bağlanma stili bulunmuş olup madde kullanımına başlama yaşı ve kullanılan madde türü arasında pozitif anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Tunçay, 2020). KKTC’ de 2018 yılında yapılan bir araştırmada ise, yasadışı madde kullanan kişilerde kaygılı bağlanma stili en çok görülen bağlanma stildir (Razı, 2019). Bursa ilinde yapılan bir çalışmada ise madde kullanım yaşının en çok kullanıldığı yaş 18- 30 yaş arasında olup, %75.7’si madde kullanma

sebebi olarak arkadaş çevresini göstermiş olup, madde kullanan katılımcıların %30.7'si ise adli bir suça karıştığı sonucuna ulaşılmıştır (Ateş ve Tuncay, 2020).

İnsanların bakım verenleriyle bağlanma stilleri daha sonra kurulan ilişkiler için önemlidir (Smart vd., 1990). Aile içindeki güvenli bağlanma ilerleyen yaşlarda kişilerin ilişkilerine yansımaktadır. Çocukluk çağlarından ilerleyen yaşlara dair yapılan boylamsal bir çalışmada; güvenli bağlanma sağlamış bireylerin sosyal çevresi tarafından sevilen ve özgüven problemi olmayan kişiler olduğu saptanmıştır. Bu kişiler diğer insanlarla güvensiz bağlanma stiline sahip kişilere göre daha olumlu ilişkiler kurabilmektedir (Lieberman vd., 1999).

Isohanni ve arkadaşları (1991) çalışmalarında, yakın aile bağlarının bireylerin madde kullanımına yönelmesini engellediğini, tam tersi aile içi problemlerin ise bireyleri alkol veya madde bağımlılığı gibi olumsuz durumlara sürüklediğini kanıtlamıştır. Ebeveynlerin zayıf gözetimi, sıkıntılı akran ilişkisi ve zayıf savunma mekanizmalarına sahip olma özelliklerine sahip bireylerin sigara, alkol veya uyuşturucu kullanımı adına risk faktörü olduğu anlaşılmaktadır.

Smart ve arkadaşları (1990), yaptıkları araştırmada; madde bağımlısı bireylerin ailelerinin bütünlük ve uyum boyutlarının aşırı uç olduğu, madde bağımlısı olmayan bireylerin ise ailelerinin uyum ve bütünlük düzeylerinin dengeli algıladıklarını tespit etmiştir.

3. BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada tedavi denetimli serbestlik tedbiri alan yükümlülerin madde kullanımı ve anne babaya bağlanma stilleri ilişkisel tarama modeli ile incelenecektir. Bu araştırma ilişkisel tarama modeline uygun olarak bu araştırma yapılmıştır. Bu yöntem iki veya daha çok değişken arasındaki ilişkiyi amaçlamaktadır. Bu araştırma desen olarak nicel ve betimleyici bir araştırmadır (Karasar, 2005).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma grubu, 2020 yılında Uşak İli Denetimli Serbestlik Müdürlüğünde TCK 191. maddesine göre uyarı ve uyuşturucu madde kullanımı suçundan denetimli serbestlik tedbiri almış madde kullanıcıları oluşturmaktadır. Bu araştırma amaçsal örnekleme yöntemi kullanılarak yapılmıştır.

Araştırmanın evreni Uşak ilinde madde kullanımı suçu (TCK 191) olan 18-65 yaş arasında olan yükümlülerdir. Uşak Denetimli Serbestlik Müdürlüğü'nde 2020 yılı Ocak ve Nisan ayları arasında madde kullanımı suçundan gelen 18-65 yaş aralığında ortalama 100 kişidir (Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı, 2020).

Örneklem ise Uşak Denetimli Serbestlik Müdürlüğü'nde 2020 yılı Ocak ve Nisan ayları arasında madde kullanımı suçundan gelen 18-65 yaş aralığında ortalama 88 kişidir. Araştırmaya katılacak olan kişilerin 50'si erkek, 38'i

kadıdır. Araştırmaya toplam 88 kişinin katılması planlanmaktadır. Evren büyüklüğü 100 kişi ise 0,05 örnekleme hatasına göre 80 yetişkin birey örnekleme oluşturmaktadır (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004). Örneklem sayısının belirlenmesi hususunda, literatürde anlamlılık derecesi olarak kabul edilen 0,05 örnekleme hatasına göre $p=0.5$, $q=0.5$ olarak alınacaktır. Amaçsal örnekleme, seçkisiz olmayan bir örnekleme yaklaşımıdır. Amaçsal örnekleme, çalışmanın amacına bağlı olarak bilgi açısından zengin durumların seçilerek derinlemesine araştırma yapılmasına olanak tanır. Belli ölçütleri karşılayan veya belli özelliklere sahip olan bir veya daha fazla özel durumlarda çalışılmak istenildiğinde tercih edilir (Böke, 2009). Araştırmanın bağımlı değişkenleri madde kullanımı, bağımsız değişkenleri ise cinsiyet, anne-babaya bağlanma stilleridir.

Bu araştırmada toplanan veriler Uşak Denetimli Serbestlik Müdürlüğü idaresi ve denetimli serbestlik uzmanlarının bilgisi ve gözetiminde eğitim iyileştirme çalışmaları iyileştirme çalışmalarının öncesinde ya da sonrasında yükümlülerin araştırmacı tarafından bilgilendirilerek araştırmanın amacı içeriği elde edilen bilgilerin nasıl kullanılacağı ve kişisel bilgilerin gizli tutulacağına ilişkin açıklama yapılarak ve onam alınarak yapılmıştır.

Katılımcılar Uşak ili denetimli serbestlik müdürlüğünde 18-65 yaş arasında madde kullanımından dolayı gelen yükümlülerin gönüllülük göz önüne alınmak kaydıyla 50 erkek, 38 kadın yükümlü üzerine yapılmıştır. Katılımcılara iki farklı tür ölçek ve sosyo-demografik bilgi formu uygulanmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırma kapsamında kullanılan araştırmacı tarafından belirlenen katılımcılar üzerinde aşağıda belirtilen ölçüm araçları uygulanmıştır.

3.3.1. Sosyo-Demografik Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından, katılımcıların demografik bilgilerini öğrenmek amacıyla hazırlanan bu form toplam 20 sorudan oluşmaktadır. Formda; katılımcıların yaşı, medeni durumu, eğitim düzeyi, doğum yeri, yaşadığı yer, iş, anne baba mesleği, anne baba eğitim düzeyi, madde kullanmaya başlama yaşı, maddeyi

kullanmaya başlama nedeni, madde kullanım sıklığı, madde kullanımına nasıl başladığı, birinci derece yakınlarından sabıka kaydı olan birisinin olup olmadığı gibi katılımcıların genel durumunu belirlemeye yönelik sorular bulunmaktadır.

3.3.2. Bağımlılık Profil İndeksi Ölçeği (BAPİ)

Bağımlılık Profil İndeksi (BAPİ); Ögel ve ark. (2012) tarafından geliştirilmiştir. Ölçekte toplam 37 soru ve 5 alt boyut bulunmaktadır. Bu beş alt boyut: Madde kullanım özellikleri boyutu (12M), Bağımlılık tanı ölçütleri boyutu (8M), Madde kullanmanın kişinin yaşamına etkisi boyutu (10m), Madde kullanmak için şiddetli istek boyutu (4M), Madde kullanmayı bırakma motivasyonu (3M). BAPİ ölçeğinin, alkol ve alkol dışı madde kullanımının ikisine birden duyarlı olduğu saptanmıştır. Bu nedenle kişinin alkol veya madde kullanması fark etmemektedir. Bapi ölçeği alkol ve madde kullanan bireylerin kullandıkları madde türleri, bu maddelerin özellikleri, bağımlılık şiddetini de ölçen bir ölçektir. Bapi ölçeği, Likert tipindedir ve hiçbir zaman = 0, nadiren = 1, bazen = 2, çoğu zaman = 3 ve neredeyse her zaman = 4 şeklinde puanlaması yapılmaktadır. Her alt ölçek kendi içinde puanlandırılmakta ve eşit ağırlıkta BAPİ toplam puanını belirlemektedir. Ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı 0,89 olarak bulunmuştur. Ölçeğin alt boyutlarının Cronbach Alfa katsayıları ise; 0,63-0,86 arasında bulunmuştur. Bu çalışma kapsamında bağımlılık profil indeksi ölçeği için yapılan güvenilirlik analizinde Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0,93 olarak bulunmuştur. Ölçeğin Türkçe geçerliliği ve güvenilirliği üç ayrı ortamdaki alınan örnekleme yapılmıştır. Bakırköy Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi AMATEM Kliniği, Maltepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Kliniği ayakta veya yatarak tedavi gören alkol ve/veya madde kullanım bozukluğu olan kişi ve Ümraniye T tipi cezaevinden rastgele seçilen alkol ve/veya madde kullanıcısı kişilerdir. (Ögel vd., 2012).

3.3.3. Anne-Babaya İlişkin Görüşler Ölçeği I-II (ABBÖ)

Anne babaya bağlanma ölçeği 1979 yılında Parker, Tupling ve Brown, Bolwby'nin (1969) ortaya attığı bağlanma kuramını temel alarak geliştirilmiştir. Ölçek geriye dönük olarak kişinin anne ve babasına yönelik algısının nasıl

olduğunu ölçmektedir. ABBÖ Türkçeye Kapçı ve Küçüker tarafından 2006 yılında uyarlanmıştır. Uyarlama sonucuna göre anne formu için Cronbach Alfa değeri 0,87, baba formu için Cronbach Alfa değeri 0,89 olarak bulunmuştur. Ölçeğin iki boyutu bulunmaktadır. Bunlar ilgi/kontrol ve aşırı koruma boyutudur. İlgi/kontrol boyutu; Anne ve babanın çocuğa gerekli bakımı verememe, bebeğin ihtiyaçlarını karşılayamama gibi özellikleri ölçmektedir. Aşırı koruma alt boyutu ise anne ve babanın çocuğun davranışlarını aşırı kontrol etmesini ölçmek için kullanılan bir alt boyutudur. Anne ve Baba formu da toplam 25 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin ilgi alt boyutunda 12 madde bulunurken bu alt boyuttan yüksek puan alınması durumunda anne ve babanın anlayışlı, sevecen, kabul edici olarak algılandığına işaret etmektedir. Aşırı koruma boyutunda 13 madde yer almakta yüksek puanlar aşırı kontrolcü ya da özerkliğe izin vermeyen ana baba algısına işaret etmektedir. ABBÖ, Kapçı ve Küçüker tarafından Anne-Babaya İlişkin Görüşler Ölçeği-I ve II adı altında kullanılmaktadır. Ölçek, 25 maddeden oluşan 4'lü Likert tipi bir ölçektir. Ölçek, anne ve baba için ayrı ayrı doldurulmaktadır. Puanlamada; tamamen böyleydi = 3, kısmen böyleydi = 2, pek böyle değildi = 1 ve hiç böyle değildi = 0 şeklinde kodlanmaktadır. İlgi ölçeğinin puanlanmasında 2, 3, 4, 7, 14, 15, 16, 18, 21, 22, 24 ve 25. Maddeler, kontrol/aşırı koruma ölçeğinin, puanlanmasında ise 8, 9, 10, 13, 19, 20 ve 23. maddeler tersine (0-3) kodlanmaktadır. Toplam ölçekte ve alt ölçeklerde yüksek puan alınması olumlu bağlanmayı yansıtmaktadır. (Kapçı ve Küçüker, 2006).

3.4. Verilerin Toplanması

Veriler, araştırma sürecine dahil olan tedavi denetimli serbestlik tedbiri alan yükümlüler ile eğitim iyileştirme çalışmaları öncesinde görüşülerek, çalışmanın amacı hakkında bilgilendirildikten sonra, yükümlülere "Bilgilendirilmiş Onam Formu", araştırmaya katılan yükümlülerin kişisel bilgilerini ve madde kullanımının önceden olup olmadığını öğrenmek ve amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan "Kişisel Bilgi Formu" ve madde kullanımı ile ilgili bilgi edinmek için "Bağımlılık Profil İndeksi Ölçeği", araştırmaya katılan yükümlülerin anne babaya bağlanma stilini tespit etmek amacıyla "Anne Babaya İlişkin Görüşler Ölçeği I-II" araştırmaya dahil

edilmiştir.

3.5. Verilerin İstatiksel Analizi

Bu araştırmada verilerinin analiz edilmesi bakımından tedavi ve denetimli serbestlik yükümlülerinden toplanan veriler çözümlenmek için istatiksel analiz yöntemleri uygulanmıştır. Statistical Package for Social Sciences (SPSS) 22.0 yazılımından faydalanılmıştır. Bu araştırma betimsel ve ilişkisel analiz yöntemlerini içermektedir. Araştırmada demografik bilgi formundaki bilgilerden yararlanarak frekans ve yüzde dağılımları ile değişkenler arasında farklılık ele alınmıştır. İkili grup demografik değişkenlerin araştırma değişkenleriyle karşılaştırılmasında, demografik değişkenlerin araştırma değişkenleriyle normal dağılım göstermemesi sebebiyle “Mann Whitney U testi” yapılmıştır. Araştırmanın bağımlı ve bağımsız değişkenleri arasındaki ilişki Spearman korelasyon analizi ile test edilmiştir.

Analiz öncesinde normal dağılım olup olmadığı incelenmiş olup verilerin normal dağılıma sahip olmadığı görülmüştür.

3.6. Etik Konular

Araştırmada kullanılacak veri toplama araçlarının izinleri gerekli kişilerden alınmıştır. Ayrıca bu araştırmanın yapılabilmesi için Adalet Bakanlığından da gerekli izin alınmıştır. Ayrıca araştırma süreci boyunca tüm etik kuralları titizlikle takip edilmiştir. Araştırmanın etik ilkeleri; uygulanan testler gizlilik ilkesine uygun şekilde yürütülmüştür.

4. BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde araştırmada Uşak ili Denetimli Serbestlik Müdürlüğünde denetimli serbestlik tedbiri alan madde kullanımından dolayı tedbiri olan yükümlülerin anne babaya bağlanma stilleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Ayrıca araştırmanın amaçlarında belirtilen sorulara yanıt olarak, toplanan veriler ile uygulanış istatistiksel analiz sonuçları sırasıyla yer almaktadır.

Tablo 1.

Katılımcıların cinsiyetlerine göre madde kullanma nedenleri, sıklıkları ve hangi maddeleri daha sık kullandıklarının karşılaştırılması

	Eğitim düzeyi	Kadın (n)	Erkek (n)	X ²	df	P
Madde Kullanma nedenleri	Arkadaş Ortamı	15(%45,5)	33 (%75,0)	16,071	4	,003*
	Ailedeki Sorunlar	13(%39,4)	2(%4,5)			
	Merak	5(%15,2)	7(%15,9)			
	Arkadaş ve ailede kullanan var	0(%0,0)	2(%4,5)			
Madde kullanma Sıklığı	Her gün	3(%9,4)	5 (%12,2)	11,425	4	,022*
	Her hafta	12 (%37,5)	3(%7,3)			
	Bulursam içerim	16(%50,0)	30(%73,2)			
Hangi Maddeleri Kullanıyorsunuz?	İçmeden duramam	1 (%3,1)	3 (%7,3)	8,662	3	,034*
	Extacy	6 (%18,2)	5(%10,9)			
	Esrar	18(%54,5)	38(%82,6)			
	Eroin	5(%15,2)	1(%2,2)			
	Diğer	4(%12,2)	2(%4,3)			

*p ≤0,05 **p<0,001

Tablo 1 incelendiğinde: kadınların çoğunluğu (%84,9) arkadaş ortamı ve ailedeki sorunlar, erkeklerin ise dörtte üçü (%75) arkadaş ortamı nedeniyle madde kullanımı olduğunu, kadınların yarısı (%50), erkeklerin ise yaklaşık dörtte üçü (%73,2) maddeyi bulursa içebileceğini, kadınların yarısından fazlası (%54,5) ve erkeklerin çoğunluğu (%82,6) esrar kullandığını belirtmiştir. Katılımcıların cinsiyetlerine göre madde kullanma nedenleri, sıklıkları ve hangi maddeleri daha sık kullandıklarının karşılaştırılması Chi Cquare analizi ile yapılmıştır. Kadınların ve erkeklerin madde kullanma nedenleri en fazla arkadaş ortamıdır. Madde kullanma sıklıkları sorulduğunda ise kadın ve erkek katılımcıların en fazla maddeyi buldukları zaman kullandıkları görülmüştür. Hangi maddeyi sıklıkla kullanıyorsunuz sorusunun istatistiksel olarak analizi yapıldığında esrarı daha fazla kullandıkları görülmüştür. Katılımcıların cinsiyetlerine göre madde kullanma nedenleri, sıklıkları ve hangi maddeleri daha sık kullandıklarının anlamlı olarak farklılaştığı da görülmüştür.

Tablo 2.

ABBÖ Aşırı Koruma alt boyutunun sosyo-demografik değişkenlere göre farklılıklarının incelenmesi

	Puan ortalaması	Z	P
Cinsiyet			
Kadın (n=38)	36,64	-2,271	,23*
Erkek (n=48)	48,93		
Yaş			
18-34 yaş(n=67)	43,04	-,324	,746
35 ve üzeri (n=19)	45,13		
Anne Yaş			
40-55 yaş (n=46)	45,67	-1,088	,277
55 ve üzeri yaş(n=39)	39,85		
Baba Yaş			
40-55 yaş (n=46)	45,92	-1,385	,166
55 ve üzeri yaş (n=39)	38,55		
Anne Eğitim Düzeyi			
İlköğretim(n=60)	40,20	-,519	,604
Ortaöğretim ve üzeri(n=21)	43,29		
Baba Eğitim Düzeyi			
İlköğretim(n=58)	40,72	-,173	,862
Ortaöğretim ve üzeri(n=23)	41,72		
Ebeveyn Medeni Durum			
Evli/ Birlikte (n=64)	37,25	-,269	,788
Ayrı (n=9)	35,22		
Çalışma Durumu			
Evet (n=58)	40,86	-,922	,357
Hayır (n=26)	46,15		
Aile Sabıka Durumu			
Evet (n=28)	49,30	-1,654	,098
Hayır (n=57)	39,90		
Arkadaş Sabıka Durumu			
Evet (n=28)	55,39	-3,434	,001*
Hayır (n=57)	36,05		

*p ≤0,05 **p<0,001

Tablo 2 incelendiğinde: ABBÖ Aşırı Koruma alt boyutu Mann Whitney U analizi ile sosyo-demografik değişkenlere göre incelenmiştir. Fark analizi sonuçları ise katılımcıların cinsiyetlerine ve arkadaş sabıka durumuna göre aşırı koruma düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaştığını ortaya koymaktadır. Sonuçlar, cinsiyeti erkek olanların ve sabıkalı arkadaşı olanların aşırı koruma düzeylerinin daha yüksek olduğunu göstermiştir. Aşırı koruma alt boyutu ile diğer sosyo-demografik değişkenler arasında anlamlı farklılıklar yoktur.

Tablo 3.

ABBÖ İlgı Kontrol alt boyutunun sosyo-demografik değişkenlere göre farklılıklarının incelenmesi

	Puan ortalaması	Z	P
Cinsiyet			
Kadın (n=38)	51,01	-2,17	,030*
Erkek (n=50)	39,55		
Yaş			
18-34 yaş(n=68)	41,32	-2,242	,025*
35 ve üzeri (n=20)	55,30		
Anne Yaş			
40-55 yaş (n=47)	39,49	-1,709	,087
55 ve üzeri yaş(n=39)	48,33		
Baba Yaş			
40-55 yaş (n=46)	40,42	-1,091	,275
55 ve üzeri yaş (n=39)	46,04		
Anne Eğitim Düzeyi			
İlköğretim(n=61)	43,99	1-,982	,093
Ortaöğretim ve üzeri(n=21)	34,26		
Baba Eğitim Düzeyi			
İlköğretim(n=59)	44,54	-1,931	,054
Ortaöğretim ve üzeri(n=23)	33,70		
Ebeveyn Medeni Durum			
Evli/ Birlikte (n=65)	36,85	-,726	,468
Ayrı (n=9)	42,17		
Çalışma Durumu			
Evet (n=60)	44,87	-,806	,420
Hayır (n=26)	40,35		
Aile Sabıka Durumu			
Evet (n=29)	42,72	-,348	,728
Hayır (n=58)	44,64		
Arkadaş Sabıka Durumu			
Evet (n=30)	45,87	-,671	,502
Hayır (n=56)	42,23		

*p ≤0,05 **p<0,001

Tablo 3 incelediğinde: ABBÖ İlgı Kontrol alt boyutu Mann Whitney U analizi ile sosyo-demografik değişkenlere göre incelenmiştir. Fark analizi sonuçları ise katılımcıların cinsiyetlerine ve yaşlarına göre ilgi kontrol düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaştığını ortaya koymaktadır. Sonuçlar cinsiyeti kadın olan ve yaşları 35 ve üzeri olanların ilgi kontrollerinin daha yüksek olduğunu göstermiştir. İlgı kontrol alt boyutu ile diğer sosyo-demografik değişkenler arasında anlamlı farklılıklar yoktur.

Tablo 4.

BAPİ Madde Kullanımı alt boyutunun sosyo-demografik değişkenlere göre farklılıklarının incelenmesi

	Puan Ortalaması	Z	P
Cinsiyet			
Kadın (n=26)	37,17	-,541	,589
Erkek (n=44)	34,51		
Yaş			
18-34 yaş(n=57)	35,64	-,124	,902
35 ve üzeri (n=13)	34,88		
Anne Yaş			
40-55 yaş (n=41)	36,83	-1,223	,221
55 ve üzeri yaş(n=27)	30,96		
Baba Yaş			
40-55 yaş (n=40)	36,95	-1,543	,123
55 ve üzeri yaş (n=27)	29,63		
Anne Eğitim Düzeyi			
İlköğretim(n=47)	35,54	-2,215	,027*
Ortaöğretim ve üzeri(n=17)	24,09		
Baba Eğitim Düzeyi			
İlköğretim(n=40)	34,50	-,654	,513
Ortaöğretim ve üzeri(n=20)	31,20		
Ebeveyn Medeni Durum			
Evli/ Birlikte (n=56)	30,30	-1,047	,295
Ayrı (n=5)	38,80		
Çalışma Durumu			
Evet (n=48)	36,80	-,809	,419
Hayır (n=22)	32,66		
Aile Sabıka Durumu			
Evet (n=26)	32,81	-,870	,384
Hayır (n=44)	37,09		
Arkadaş Sabıka Durumu			
Evet (n=26)	39,60	-1,515	,130
Hayır (n=43)	32,22		

*p ≤0,05 **p<0,001

Tablo 4 incelediğinde: BAPİ Madde Kullanımı alt boyutu Mann Whitney U analizi ile sosyo-demografik değişkenlere göre incelenmiştir. Fark analizi sonuçları ise katılımcıların annelerinin eğitim düzeylerine göre madde kullanımı istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaştığını ortaya koymaktadır. Sonuçlar eğitim düzeyi ilkokul olan annelerin madde kullanımlarının daha yüksek olduğunu göstermiştir. Madde kullanımı alt boyutu ile diğer sosyo-demografik değişkenler arasında anlamlı farklılıklar yoktur.

Tablo 5.

BAPİ Tanı alt boyutunun sosyo-demografik değişkenlere göre farklılıklarının incelenmesi

	Puan Ortalaması	Z	P
Cinsiyet			
Kadın (n=37)	43,41	-,135	,893
Erkek (n=48)	42,69		
Yaş			
18-34 yaş(n=66)	45,36	-1,671	,095
35 ve üzeri (n=19)	34,79		
Anne Yaş			
40-55 yaş (n=46)	47,52	-2,365	,018*
55 ve üzeri yaş(n=37)	35,14		
Baba Yaş			
40-55 yaş (n=45)	42,37	-,370	,712
55 ve üzeri yaş (n=37)	40,45		
Anne Eğitim Düzeyi			
İlköğretim(n=59)	38,95	-,710	,478
Ortaöğretim ve üzeri(n=20)	43,10		
Baba Eğitim Düzeyi			
İlköğretim(n=58)	38,72	-1,410	,159
Ortaöğretim ve üzeri(n=23)	46,76		
Ebeveyn Medeni Durum			
Evli/ Birlikte (n=63)	35,48	-,606	,544
Ayrı (n=8)	40,13		
Çalışma Durumu			
Evet (n=59)	43,33	-,486	,627
Hayır (n=25)	40,54		
Aile Sabıka Durumu			
Evet (n=28)	46,30	-,878	,380
Hayır (n=57)	41,38		
Arkadaş Sabıka Durumu			
Evet (n=29)	47,36	-1,348	,178
Hayır (n=55)	39,94		

*p ≤0,05 **p<0,001

Tablo 5 incelendiğinde: BAPİ Tanı alt boyutu sosyo-demografik değişkenlere Mann Whitney U analizi ile sosyo-demografik değişkenlere göre incelenmiştir. Fark analizi sonuçları ise katılımcıların annelerinin yaşlarına göre tanıların istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaştığını ortaya koymaktadır. Sonuçlar 40-55 yaş arasındaki annelerin tanı düzeyinin anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmüştür. Tanı alt boyutu ile diğer sosyo-demografik değişkenler arasında anlamlı farklılıklar yoktur.

Tablo 6.

BAPİ Yaşam Üstüne Etkileri alt boyutunun sosyo-demografik değişkenlere göre farklılıklarının incelenmesi

	Puan Ortalaması	Z	P
Cinsiyet			
Kadın (n=37)	44,51	-,675	,500
Erkek (n=47)	40,91		
Yaş			
18-34 yaş(n=65)	43,62	-2,334	,021*
35 ve üzeri (n=19)	38,68		
Anne Yaş			
40-55 yaş (n=45)	46,62	-2,159	,031*
55 ve üzeri yaş(n=37)	35,27		
Baba Yaş			
40-55 yaş (n=44)	40,43	-,238	,812
55 ve üzeri yaş (n=37)	41,68		
Anne Eğitim Düzeyi			
İlköğretim(n=58)	38,57	-,622	,534
Ortaöğretim ve üzeri(n=20)	42,20		
Baba Eğitim Düzeyi			
İlköğretim(n=56)	37,94	-1,254	,210
Ortaöğretim ve üzeri(n=23)	45,02		
Ebeveyn Medeni Durum			
Evli/ Birlikte (n=61)	34,56	-1,012	,311
Ayrı (n=9)	41,89		
Çalışma Durumu			
Evet (n=59)	43,21	-,722	,471
Hayır (n=24)	39,02		
Aile Sabıka Durumu			
Evet (n=27)	44,19	-,438	,661
Hayır (n=57)	41,70		
Arkadaş Sabıka Durumu			
Evet (n=28)	48,02	-1,631	,103
Hayır (n=55)	38,94		

*p ≤0,05 **p<0,001

Tablo 6 incelendiğinde: BAPİ Yaşam Üstüne Etkileri alt boyutu Mann Whitney U analizi ile sosyo-demografik değişkenlere göre incelenmiştir. Fark analizi sonuçları ise katılımcıların yaşları ve annelerinin yaşlarına göre yaşam üstüne etkilerinin istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaştığını ortaya koymaktadır. Sonuçlar 18-34 yaş arasındaki katılımcılar ve 40-55 yaş

arasındaki annelerin yaşam üstüne etkilerinin daha yüksek olduğunu göstermiştir. Yaşam üstüne etkiler alt boyutu ile diğer sosyo-demografik değişkenler arasında anlamlı farklılıklar yoktur.

Tablo 7.

BAPİ Şiddetli İstek alt boyutunun sosyo-demografik değişkenlere göre farklılıklarının incelenmesi

	Puan Ortalaması	Z	P
Cinsiyet			
Kadın (n=68)	45,50	-,723	,470
Erkek (n=20)	41,10		
Yaş			
18-34 yaş(n=47)	45,31	-,787	,431
35 ve üzeri (n=39)	41,32		
Anne Yaş			
40-55 yaş (n=45)	46,62	-2,159	,031*
55 ve üzeri yaş(n=37)	35,27		
Baba Yaş			
40-55 yaş (n=44)	41,91	-,472	,637
55 ve üzeri yaş (n=37)	44,28		
Anne Eğitim Düzeyi			
İlköğretim(n=61)	41,56	-,040	,968
Ortaöğretim ve üzeri(n=21)	41,33		
Baba Eğitim Düzeyi			
İlköğretim(n=59)	40,96	-,354	,723
Ortaöğretim ve üzeri(n=23)	42,89		
Ebeveyn Medeni Durum			
Evli/ Birlikte (n=65)	35,30	-2,498	,012*
Ayrı (n=9)	53,39		
Çalışma Durumu			
Evet (n=60)	42,63	-,522	,602
Hayır (n=26)	45,50		
Aile Sabıka Durumu			
Evet (n=29)	43,84	-,043	,965
Hayır (n=58)	44,08		
Arkadaş Sabıka Durumu			
Evet (n=30)	46,63	-,913	,361
Hayır (n=56)	41,82		

*p ≤0,05 **p<0,001

Tablo 7 incelediğinde: BAPİ Şiddetli İstek alt boyutu Mann Whitney U analizi ile sosyo-demografik değişkenlere göre incelenmiştir. Fark analizi sonuçları ise katılımcıların annelerinin yaşları ve ebeveynlerin medeni durumlarına göre

şiddetli istek düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaştığını ortaya koymaktadır. Sonuçlar 40-55 yaş arasındaki anneler ve ayrı yaşayan ebeveynlerin şiddetli istek düzeylerinin daha yüksek olduğunu göstermiştir. Şiddetli istek alt boyutu ile diğer sosyo-demografik değişkenler arasında anlamlı farklılıklar yoktur.

Tablo 8.

BAPİ Motivasyon alt boyutunun sosyo-demografik değişkenlere göre farklılıklarının incelenmesi

	Puan Ortalaması	Z	P
Cinsiyet			
Kadın (n=38)	44,64	-,215	,829
Erkek (n=49)	43,50		
Yaş			
18-34 yaş(n=67)	44,72	-,503	,615
35 ve üzeri (n=20)	41,58		
Anne Yaş			
40-55 yaş (n=46)	44,82	-,757	,449
55 ve üzeri yaş(n=39)	40,86		
Baba Yaş			
40-55 yaş (n=45)	42,18	-,137	,894
55 ve üzeri yaş (n=39)	42,87		
Anne Eğitim Düzeyi			
İlköğretim(n=60)	38,56	-1,628	,103
Ortaöğretim ve üzeri(n=21)	47,98		
Baba Eğitim Düzeyi			
İlköğretim(n=58)	38,29	-1,697	,090
Ortaöğretim ve üzeri(n=23)	47,83		
Ebeveyn Medeni Durum			
Evli/ Birlikte (n=64)	35,94	-1,171	,242
Ayrı (n=9)	44,56		
Çalışma Durumu			
Evet (n=59)	42,26	-,426	,670
Hayır (n=26)	44,67		
Aile Sabıka Durumu			
Evet (n=29)	44,83	-,361	,718
Hayır (n=57)	42,82		
Arkadaş Sabıka Durumu			
Evet (n=30)	45,72	-,769	,442
Hayır (n=55)	41,52		

*p ≤0,05 **p<0,001

Tablo 8 incelediğinde: BAPİ Motivasyon alt boyutu sosyo-demografik değişkenlere göre Mann Whitney U analizine göre incelenmiştir. Sosyo-demografik değişkenlerin motivasyon alt boyutu ile arasında anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür.

Tablo 9.

ABBÖ ve BAPİ alt boyutlarının ilişkisinin incelenmesi

	ABBÖ Aşırı Koruma	ABBÖ İlgi Kontrol	BAPİ Madde Kullanım Özellikleri	BAPİ Tanı	BAPİ Yaşam Üstüne Etkileri	BAPİ Şiddetli İstek	BAPİ Motivasyon	BAPİ Toplam	
ABBÖ Aşırı Koruma	R	1,000	-,027	-,183	,152	,184	,052	,230*	,041
	P	.	,803	,134	,169	,097	,632	,034	,747
	N	86	86	68	83	82	86	85	66
ABBÖ İlgi Kontrol	R		1,000	,284*	,276*	,207	,305**	-,038	,454**
	P	.	.	,017	,011	,059	,004	,728	,000
	N		88	70	85	84	88	87	68
BAPİ Madde Kullanım Özellikleri	R			1,000	,291*	,303*	,501**	,126	,627**
	P	.	.	.	,015	,012	,000	,299	,000
	N			70	70	68	70	70	68
BAPİ Tanı	R				1,000	,778**	,613**	,523**	,787**
	P	,000	,000	,000	,000
	N				85	83	85	84	68
BAPİ Yaşam Üstüne Etkileri	R					1,000	,683**	,563**	,800**
	P	,000	,000	,000
	N					84	84	83	68
BAPİ Şiddetli İstek	R						1,000	,463**	,774**
	P	,000	,000
	N						88	87	68
BAPİ Motivasyon	R							1,000	,621**
	P	,000
	N							87	68
BAPİ Toplam	R								1,000
	P
	N								68

*p ≤0,05 **p<0,001

Tablo 9 incelendiğinde korelasyonel analiz Spearman testi ile yapılmıştır. Yapılan ilişki analizi aşırı koruma ve motivasyon alt faktörleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkiyi ortaya koymaktadır. İlgili kontrol alt faktörünün ise madde kullanım özellikleri, tanı, şiddetli istek ve toplam puan arasında pozitif yönde ve anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. BAPİ'nin alt faktörlerinin birbiri ile pozitif yönde anlamlı ilişki içerisinde olduğu da yapılan korelasyonel analiz ile sonuçlanmıştır.

Tablo 10.

Bağımlılık profil indeksinin risk etkenlerinin incelenmesi

	B	Std. Error	Beta	t	P	ΔR^2	Adjusted R ²	F
ABBÖ Aşırı Koruma	-,034	,075	-,064	-,456	,651	,248	,366	3,105
ABBÖ İlgili Kontrol	,828	,225	,466	3,674	,001**			
Cinsiyet	-,349	,705	-,065	-,494	,624			
Arkadaş Sabıka Durumu	-,433	,745	-,080	-,582	,564			
Yaş	,117	,957	,018	,122	,903			
Anne Eğitim Durumu	-,012	,740	-,002	-,017	,987			
Annenin Yaşı	-,983	,759	-,181	-	,202			
Ebeveyn Medeni Durumu	2,191	1,146	,247	1,913	,062			

*p ≤0,05 **p<0,001

Tablo 10 incelendiğinde: Bağımlılık profil indeksi risk etkenleri açısından Regresyon analizi ile incelenmiştir. ABBÖ'nin alt boyutları ve anlamlı farklılıklar olan sosyo-demografik değişkenlerin risk etken olma durumuna bakılmıştır. Aşırı koruma, cinsiyet, arkadaş sabıka durumu, yaş annenin eğitim durumu, annenin yaşı ve ebeveynin medeni durum bağımlılık profil indeksi için risk etken değil iken ilgi ve kontrol düzeyinin yüksek olması bağımlılık profil indeksi için risk etkidir (p=,001).

5. BÖLÜM

TARTIŞMA

Bu araştırmada; tedavi ve denetimli serbestlik yükümlüsü olan madde kullanıcılarının anne ve babaya bağlanma stilleri arasındaki ilişkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın analiz sonuçları ve bulgularına bakıldığında, madde kullanımı ve anne babaya bağlanma stilleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bu bölümde, araştırma sonucunda ortaya çıkan analiz ve sonuçlar hakkında tartışma yapılacaktır.

Öncelikle araştırmanın ilk problemine yanıt olarak madde kullanan TDS yükümlülerinin cinsiyet değişkenine göre madde kullanım türleri ve nedenleri beklenildiği gibi; araştırmaya katılan kadınların ve erkek yükümlülerin en çok kullandığı madde türü esrar maddesidir. Ayrıca araştırma bulgularına göre madde kullanıcısı olan kadın ve erkek yükümlülerin en fazla madde kullanım nedeni olarak yine beklenildiği gibi arkadaş ortamı olarak çıkmıştır. Arkadaş ortamında madde kullanan özellikle ergenler kendilerini daha güçlü hissetmektedirler (Bahar, 2018), kişilerin suça sürüklenmesinde en önemli etkenlerden biri arkadaş ortamıdır. Bunların yanında madde kullanmayı etkileyen faktörlerin arasında arkadaş ilişkileri de eklenmektedir (Dayi, 2013). Madde kullanımında özellikle ergenlik döneminde, kimliğin billurlaştığı bir dönem olduğundan dolayı madde kullanımının madde kullanan ergen tarafından sanki kullanmayanlara göre daha güçlü olması olarak görülmektedir. Bu yaştaki ergenler için madde kullananlar daha güçlü kullanmayanlar ise daha zayıf görülmektedir. Madde kullanımı statü göstergesi olarak da kullanılıyorsa madde kullanımının o çevrede arttığı gözlemlenmiştir

(Öztürk ve Uluşahin, 2008). Yapılan bir araştırma da madde kullanan gençlerin %81,4'ü arkadaş ortamında kullandıkları tespit edilmiştir (Bozkurt, 2015). Dünya genelinde madde kullanım oranı gittikçe artmaktadır. Yapılan araştırmalarda sonuçları destekleyen araştırmalar bulunmaktadır. Literatür taramasına bakıldığında Turan (2010)'ın yapmış olduğu 115 Denetimli serbestlik yükümlüsünün katıldığı çalışmada en çok kullanılan maddenin esrar maddesi olduğu bulunmuştur. Bir diğer çalışmada ise Görgülü (2017)' in madde kullanan denetimli serbestlik hükümlülerinde yaptığı çalışmada kullanılan madde türüne göre %91.8 esrar maddesinin kullanıldığı saptanmıştır. Madde kullanımının yaygınlığı üzerine yaptığı araştırmada ise madde kullanımının ülkemizde giderek arttığı görülmektedir. Yüncü ve ark. (2016) Denetimli Serbestlik olguları üzerinde yaptıkları araştırmada en çok kullanılan madde türünün esrar olduğu görülmektedir. Dayi (2013) ise üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada %11 yaşam boyu madde kullanımının olduğu bulunmuştur. Bir diğer çalışmada ise Görgün (2009) en çok kullanılan maddenin %3.8 ile esrar maddesi olduğu saptanmıştır. Araştırmamızı destekleyen başka bir çalışmada ise Karataş (2020)' e göre katılımcıların %96,63'ü esrar kullandığı bulunmuştur. Köşger ve Altınöz (2020)'ün yaptığı araştırmaya göre %61.8 esrar tıp fakültesi öğrencilerinde en çok kullanılan maddenin esrar maddesi olduğu saptanmıştır. Çakıcı vd. (2019) K.K.T.C'de yaptıkları araştırmada en çok kullanılan yasa dışı maddelerin esrar ve sentetik kannabinoidin olduğu bulunmuştur. KKTC de yapılan başka bir araştırma da ise; 2003-2013 yılları arasında en çok kullanılan madde türünün esrar ve bonzai maddesi olduğu bulunmuştur (Çakıcı vd., 2017). Denetimli serbestlik tedbiri alan 212 erkek ve 8 kadın yükümlü üzerinde yapılan bir araştırmada ise en çok kullanılan madde türünün esrar olduğu bulunmuştur (Zeman vd., 2019). Bursa ilinde yapılan bir çalışmada ise madde kullanım yaşının en çok kullanıldığı yaş 18- 30 yaş arasında olup, %75.7'si madde kullanma sebebi olarak arkadaş çevresini göstermiş olup, madde kullanan katılımcıların %30.7'si ise adli bir suça karıştığı sonucuna ulaşılmıştır (Ateş ve Tuncay, 2020). Esrar maddesinin bu kadar sık kullanılmasının sebebi olarak kolay ulaşılabilir olması gösterilebilir (Bahar, 2018).

Araştırmanın ikinci problemi madde kullanan TDS yükümlülerinin Anne

Babaya İlişkin Görüşler Ölçeği'nin aşırı koruma alt boyutunun sosyo-demografik bulgularına göre; cinsiyeti erkek olan TDS yükümlülerinin anne babalarının kadın hükümlülerin anne ve babalarına göre aşırı korumacı oldukları bulunmuştur. Ayrıca erkek TDS yükümlülerinin sabıkalı arkadaşları olanlarda daha yüksek olduğu bulgusu saptanmıştır. Bunu sebebi olarak kültürel habitata bakıldığında genellikle kadınlar evde oturur anlayışı ile anne ve babaların gözetimi altında yetiştirilirken, erkekler ise biraz daha serbest yetiştirilmektedir. Bulguya göre sabıkalı bir arkadaşı olan kişilerin anne ve babaların da daha korumacı olduğu görülmektedir. Anne ve babanın aşırı korumacı olması bireylerin özerkleşmelerini engellemektedir. Engellenen bireyler çoğunlukla agresif davranışlar gösterirler ve farklı arkadaş ortamlarına girmektedirler. Ailesinde, çevresinde ve arkadaş ilişkilerinde problem olan çocukların daha çok suça karıştığı görülmektedir (Akın, 2009). Ebeveynlerden birinin madde bağımlısı olması, daha önce suça meyilli ya da suça karışmış olması, ebeveynlerin erken evlilik yapması, otoriter baskıcı aile tutumları da madde kullanımına sebeplerindendir (Turan, 2010). Erci (1999)'a göre aile üyelerinden bir ya da birkaçının cezaevine girmesi ya da küçükken sevgiden yoksun bırakılma da madde kullanmaya başlama sebeplerindendir. Aile içindeki iletişim, sevgi bağlarının eksik olması da madde kullanımını etkilemektedir. Ailede çocuklardan beklenen büyük ders başarısı beklentileri de çocuklarda ters kimlik sorunu ortaya çıkarmakta olup madde kullanımının önünü açmaktadır (Dayi, 2013). Araştırmanın ikinci problemine yanıt olarak bir başka bulgu ise: sonuçlar cinsiyeti kadın olan ve yaşları 35 ve üzeri olanların ABBÖ ilgi/ kontrol puanlarının daha yüksek olduğunu göstermiştir. Yani katılımcıların cinsiyetlerine ve yaşlarına göre anlamlı derecede farklılaşma bulunmaktadır. Bu sonuca göre araştırmaya katılan kadın hükümlülerin 35 yaş ve üzeri olan yükümlü anne ve babalarının daha çok ilgili sevecen, kapsayıcı oldukları görülmektedir. Sevecenlik ve ilgi artıkça kadınların madde kullanmasının sebebi olarak bu ilginin kaliteli bir ilgi olmadığı kontrol olarak da bu kontrolün sağlıklı bir kontrol olmadığını düşündürmektedir. Ya da aşırı ilgi verilen bireylerin bir noktadan sonra gün içerisinde libidinal enerjilerinin çekilmesi psikanalitik psikoterapistlerden J.Masterson'un terk depresyon kuramını çağırışmakta olup , bu madde kullanan kişiler de kendilerini terk depresyonunda hissedip eyleme vurma olarak da madde kullandıkları

düşünülmektedir (Masterson, 2011). Bunu yanında Çelikkaleli ve Avcı (2016) üniversite öğrencileri üzerinde yapmış oldukları araştırmada kadın öğrencilerin %25.7 güvenli bağlanma geliştirdikleri bulunmuştur. Powers vd.'lerine (2006) göre cinsiyet rollerine bakıldığında kişilerin bağlanma stillerine göre farklılık oluşturduğu saptanmıştır. TCK. 191 maddesine göre denetimli serbestlik tedbiri alan yükümlüler üzerinde yapılan bir araştırma da ise %19.3 ile en çok kaçınan bağlanma stili bulunmuş olup madde kullanımına başlama yaşı ve kullanılan madde türü arasında pozitif anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Tunçay, 2020). KKTC' de 2018 yılında yapılan bir araştırmada ise, yasadışı madde kullanan kişilerde kaygılı bağlanma stili en çok görülen bağlanma stildir (Razı, 2019).

Araştırmanın üçüncü problemine yanıt olarak araştırma bulgularına bakıldığında TDS yükümlülerinin annelerinin eğitim düzeylerine göre madde kullanımı istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaştığını ortaya koymaktadır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, madde kullanıcısı olan TDS yükümlülerinin eğitim düzeyi ilkokul olan annelerin madde kullanımının daha yüksek olduğunu göstermiştir. Erci(1999) a göre madde kullanımında anne ve babanın eğitim düzeyinin önemli olduğu görülmektedir. Anne ve babanın eğitim faktörü çocuğu riskli davranışlar göstermesinde etkilidir. Hogan (2000)'e göre madde kullanan kişilerin anne ve babalarının eğitim düzeylerinin düşük olması madde kullanım riskini arttırmaktadır. Bunun yanında başka bir araştırmada da başka bir bulgu bulunarak madde kullanımında anne ve babanın eğitim düzeyinin farklılaşmadığı sonucu bulunmuştur (Görgün ve ark., 2010). Koçhan ve İlhan (2015)' in yaptığı madde kullanan er ve erbaşlar üzerindeki araştırmasında annelerin ve babanın eğitim düzeyinin farklılaşmadığı sonucunu bulmuşlardır.

Araştırmanın dördüncü problemine yanıt olarak: Tedavi denetimli serbestlikte, madde kullanan yükümlülerin annelerinin yaşlarına göre bağımlılık tanısını karşılayan özelliğe bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaştığını ortaya koymaktadır. Araştırmanın katılan TDS yükümlülerinin yaşlarına bakıldığında bulgulara göre 40-55 yaş arasındaki annelerin çocuklarının bağımlılık tanı düzeylerinin daha yüksek olduğunu

göstermektedir. Bağımlılık tanı düzeyi DSM'ye göre belirlenmektedir. Savi (2008) yaptığı ergenler üzerindeki yaptığı çalışmada araştırmaya katılan çocukların annelerinin 45 yaş ve üzeri olması çocuklarda bedensel hastalıklar ve dışsallaştırılmış problemlere yol açabileceği sonucu elde edilmiştir. Bu dışsallaştırılmış problemlerin içinde madde kullanımının olacağı da düşünülmektedir.

Araştırmanın beşinci problemine yanıt olarak; TDS yükümlülerinin madde kullanımının onların yaşamları üstüne yaş grupları özelinde nasıl bir etki yaptığıdır. Bu bulgu madde kullanan kişinin kendi, ailesi, iş hayatı vb. tüm yaşamını nasıl etkilediği hakkında bilgi vermektedir. Sonuçlar 18-34 yaş arasındaki yükümlüler ve 40-55 yaş aralığında annesi olan yükümlülerin yaşamlarının diğer yaş ve cinsiyet grubuna göre daha yüksek etkilerinin olduğunu göstermiştir. Eğilmez ve ark. (2020) denetimli serbestlik hükümlüleri ile yaptıkları bir araştırma da madde kullanımının en sık 27-36 yaş grubunda (%39.8) olduğunu saptamışlardır. Yapılan başka bir araştırmada ise Görgülü (2017) denetimli serbestlik yükümlülerinin %54.1'inin madde kullanmaya 18 yaşında önce başladığı bulgular arasında yer almıştır. Bu konuda literatür taraması yapıldığında madde kullanımından en çok etkilenen grubun 18 yaş grubu olduğu görülmektedir.

Araştırmanın altıncı problemi; TDS yükümlülerinin BAPİ ölçeğinin şiddetli istek alt boyutuna göre anne babanın medeni durumlarına göre değişip değişmediği üzerinedir. Annelerinin yaş aralığı 40-55 yaş arasında olan ve anne babası ayrı yaşayan madde kullanıcılarının şiddetli madde kullanma isteği kadın madde kullanıcılarına göre farklılaştığı istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. Bu bulgular ışığında Osmanoğlu (2017) yaptığı araştırmaya göre kadınların daha fazla alanında profesyonel kişileri dinleyip madde kullanma şiddetlerini azaltabildikleri görülmektedir. Kadınların erkeklere göre madde kullanımı şiddetli istek puanının düşük olması kültürel habitat içerisinde değerlendirildiğinde kadınlar, erkeklere göre daha az ve daha az şiddetli madde kullanmaktadır (Kutlu, 2011). Yalçın ve ark. (2009) %18.4 boşanmış yada ayrı olan ebeveynlerin çocukları en az bir defa madde kullanmıştır. Kişiler hayatlarında aile olgusu düzeni bozulduğunda kendilerini boşlukta hissederek

eyleme vurma savunma mekanizması ile alkol, uyuşturucu vb. maddeleri kullanmaktadırlar (Özakkaş, 2012). Ögel (2012) ABD de yapılan araştırmada eroin kullananlarının yüzde ellisinden fazlasının aileleri boşanmış olan kişilerdir. Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan araştırmada anne babası boşanmış öğrencilerin ve anne- baba eğitim seviyesi düşük olan öğrencilere göre daha fazla sigara ve alkol kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır (Süngü, 2014). Madde kullanımına sebep olan aile faktörlerinin incelendiği bir çalışmada ise anne babanın boşanmış olması, iletişimin kopuk olması madde kullanımı konusunda risk olarak tespit edilmiştir (Bircan ve Erden, 2011).

Araştırmanın yedinci problemine yanıt olarak ise, araştırma bulgularına bakıldığında Anne Babaya İlişkin Görüşler Ölçeği 'deki İlgil/ kontrol alt faktörünün ise BAPİ madde kullanım özellikleri, tanı, şiddetli istek ve toplam puan arasında pozitif yönde ve anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Kapçı ve Küçüker (2006), ilgi/kontrol puanı yükseldikçe anlayışlı, kabul edici olumlu anne baba bağlanma stiline işaret etmektedir. İlgil ve kontrolün bir arada olması çocuğun yaptığı, yapacağı davranışları denetlemeye yönelik de olabileceği düşünülmektedir. O yüzden araştırmanın bu bulgusuna bakıldığında anne ve babanın madde kullanan yükümlülere anlayış, kabul göstermeleri madde kullanım isteklerini de yükseltmekte olduğunu düşündürmektedir. Çünkü bir taraftan ilgi gösterilen kişiler bir taraftan da kontrol edildiklerini düşünmektedirler. Yaman (2014)'e göre Özellikle ergenlik döneminde kullanılan madde türleri ve ailelerin bu madde kullanımını öğrenmeleri sonucunda ergenler üzerinde aşırı ilgi ve bu olayı araştırmaları belli bir dönem ihmal edilen kişilerin anne babaları tarafından madde kullanımın öykülerinin öğrenilmesi aşırı ilgi göstermelerine sebep olmaktadır. Bu durumla karşılaşan ergenler bu durumdan bunalmakta ve tekrardan madde kullanmaya yönelebilmektedirler. Araştırmanın bu bulgusu, ergenlik döneminde anne ve babasından ayrışma çalışmalarına başlayan ergenlerin aşırı ilgi karşısında madde kullanımına yöneldikleri düşünülmektedir. J. Masterson 'Terk Depresyonu Kuramını' oluştururken borderline ergenler üzerinde araştırma yapmıştır. Hastanede yatan borderline ergenlerin aileleri ile yaptığı görüşmede Mahler'in gelişim dönemlerinden ayrılma bireyleşme aşamasında gelişimsel duraklama yaşadıklarını

saptamıştır. Bu gelişim döneminde duraklamaya uğrayan çocuklar annelerinde her ayrışma çabasında kötü duyguya girmişlerdir. J. Masterson: Borderline kişi terk depresyonuna düşünce mahşerin altı atlısını yaşar demiştir. Mahşerin altı atlısı: Ölümcül depresyon, panik ve korku, boşluk ve hiçlik, çaresizlik ve umutsuzluk, cinai öfke, ataleti yaşar. Bu kötü duyguları yaşamamak o boşluğu doldurmak için kişi eyleme vurma savunma mekanizmasını kullanarak alkol, uyuşturucu maddeler gibi maddeleri kullandıkları görülmüştür (Özakkaş, 2012). Bu araştırmaya katılan kişiler de aynı Masterson'un araştırmaya dahil ettiği hastalarında gördüğü gibi annelerinden ilgiyi alıp sonra o ilgiyi kesen ebeveynleri düşündürmektedir. Daniel J. Siegel' a göre ise güvensiz bağlanma genellikle patolojik risk faktörü olarak görülse de güvensiz bağlanmanın görüldüğü çocukların hepsinde psikopatoloji görülmemektedir. Psikopatoloji denilen şeyin on binlerce etki içerisinde süren gelişimsel bir gelişim sürecidir. Buna benzer şekilde güvenli bağlanma da tek başına ruhsal sağlığı garanti etmeyen daha çok koruyucu ve önleyici bir işlevi vardır (Siegel, 2020). Bunun yanında Başkurt (2003)'e göre madde kullanımında riskli aileler ya çocuklarına ilgisiz davranış kalıpları ile davranmaktalar ya da gösterilen ilginin kalitesizliği söz konusudur. Bu araştırmanın bulgusunda kişilere anne ve babanın ilgisi yani olumlu anne ve babalığın olmasında gösterilen ilginin kaliteli olmadığı düşünülmektedir. Cüceloğlu (2019) çocuklarına yardım etmek isteyen ama sözlü ve sözsüz iletişim kalıpları arasında uçurum olan mış gibi davranan ebeveynlerden bahsetmektedir. Araştırmada ilgi boyutunun yüksek çıkması son yıllarda toplumdaki mış gibi davranan ebeveynlerin davranışlarını düşündürmektedir. Yapılan literatür taramasında ise başka yönde bulgular da bulunmaktadır. Olumlu bağlanma arttıkça madde kullanımının düştüğünü gösteren birçok araştırmaya ulaşılmıştır. Koçak (2006) madde bağımlılığın ana etkenlerinden biri ailenin yeterli ilgiyi göstermemesidir. Koçhan ve İlhan (2015) Erbaş ve erler üzerinde yaptıkları bir çalışmada madde kullanma nedeni olarak aile tutumları, anne ve babanın boşanmış olması, sevgi eksikliği, güvensiz bağlanma olduğu bulunmuştur. Bir diğer araştırma da ise Aydoğdu ve Çam (2013), madde kullanan bireylerin kullanmayanlara göre daha az kabul-ilgi denetleme ve kontrol gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Görgün ve ark. (2010) tarafından yapılan çalışmada, madde kullanmayanların madde kullananlara göre, daha olumlu bağlanma örüntülerine sahip oldukları

belirlenmiştir. Kılıç (2007) lise öğrencileri üzerindeki yaptığı araştırmaya göre anne ve babaların çocuklarına demokratik davranma düzeyleri arttıkça çocukların bağımlılık yapan bağımlılık yapan maddeleri kullanmalarında azalma görülmektedir. Bağlanma alanında yapılan çalışmalara bakıldığında yapılan araştırmalarda güvensiz bağlanmanın etkin olduğu görülmektedir. Madde kullanmaya neden olan etkenlerin başında aile olgusu gelmektedir. Bu aile olgusu içinde de anne ve babaya bağlanma bu açıdan bakıldığında büyük önem arz etmektedir. Ögel (2005) yaptığı bir araştırmada popülasyonlar arasındaki farka bakıldığında daha çok cezaevine girip çıkan hükümlülerde görülme ve sokakta yaşayan çocuklarda ve yetişkinlerde kullanım sıklığı eğiliminin fazla olduğunu görülmektedir. Bülbül (2016)' a göre otoriter, ilgisi olan anne ve babaların çocuklarının madde kullanma oranı daha yüksektir. Cömert ve Ögel (2014)' e göre 1095 erkek ve 1045 kız öğrenci üzerinde yapılan araştırmada en fazla görülen bağlanma stili kayıtsız bağlanmadır. Anne baba tutumları, anne babaya olumsuz bağlanma madde kullanım riskini arttırmaktadır. Turan (2010)'a göre, otoriter baskıcı aile tutumları da madde kullanımına sebeplerindendir. Bahar (2018)' e göre ise aile içi huzurun olmadığı, iletişim sorunlarının baş gösterdiği ailelerde bu durum daha erken olmaktadır. Erci (1999)' a göre aile üyelerinden bir ya da birkaçının cezaevine girmesi ya da küçükken sevgiden yoksun bırakılma da madde kullanmaya başlama sebeplerindendir. Aile içindeki iletişim, sevgi bağlarının eksik olması da madde kullanımını etkilemektedir. Madde kullanan kişilerin anne ve babasının aşırı korumacı puanının yüksek olması maddeyi bırakma motivasyonunun da puanın yüksek olduğu bulunmuştur. Yani anne babası aşırı korumacı olan bireylerin bağımlılıktan kurtulma motivasyonlarını olumlu yönde etkilediği görülmektedir. Anne ve babaların bağımlılıklarda çocuklarına destekleri çok önemlidir. Aşırı korumacı puanın her ne kadar yüksek çıkması madde bırakma motivasyonunu olumlu yönde etkilese de kimi ailelerde bu durumun tam tersi de olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın son ve sekizinci problemi ise: Madde kullanan TDS yükümlülerin Anne Babaya İlişkin Görüşler Ölçeği puanları ve sosyo-demografik özellikleri, Bağımlılık Profil İndeksi Ölçeği puanlarının arasındaki ilişkiye yöneliktir. Bulgulardaki sonuçlar incelediğinde; ABBÖ Aşırı koruma, cinsiyet, arkadaş

sabıka durumu, yaş annenin eğitim durumu, annenin yaşı ve ebeveynin medeni durum bağımlılık profil indeksi için risk etken değil iken ilgi ve kontrol düzeyinin yüksek olması bağımlılık profil indeksi için risk etkindir. Bu sonuçlara göre madde kullanan kişilerin anne ve babasının sevecen, ilgiyle yaklaşması aynı zamanda da kontrolcü olması kişilerde ikircikli bir durum yarattığı gözlemlenmektedir. Kişiler ise bu durumu yarattığı ruhsal durumdan bir kaçış olarak madde kullanımına yöneldikleri yordandırmaktadır. Bu sonuçlar daha önce tartışmada yer alan Terk depresyonu kuramının kurucusu J. Masterson'un borderline (sınır durum) ergenler üzerindeki yaptığı çalışmayı düşündürmektedir (Özakkaş, 2012). Çoğu kişinin madde kullanımının başlamasındaki ana etkenlerden bir tanesi kişilik özelliğidir. Yapılan araştırmalarda alkol kullananların dürtü kontrol bozukluğu olan kişiler olduğu tespit edilmiştir. Özellikle antisosyal ve borderline (sınır-durum) kişilik bozukluğu görülen kişiler kendilerini yatıştırmak için bu madde kullanımına yönelmektedirler. Psikopat söylemi antisosyal kişiler için kullanılan bir durumdur. Yapılan araştırmalarda madde kullanıcılarının yüzde otuzunun antisosyal kişilik bozukluğuna sahip olduğu görülmektedir (Ögel, 2010).

6. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç

Bu çalışmada Uşak Denetimli Serbestlik Müdürlüğü'nde madde kullanıcısı olan tedavi ve denetimli serbestlik yükümlülerinin anne babaya bağlanma stilleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmada tedavi ve denetimli serbestlik yükümlülerinin demografik özellikleri ve anne babaya bağlanma stiline madde kullanımı üzerinde nasıl bir etkisi olup olmadığı incelenmiştir.

Araştırmaya, katılan kadınların ve erkeklerin madde kullanma nedenleri en fazla arkadaş ortamı olduğu, madde kullanma sıklıkları sorulduğunda ise kadın ve erkek katılımcıların en fazla maddeyi buldukları zaman kullandıkları görülmüştür. Hangi maddeyi sıklıkla kullanıyorsunuz sorusunun istatistiksel olarak analizi yapıldığında esrarı daha fazla kullandıkları görülmüştür. Katılımcıların cinsiyetlerine göre madde kullanma nedenleri, sıklıkları ve hangi maddeleri daha sık kullandıklarının anlamlı olarak farklılaştığı da görülmüştür. Cinsiyeti erkek olanların ve sabıkalı arkadaşı olanların ABBÖ aşırı koruma düzeylerinin daha yüksek olduğunu göstermiştir. Bir diğer sonuç ise cinsiyeti kadın olan ve yaşları 35 ve üzeri olanların ABBÖ ilgi/kontrol puanlarının daha yüksek olduğunu göstermiştir. Araştırmaya katılan TDS yükümlülerinin eğitim düzeyi ilköğretim olan annelerin madde kullanımının daha yüksek olduğu bulgular arasında yer almıştır. Madde kullanan TDS yükümlülerinin 40-55 yaş arasındaki annelerinin tanı düzeylerinin istatistiksel olarak farklılaştığı bulunmuştur. Araştırmaya katılan 18-34 yaş arasındaki TDS yükümlüleri ve 40-55 yaş arasındaki anneleri olan TDS yükümlülerinin madde kullanımının

yaşam üstüne etkilerinin daha çok etkilendiği diğer yaş gruplarına göre istatistiksel olarak farklı bulunmuştur. Bir diğer sonuç ise araştırmaya katılan TDS yükümlülerinin 40-55 yaş arasındaki anneleri ve ayrı yaşayan ebeveynleri olanlarda madde kullanımında şiddetli istek düzeylerinin daha yüksek olduğunu göstermiştir. Anne babaya bağlanma stili olarak ise ilgi/kontrol boyutu yüksek olan yükümlülerde madde kullanım oranının da arttığı ortaya çıkmıştır. Bu kişilerin anne ve babalarının ilgili oldukları ama özerkleşmelerine izin vermedikleri sonucu elde edilmektedir. Aşırı korumacı anne ve babası olan katılımcıların madde bırakma motivasyonlarının yüksek olduğu da bulunmuştur.

Özetle; denetimli serbestlik tedbiri alan madde kullanıcılarının çoğunda anne ve babası ile olan ilişkilerin iyi olduğu görünse de kişilerin ayrılma, bireyleşme yolculuklarında sıkıntı yaşadıkları görülmektedir. Bu problemlerle başa çıkmak içinde madde kullandıkları görülmektedir.

6.2. Öneriler

Tedavi denetimli serbestlik tedbiri alan madde kullanıcılarına bakıldığında madde kullanım sebeplerinin genelde ailevi sorunlardan dolayı kaynaklanan boşluktan dolayı olduğu görülmektedir. Bu yükümlülerin tekrardan hayata kazandırılması gerçek kendiliklerini bulma yolunda devlet tarafından tedbir ve koruma yöntemleri dışında, rehabilitasyon sürecinden geçirilmesi gerekmektedir. Bu süreçte yükümlülerin madde kullanıcı olarak da etiketlenmeleri onların hayatını olumsuz etkilemektedir. Sonuç olarak anne baba ile kurulan ilişkilerin ne kadar sağlıklı olması onları da o kadar etkilemektedir. Bu sonuçlara göre denetimli serbestlik tedbiri alan madde kullanıcıları için yükümlüler adına öneriler şöyledir:

En çok kullanılan madde türünün esrar maddesi olması sebebi ile Denetimli Serbestlik Müdürlüğü ve diğer adli kurumlar arası da ortak projelerin ve araştırmaların yapılması gerekmektedir.

Kişilerin en çok sabıkalı arkadaş çevreleri sebebi ile madde kullandıklarından dolayı bu kişileri Denetimli serbestlik müdürlüklerince bu ortamlardan uzak

tutmak için Sağlık Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü gibi devlet kurumlarının ortak hareket etmesi gerekmektedir.

Denetimli Serbestlik Müdürlüğü ve İŞKUR arasında ortak protokollerin imzalanıp madde kullanan kişilerin iş bulmalarının önünün açılması gerekmektedir.

Madde kullanım riskini arttıran, anne babanın ayrı yaşaması, arkadaş çevresi gibi risk etkenlerini önlemek amacı ile tedavi denetimli serbestlik yükümlülerinin ailelerine yönelik de eğitim iyileştirme faaliyetlerinin olması gerekmektedir. Özellikle ailelere anne babaya bağlanma stilleri, ayrılma bireyleşme konularında alanında uzman personeller tarafından eğitimler verilmesi gerekmektedir.

Anne babası ayrı yaşayan, boşanan TDS yükümlüleri denetimli serbestlik uzmanları tarafından belirlenip o kişiler üzerine eğitim iyileştirme çalışması düzenlenmesi gerekmektedir.

Özellikle annelerin eğitim düzeyi ile bulgular dikkate alındığında madde kullanıcısı olan kişilerin annelerinin eğitim düzeyini artırmaya yönelik denetimli serbestlik müdürlüğü ve paydaş kurumlar ile iş birliği yapıp bu alanda ortak projelerin yapılması gerekmektedir.

Denetimli serbestlik müdürlüğündeki TDS yükümlülerinin sosyal yaşam kalitelerini yükseltmek için devlet kurumları ile iyileştirme çalışmalarının yapılması gerekmektedir.

Denetimli serbestlik uzmanları tarafından TDS yükümlülerinin anne ve babalarına aşırı ilgi, aşırı kontrol ve aşırı korumacılık ile ilgili psiko-eğitimler verilmesi gerekmektedir.

Araştırma Uşak Denetimli Serbestlik Müdürlüğü'nde yapıldığından dolayı daha başka etkenlerinde katılabilmesi için Türkiye genelindeki başka Ds Müdürlüklerinde veya kliniklerde buna benzer araştırmaların yapılması gerekmektedir. Denetimli serbestlik sisteminde madde bağımlılığı konusunda mikro, mezzo ve makro araştırma, proje ve çalışma sayılarının artırılması

gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Abanoz, B. (2017). Suçun Önlenmesinde Hapis Cezası ile Seçenek Yaptırımların Etkinliğinin Karşılaştırılması: Meta-Analiz Çalışmalarının Sistematik Olarak İncelenmesi, *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi*, 5(2),1-28.
- Ada, Ş. ve Peker, A. (2012). Tedavi ve Denetimli Serbestlik Tedbiri Uygulamasının Etkililiğinin İncelenmesi (Sakarya İli Örneği). *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16 (1): 425-438.
- Akbaş, G. ve Mutlu, E. (2016). Madde Bağımlılığı Tedavisi Gören Kişilerin Bağımlılık ve Tedavi Deneyimleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 27:101-122.
- Akın, A. (2009). Algılanan anne- baba tutumlarının öğrencilerin sosyal bilgiler dersindeki akademik başarıları üzerine etkisi (Bursa ili örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Sakarya.
- Aldemir, E., Berk, G., ve Coşkunol, H. (2018). Denetimli Serbestlik Bağımlılık Programı'nın Tedavi Motivasyonu, Ayıklık ve Yaşam Kalitesi Üzerine Etkileri: Motivasyonel ve Bireysel Görüşme ile Karşılaştırmalı Bir Çalışma. *Nöropsikiyatri Arşivi Dergisi*, 55, 261-270.
- Altın, D. (2015). Denetimli Serbestlik Hizmetlerinde Personel Gelişimi ve Eğitimine Genel Bakış, *Türkiye 'de Denetimli Serbestlik, 10. Yıl Uluslararası Sempozyumu*, 8-10 Aralık 2015, İstanbul. s.114-121.
- Arıkan, R. (2004). *Araştırma Teknikleri ve Rapor Hazırlama*. Ankara: Asil Yayın.
- Arslanbenzer, M. (2019). *Anneliğin Kitabı*. İstanbul: Ketebe Yay.

- Ateş, K, Tuncay, T. (2020). Madde Bağımlılığı Merkezine Başvuranların Aile ve Sosyo-Demografik Özellikler Açısından İncelenmesi: *Bursa Gadem Örneği. Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, 0 (16), 62-81.
- Aydın, S. N. (2019). Denetimli Serbestlik Sisteminden Faydalanan Madde Bağımlıları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: İstanbul Anadolu Denetimli Serbestlik Müdürlüğü Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı*. Bolu.
- Aydoğdu, H. ve Çam, M. O. (2013). Madde kullanım bozukluğu olan ve olmayan ergenlerin bağlanma stilleri, anne baba tutumları ve sosyal destek algıları yönünden karşılaştırılması. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 4(3), 137-144.
- Bahar, A. (2018). Uyuşturucu Madde Kullanımının Nedenleri ve Bağımlılık Oluşum Sürecinde İletişimsel Yaklaşımların Rolü ve Önemi: Polis Kayıtları Üzerinden Olgusal Bir İnceleme. *Connectist: Istanbul University Journal of Communication Sciences*, (55), 1-36.
- Balkan Kaya, İ. (2009). Bağlanma Stillерinin Evlilik İlişkisi Üzerindeki Etkisi *İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*. İstanbul.
- Bayraktar, B. (2007). Denetimli Serbestlik ve Bu Kavramın Ceza Adalet Sistemi ile Türk İnfaz Sistemine Getirdiği Yenilikler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Projesi, *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Kahramanmaraş.
- Başkurt, G. (2003). Gençlik, Madde Bağımlılığı ve Koruma Yolları. *Ğ.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (7), 73-114.
- Bilgin M., ve Doğrusever C. (2018). Sosyal medya bağımlılığını yordayan bazı değişkenler, 28 Haziran- 1 Temmuz 2018, Erpa, İstanbul, s. 219-219.
- Binbay, T., Direk, N., Aker, T., Akvardar, Y., Alptekin, K., Cimilli, C., ve Ulaş, H. (2014). Türkiye'de psikiyatrik epidemiyoloji: yakın zamanlı

araştırmalarda temel bulgular ve gelecek için öneriler. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 25, 264-81.

Bircan, S. ve Erden, G. (2011). Madde Bağımlılığı: Aile ile İlgili Olası Risk Faktörleri, Algılanan Ebeveyn Kabul-Reddi ve Çocuk Yetiştirme Stilleri. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi* ;18(3):211-222.

Bozkurt, O. (2015). Madde Bağımlısı Bireylerin Bağımlılık Süreçlerinde Ailenin Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Ankara.

Boztaş, M.H., Arısoy, Ö. (2010). Uçucu Madde Bağımlılığı Ve Tıbbi Sonuçları. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Dergisi*, 2(4), 516-531.

Bowlby, J. (2012), *Güvenli Bir Dayanak: Ebeveyn-Çocuk Bağlanması ve Sağlıklı İnsan Gelişimi*. (Çev. Güneri, S.). Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları. İstanbul.

Böke, K. (2009). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. İstanbul: Alfa Yay.

Bülbül, K. (2016). Aile Yapısı Bağlanma Stili ve Umutsuzluğun Lise Öğrencilerinin Madde Kullanma Eğilimleri ile ilişkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Trabzon.

Cüceloğlu, D. (2020). *Mış Gibi Yaşamlar*: İstanbul. Remzi Kitap Evi.

Çalışır, M. (2009,). Yetişkin Bağlanma Kuramı ve Duygulanım Düzenleme Stratejilerinin Depresyonla İlişkisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Dergisi*, 1(1), 240-255.

Coşkunol, H., Altıntoprak, E. (1999). Alkol Kullanımının Genetik Yönleri. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 2, 222-229

Çınar, A. (2015). Denetimli Serbestlik Hizmetlerindeki Rehabilitasyon Hizmetlerinin Hükümlülerin Yeniden Sosyalizasyonu Sürecine Etkileri: Aydın Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Adnan Menderes*

Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Cömert, I., ve Ögel, K. (2014, Ağustos). Madde Kullanan Ergenlerin Bağlanma Stilleri. *The Turkish Journal on Addictions*, 1(1),9-40.

Çakıcı, M., Babayiğit, A., Karaziz, M., Eş, A. (2019). KKTC'de Erişkin Bireylerde Psikoaktif Madde Kullanımının Yaygınlığı, Risk Etkenleri ve Madde Kullanımına Yönelik Tutumların İncelenmesi, 2003-2017. *Anadolu Psikiyatri Dergisi 2019; 20(3)*, 277-286.

Çakıcı, M., Tutar, N., Çakıcı, E., Karaaziz, M., Eş, A. (2017). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Psikoaktif Madde Kullanımının Yaygınlığı ve Risk Etkenleri: 2003-2013. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 17(2), 99-107.

Çelikkaleli, Ö. ve Avcı, R. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Rollerine Göre Bağlanma Biçimlerinin İncelenmesi. *Journal of Computer and Education Research*, 4(7), 103-123.

Dağdelen, G. (2017). Ankara İlinde Denetimli serbestlik Yükümlülerinde Suç Tekrarı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, *Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.*

Dayi, A. (2013). Eskişehir Osmangazi üniversitesi Öğrencilerinde Sigara, Alkol Ve Madde Kullanım Yaygınlığı. Tıpta Uzmanlık Tezi, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Ruh sağlığı Ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Eskişehir*

Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı. (2019). *İstatistikler*. Ankara: Erişim: <http://www.cte-ds.adalet.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 12.12.2020).

Demirbağ, M. F. (2017). Bağlanma Teorisi'nin Kökenleri: John Bowlby ve Mary Ainsworth. *Düzce Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(2), 76-90

Devecigil, N. (2017). *Işığın Yolu Bir Bağlanma Hikayesi*. İstanbul: Doğan Egmont Yay.

- Dızman, Ş. Z. (2019). Denetimli Serbestlik Altındaki Gençlerin Aile Yapıları Ve Suça Yönelimleri Konusunda Nitel Bir Araştırma: İstanbul Hasanpaşa Örneği. Yayınlanmamış Doktora Tezi, *Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İstanbul.
- Doğan, P. (2001). Madde Kullanımı ve Bağımlılığı. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 4 (4).
- Doğruyol, S. ve Yetim, Ü. (2019). Ebeveyne Bağlanma, Algılanan Anne/Baba Tutumu ile Akran İlişkileri Arasındaki İlişkide Benlik Saygısının Aracılık Rolü. *Nesne Dergisi*, 7(14), 34-51.
- Eğilmez, O. B., Örum, M.H, Dumlupınar, E. (2020). Denetimli Serbestlik Uygulaması Kapsamında Adıyaman İlinde Yapılan Başvuruların Karşılaştırmalı Analizi: 2017ve 2018. *Kırıkkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*. 22(1), 30-38.
- Ekinci, A., Ekinci, O., Türkçapar, H., Özbay, H. (2012). Alkol Bağımlısı Olguların Sağlıklı Kontrollerle Emosyonel Şemalar Yönünden Karşılaştırılması ve Klinik Özelliklerle İlişkisi. *Nöropsikiyatri Arşivi Dergisi*, 49, 286-293.
- EGM. (2019). *Türkiye uyuşturucu raporu*. Ankara: EGM Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı.
- EMCDDA. (2019). *2019 Yıllık Raporu*, Avrupa'da uyuşturucu sorununun durumu, Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi, Lizbon.
- Erci, B. (1999). Lise Öğrencilerinde Madde Bağımlılığı Ve Etkileyen Ailesel faktörler. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 2(1).
- Erdem. M., Özdemir, B., Çelik, C., Balıkçı, A., Türker, T., Özmenler, K.H. (2010). Antisosyal Kişilik Bozukluğu Olgularının Şiddet Suçu Niteliğine Göre Mizaç ve Karakter Özellikleri. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 13(3),113-118.

- Eren, F., Gündüz, N., Turan, H., & Erzincan, E. (2018). Erzurum ilinde denetimli serbestlik polikliniğine başvuran hastaların sosyo-demografik incelenmesi. *Current Addiction Research*, 2(1), 11-16.
- Erol, T. (2019). Madde Bağımlılığı ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişki Konusunda Yapılan Çalışmalar Üzerine Bir İnceleme. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi, Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi Özel Sayı*, 56- 58.
- Ertekin, T. (2019). Ergenlerde Yeme Tutumu İle Bağlanma Stilleri, Dürtüsellik Ve Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İstanbul.
- Eryalçın, M. (2020). Denetimli serbestlik hizmeti alan gençlerin ve hizmet sunan uzmanların denetimli serbestlik uygulamalarına ilişkin değerlendirmeleri. Yayınlanmamış Doktora Tezi, *Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü*, Ankara.
- Evren, C. E. (2004). Alkol/Madde Kullanım Bozukluğunda Kişilik Bozukluğu Ek Tanısı: Bir Gözden Geçirme. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 7, 111-119.
- Fırat, S. ve Erk, M. A. (2019). Uyuşturucu Bağımlılığı ile Mücadelede Tedavi ve Denetimli Serbestlik Uygulamaları: Türkiye, Birleşik Devletler, Almanya Ve İrlanda Örnekleri, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Dergisi*, 11(3), 318-337.
- Güleç, G, Köşger, F, Eşsizoğlu, A. (2015). DSM-5'te Alkol ve Madde Kullanım Bozuklukları. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 7 (4), 448-460.
- Görgülü, T. (2017). Madde kullanımı olan bireylerde umutsuzluk ve intihar düşünceleri: Ankara denetimli serbestlik örneği. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 28(2), 7-26.
- Görgün, S. (2009). K.T.Ü. Öğrencilerinde madde kullanımı ve anne babaya bağlanma biçimleri ile ilişkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,

Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

- Görgün S, Tiryaki A, Topbaş M. (2010). Üniversite Öğrencilerinde Madde Kullanma ve Anne Babaya Bağlanma Biçimleri, *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 11:305-12.
- Hayta, A. (2017). *Allah'a Bağlanmak Bağlanma Kuramı ve Tanrı Tasavvuru İlişkisi*: İstanbul, Onto Yay.
- Hazan, C. ve Shaver, P.R., (2000), Bağlanma: Yakın İlişkilerle İlgili Araştırmalar İçin Bir çerçeve, (Çev: Dönmez, A.), *Türk Psikoloji Bülteni* 6 (16-17) 29-50.
- Herken, H., Bodur, S., Kara, F. (2000). Üniversite Öğrencilerinin Madde Kullanımı İle Kişilik Ve Ruhsal Belirti İlişkisi. *Klinik Psikiyatri*, (3), 40-45.
- Hogan, M. J. (2000). Diagnosis and treatment of teen drug use. *Medical Clinics of North America*, 84, 927-966.
- Isohanni, M., Moilanen, I., & Rantakallio, P. (1991). Determinants of teenage smoking, with special reference to nonstandart family background. *British Journal of Addiction*, 86, 391-398.
- İlhan, İ., Demirbaş, H., Doğan, Y.B. (2005). Çıraklık Eğitimine Devam Eden Çalışan Gençlerde Alkol Kullanımı Üzerine Bir Çalışma. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 16(4),237-244.
- Kale, M. (2009). Türkiye'de Denetimli Serbestlik Sistemi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Sivas.
- Kamer, V. K. (2008). Madde Bağımlılarının Rehabilitasyonunda Yeni Dönem Denetimli Serbestlik, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 21(79), 275-308.
- Kapçı, G. ve Küçüker, S., (2006), Ana Babaya Bağlanma Ölçeği: Türk Üniversite Öğrencilerinde Psikometrik Özelliklerinin Değerlendirilmesi,

Türk Psikiyatri Dergisi, 17(4), 286-295.

Karabacak, N. (2014). Madde Bağımlılığı ve Medyanın Rolü. [www.\(PDF\)Madde Bağımlılığı ve Medya|Nevzat Karabacak-Academia.edu.tr](http://www.(PDF)Madde_Bağımlılığı_ve_Medya|Nevzat_Karabacak-Academia.edu.tr) (Erişim Tarihi: 20.12.2020).

Karaca, Ş. (2016). Psikanalitik Bir Okuma Denemesi: Huzur'da Çocuklar. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 40(40), 137-157.

Karadon, H. S. (2012). Madde Kullanan Hükümlülerin Ruhsal Durumunun İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, İzmir.

Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*: Ankara, Nobel Yayın Dağıtım

Karataş, Z. (2020). Madde Kullanım Bozukluğu Olan Yetişkinlerin Sorunlarının Açıklanmasında Aile İşlevleri ve Çeşitli Demografik Değişkenlerin Rolü. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(1), 70-105.

Kaya, E., Akpınar, D., Akpınar, H. (2019). Bağımlılığın Patofizyolojisi. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Tıp Dergisi*, 6(3),166-170.

Kaya, B., Özcan, M.E. (1999). Uçucu Bağımlılığı ve Kötüye Kullanımı: Epidemiyoloji, Risk Grupları Ve Önleme Gruplarının Gerekliliği. *Klinik Psikiyatri*, 2, 189-196.

Kılıç, H. G. (2007). Bazı demografik değişkenler ve anne baba tutumlarına göre madde bağımlısı bireylerin anne baba bağılılıkları ilişkisinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Adana.

Koçak, N. (2006). Madde Bağımlılığına Sosyal Yaklaşımlar. http://www.tubim.gov.tr/Dosyalar/Makaleler/Makale_Sosyal.pdf (Erişim Tarihi 12.12.2020).

Koçhan, K., İlhan, T. (2015). Erbaş/Erlerin Ebeveyne Bağlanma Stilleri, Depresyon Düzeyleri ve Stresle Başa Çıkma Stillerinin Madde

Kullanımı Açısından İncelenmesi. *The Turkish Journal on Addictions*,2(2),61-109.

Korkmaz, T. (2017)., Erişkin Seperasyon Anksiyetesi Düzeyinin Bağlanma Biçimleri İle İlişkinin İncelenemesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*. İstanbul.

Koroğlu, E. (2015). *DSM-5 Tanı Odaklı Klinik Psikiyatri*. İstanbul: HBY Yayıncılık.

Köşger, F., Altınöz, A. E. (2020). Tıp fakültesi öğrencilerinde bağlanma biçimi ile madde kullanma eğilimi arasındaki ilişki. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 21(4), 267-362.

Kurt, B. (2017). Ortaokul Öğrencilerinin Anneye Bağlanma Stilleri İle Kardeş Kıskançlıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisan Tezi. *Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul.

Kutlu, Y. (2011). Kadının Madde Kullanımı ve Bağımlılığı, *Psikiyatri, Journal of Psychiatric Nursing*; 2(2):90-93.

Lieberman, M., Doyle, A. B., & Markiewicz, D. (1999). Developmental patterns in security of attachment to mother and father in late childhood and early adolescence: Associations with peer relations. *Child Development*, 70(1), 202-213.

Maraş, A. (2015). Bağlanma Kuramı Temelinde Gerçekleştirilen Bir Vaka Çalışması. *Ayna Klinik Psikoloji Dergisi*, 2(3), 1-13.

Masterson, J. (2011). *Masterson Günleri V*. Arık, M.(Çev). İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Yayınları.

Mavili, S. (2017). Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Bağımlılık Yapıcı Madde Kullanım Durumları. Tıpta Uzmanlık Tezi, *Pamukkale Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı*, Denizli.

- Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı. (2020). 2019 Türkiye Uyuşturucu Raporu. 21 Nisan 2020, www.narkotik.pol.tr/2019-uyusturucu-raporu-yayinlandi
- Osmanoğlu, D. E. (2017). Üniversite öğrencilerinin içme nedenleri ve madde bağımlılığından korunma özyeterlik davranışlarının belirlenmesi ve içme nedenlerine dair görüşleri. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35, 198-222.
- Ögel, K., Evren, C., Karadağ, F., Gürol, D. T (2012). Bağımlılık Profil İndeksi'nin(BAPİ) geliştirilmesi, geçerlik ve güvenilirliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 23(4), 264-273.
- Ögel, K., Evren, C. (2003). Alkol/Madde Bağımlılarında Dissosiyatif Belirtiler ve Çocukluk Çağı Travması, Depresyon, Anksiyete ve Alkol/Madde Kullanımı İle İlişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 4, 30-37.
- Ögel, K. (2010). *Sigara Alkol Ve Madde Kullanım Bozuklukları, Tanı, Tedavi Ve Önleme*. Yeniden Yayınları. İstanbul.
- Ögel, K. (2005). Madde Kullanım Bozuklukları Epidemiyolojisi. *Türkiye Klinikleri*, 2005, 1,(47), 61-64.
- Öğütçü, Z. H., Söyler, Ç. H., Altıntoprak, E. A. (2019). Madde Kullanım Geçmişli Bireylerin Olumsuz Otomatik Düşünceleri ve Öğrenilmiş Çaresizlik Örüntülerinin İncelenmesi. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*, 1(1), 22-30.
- Örken, C., Tavşanlı, M.E. (2014). Madde Kullanımın Nörolojik Etkileri. *Okmeydanı Tıp Dergisi*, 30(2), 110-114.
- Özakkaş, T. (2012). *Masterson Yaklaşımına Genel Bakış*. İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Yayınları.
- Özakkaş, T. (2015). *Hayata ve Taerapiye Giriş*. İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Yayınları.

- Öztürk, M. O, Uluşahin A. (2008). *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları*. 11. Baskı, Ankara: Nobel Tıp Kitapevleri.
- Powers, S. I., Pietromonaco, P. R., Gunlicks, M., ve Sayer, A. (2006). Dating couples attachment styles and patterns of cortisol reactivity and recovery in response to a relationship conflict. *Journal of Personality and Social Psychology*, 90(4), 613.
- Pulat, F., ve Sarıkaya, M. E. (2019). *İnsanı Anlamanın Tarihi*. İstanbul: Kanon Kitap
- Resmî Gazete (2020). Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun No: 7242, 14.4.2020. Ankara.
- Razı, S. G. (2019). Yasa Dışı Madde Kullanımı Olan ve Olmayan Bireylerin Bağlanma Özellikleri Kişilik Özellikleri Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Yakındoğu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Lefkoşa*.
- San, A., Erensoy, H., Aytaç, H.M., Berkol, T.D. (2020). Üniversite Öğrencilerinde Depresyon Düzeylerinin Madde Kullanımları Ve Aile Tutumları İle İlişkisi. *Bağımlılık Dergisi*, 21(1), 1-12.
- Sağlık Bakanlığı, (2015). Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 23 Mart 2015 Tarih ve 14500235/010.06.02/450 Sayılı Denetimli Serbestlik Tedavi Hizmetleri, 2015/11 Genelgesi, Ankara.
- Savaş, A. (2011). Adli Vergi Cezalarında Denetimli Serbestlik Sistemi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Savi, F. (2008). 12-15 Yaş Arası İlköğretim Öğrencilerinin Davranış Sorunları İle Aile İşlevleri Ve Ana-Baba Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayımlanmamış Doktora Tezi. *DEÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir*.

- Schore, A.N. (2012). *Duygulanımın Düzenlenmesi ve Kendilik Bozuklukları*, M. Benveniste, Çev. İstanbul. Psikoterapi Enstitüsü Yay.
- Siegel, D.J. (2020). *Zihnin Gelişimi*. İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları.
- Smart, L. S, Chibucos, T. R., & Didier, L. A. (1990). Adolescent substance use and perceived family functioning. *Journal of Family Issues*, 11(2), 208-227.
- Sümer, N., Oruçlular Y., ve Çapar, T. (2015) Bağlanma Ve Bağımlılık: Kuramsal Çerçeve Ve Derleme Çalışması. *Bağımlılık Dergisi*, 16(4), 192-209.
- Süngü, H. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Zararlı Madde Kullanımına İlişkin Tutumları/The Attitudes of University Students on Substance Use. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11 (26), 167-194.
- T.C. Sağlık Bakanlığı (2009). Denetimli serbestlik tedbirleri uygulanan kişilerin tedavileri. Ankara. URL: <https://shgm.saglik.gov.tr/TR,9982/genelgeler.html> (Erişim Tarihi: 12.05.2020).
- Terzi, S. (2014). Romantik İlişkilerde Bağlanma Yaralanmalarına Yol Açan Olaylar: Nitel Bir Çalışma. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12(2), 99-108.
- Topçuoğlu, T. (2015). Türkiye’de Denetimli Serbestlik Hizmetlerinin Etkinliğinin Bilimsel Olarak Değerlendirilmesi, *Türkiye’de Denetimli Serbestlik 10. Yıl Sempozyumu*, 8-10 Aralık 2015 (a), İstanbul, s.1-16.
- Tuncer, A. (2011). Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar. Yayınlanmamış Doktora Tezi, *İstanbul Kültür Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İstanbul.
- Tunçay, A. F. (2020). Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullandığı tespit edilen

kişilerin mizaç-karakter özellikleri ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Mersin.

Turan, R. (2010). Madde Kullanımı Nedeniyle Denetimli Serbestlik Ve Tedavi Tedbirine Hükmolan Kişilerin Tedaviyi Başarıyla Tamamlamalarını Öngören Etkenlerin İrdelenmesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, *İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü*, İstanbul.

Uğurlu, G., Uğurlu, M., Turhan, L., Türkçapar, M. H. (2012). Alkol Bağımlılarında İşlevsel Olmayan İnançlar: Karşılaştırmalı Bir Çalışma. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi*, 1, 113-120.

UNODC-United Nations Office on Drugs and Crime. (2018). Annual Report. https://www.unodc.org/documents/AnnualReport/Annual-Report_2018.pdf. (Erişim Tarihi: 15.12.2020).

Yalçın M, Eşsizoglu A, Akkaç H, Yaşan A, Gürgen F. Dicle Üniversitesi öğrencilerinde madde kullanımını belirleyen risk faktörleri. *Klinik Psikiyatri* 2009; 12: 123-33.

Yaman, Ö. M. (2014). Uyuşturucu Madde Bağımlısı Gençlerin Aile İçi İlişkilere Yönelik Görüşleri: Esenler-Bağcılar Örneği. *The Turkish Journal on Addictions*, 1(1),99-132.

Yavuz, H. A. (2011). Ceza Adalet Sisteminde Denetimli Serbestlik. Yayınlanmamış Doktora Tezi, *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Ankara.

Yavuz, H. A. (2012). Denetimli Serbestliğin Türk Adalet Sistemi İçerisindeki Genel Görünümü Üzerine. *Adalet Dergisi*, 42, 58-75.

Yavuz, H., A. (2012). Denetimli Serbestliğin Türk Ceza Adalet Sistemindeki Tarihsel Gelişim Süreci, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 26(100), 317-342.

Yavuz, H. A. (2015). Türkiye de Denetimli serbestlik Mümkün Müdür? Dünü

Bugünü Ve Yarınıyla Türk Ceza Adalet Sisteminde Denetimli Serbestlik, *Türkiye’de Denetimli Serbestlik, 10. Yıl Uluslararası Sempozyumu*, 8-10 Aralık 2015, İstanbul, (a) s.15-23.

Yazıcıoğlu, Y., ve Erdoğan, S. (2014). *SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. İstanbul: Detay Yay.

Yazıcı Çelebi, G., Odacı, H. (2018). Bağlanma Stilleri, İlişkilere İlişkin Bilişsel Çarpıtmalar, Kişilerarası İlişki Tarzları ve Kişilik Özelliklerinin Evlilik Uyumunu Yordama Rolünün İncelenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*. 40, 89-120.

Yıldırım B., Engin E., Yıldırım, S. (2011). Alkol ve Madde Bağımlılarında Yalnızlık ve Etki Eden Faktörler. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 2(1), 25-30.

Yıldızhan, Y. (2019). Madde Bağımlısı Bireylerde Bağlanma Stilleri Ve İlişki Bağımlılığı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *İstanbul Üniversitesi, Lisans Üstü Eğitim Enstitüsü*, İstanbul.

Yurdalan, E. (2019). Annelerin Bağlanma Stilleri İle Çocuk Yetiştirme Tutumları Arasındaki İlişki. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Yakındoğu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İstanbul.

Yüncü, Z., Aydın, R., Aydın, C., Özbaran, B., Köse, S. (2016). Aile Desteği ya da Denetimli Serbestlik Kararı Sonucu Tedavi Merkezine Başvuran Madde Kullanım Bozukluğu Olan Ergenlerin Klinik, Sosyodemografik Farklılıklarının Belirlenmesi ve Denetimli Serbestlik Olgularında Ayıklığı Sağlamada Öngörücü Faktörlerin Belirlenmesi. *Nöropsikiyatri Arşivi Dergisi*, 53, 130-135.

Zorlu, A. Ş. (2014). Denetimli Serbestlik Uzmanlarının Tükenmişlik Düzeyleri, Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, *Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Ankara.

EKLER

Ek. 1. Bilgilendirme Formu

Sayın Katılımcı,

Bu çalışmanın amacı; Uşak ili Denetimli Serbestlik Müdürlüğündeki Tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri olan yükümlülerin, madde kullanımı ve anne-babaya bağlanma stilleri arasında nasıl bir ilişkisi olduğunu saptamaktır.

Bu çalışmada size bir demografik bilgi formu ve bir dizi ölçek sunduk. Demografik bilgi formu sizin yaş cinsiyet gibi demografik özellikleriniz hakkındaki soruları içermektedir. Bu ölçekler, madde kullanımı ve anne-babaya bağlanma stilleri arasında bir ilişki olup olmadığına dair bilgi edinebilmemiz için yapmakta olduğumuz araştırmanın bir parçasıdır. Bu ölçekler aracılığıyla toplanan veriler Uşak ili Denetimli Serbestlik Müdürlüğündeki Tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri olan yükümlülerin, madde kullanımı ve anne-babaya bağlanma stilleri arasında nasıl bir ilişkisi olduğunu anlamamız için kullanılacaktır. Aşağıda bulunan anketi doldurarak, araştırmaya katılmayı kabul etmiş olacaksınız.

Bu araştırmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayalı olup, araştırmaya katılıp katılmamanız hiçbir şekilde denetimli serbestlik süreci yükümlülüğünüzü etkilemeyecektir. Kimlik bilgileriniz araştırma ekibi dışında kimse ile paylaşılmayacaktır. Bu çalışma süresince toplanan veriler, yalnızca akademik araştırma amacı ile kullanılacaktır ve yalnızca ulusal/uluslararası akademik toplantılarda ve/veya yayınlarda sunulacaktır. Bizimle iletişime geçerek istediğiniz zaman çalışmadan çekilebilirsiniz. Eğer çalışmadan çekilirseniz, sizden toplanan tüm veriler veri tabanımızdan silinecektir ve sizinle ilgili olan veriler çalışmada kullanılmayacaktır. Bu konu ile ilgili herhangi bir sorunuz veya endişeniz olursa, bize aşağıdaki iletişim bilgilerinden ulaşabilirsiniz.

Yrd. Doç. Dr. Meryem KARAAZİZ

Yakın Doğu Üniversitesi

Fen-Edebiyat Fakültesi

Harun GÜNDÜZ

Yakın Doğu Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Psikoloji Bölümü Öğretim Üyesi
(Tez Danışmanı)
E-Mail:meryem.karaaziz@neu.edu.tr

Klinik Psikoloji Yüksek Lisans
Öğrencisi
E-Mail:hrngndz32@gmail.com

Ek. 2. Aydınlatılmış Onam Formu

Sayın Katılımcı

Yakın Doğu Üniversitesi Klinik Psikoloji Anabilim Dalı tez çalışması kapsamında planlanmış olan yukarıda adı yazılı araştırmaya katılmak üzere davet edilmiş bulunuyorsunuz. Bu araştırmada yer almayı kabul etmeden önce, araştırmanın ne amaçla yapılmak istendiğini anlamanız ve kararınızı bu bilgilendirme çerçevesinde özgürce vermeniz gerekmektedir. Aşağıdaki bilgileri lütfen dikkatlice okuyunuz, sorularınız olursa sorunuz ve açık yanıtlar isteyiniz.

Aşağıda bulunan anketi(anketleri) doldurarak, araştırmaya katılmayı kabul etmiş olacaksınız.

Bu araştırma Yakın Doğu Üniversitesi klinik psikoloji bölümünde yürütmekte olduğumuz yüksek lisans tezi kapsamında Yakın Doğu Üniversitesi Etik Kurul Başkanlığı'ndan alınan etik kurul izni ve Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünden alınan izin çerçevesine yapılmaktadır. İlişikteki ölçekler, madde kullanımı ve anne-babaya bağlanma stilleri arasında bir ilişki olup olmadığına dair bilgi edinebilmemiz için yapmakta olduğumuz araştırmanın bir parçasıdır. Sizden istenen bilgiler sadece araştırma için kullanılacaktır ve kişisel bilgileriniz tamamen gizli kalacaktır.

Araştırmaya katılmanız sadece sizin gönüllü olmanıza bağlıdır ve bu konuda hiçbir zorunluluğunuz bulunmamaktadır. Araştırmaya katılıp katılmamanız hiçbir şekilde denetimli serbestlik süreci yükümlülüğünüzü etkilemeyecektir. Katılmayı kabul ederseniz araştırmacı tarafından kişisel bilgi formu ve ölçekler uygulanacaktır. Araştırmada kullanılan form ve ölçekler toplam 30-35 dakikanızı alacaktır.

Çalışmanın değerlendirmesi esnasında isminiz kaydedilmeyecektir, size bir kod ya da rumuz verilecektir. Kayıtlarınız ve bu kod ya da rumuz numarası ile 5 yıl boyunca araştırma ekibi tarafından tutulacak ve daha sonra tüm veri tabanlarımızdan silinecektir. Kimliğiniz hiçbir şekilde üçüncü taraflara açıklanmayacak ve takma adlar tüm gözlem ve görüşme verilerinde kullanılacaktır. Bizimle iletişime geçerek istediğiniz zaman bu çalışmaya katılmayı bırakabilirsiniz. Bu çalışma süresince toplanan veriler, yalnızca akademik araştırma amacı ile kullanılacaktır ve yalnızca ulusal/uluslararası akademik toplantılarda veya yayınlarda sunulacaktır. Çalışmada yer alan görüşme formu ve ölçek sorularının gerçeğe uygun olarak cevap verilmesi araştırma sonuçlarının bilimsel ve güvenilir olması açısından önemlidir.

Araştırmanın gönüllü olur-onam formunu okudum ve sözlü olarak da dinledim. Araştırma ile ilgili istediğim tüm açıklamalar yeterli yapılmıştır ve tüm sorularıma tatmin edici cevaplar verilmiştir. Yazılı ve sözlü olarak tarafıma sunulan tüm açıklamaları ayrıntılarıyla anladığım kanısındayım. Çalışmaya katılmayı isteyip istemediğim konusunda karar vermem için yeterince zaman tanındı. Bu koşullar altında, araştırma kapsamında elde edilen şahsıma ait bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını, gizlilik kurallarına uyulmak kaydıyla sunulmasını ve yayınlanmasını, hiçbir baskı ve zorlama altında kalmaksızın, kendi özgür irademle kabul ettiğimi beyan ederim.

Gönüllünün Adı Soyadı

İmzası

Tarih:

Bu araştırma ile ilgili yukarıda yer alan ve istenen diğer bilgiler katılımcıya tarafımdan açıklanmıştır ve yazılı onamı tarafımdan alınmıştır.

Araştırmacının Adı Soyadı

İmzası

Ek. 3. Kişisel Bilgi Formu

1. Cinsiyetiniz: Kadın () Erkek ()
2. Yaşınız:
3. Doğum yeriniz:
4. Annenizin yaşı:
5. Babanızın yaşı:
6. Annenizin eğitim durumu:
İlköğretim () Üniversite () Ortaöğretim () Yüksek lisans / Doktora () Lise ()
Doktora ve üstü ()
7. Babanızın eğitim durumu:
İlköğretim () Üniversite () Ortaöğretim () Yüksek lisans / Doktora () Lise ()
Doktora ve üstü ()
8. Anne: Sağ () Öldü ()
9. Baba: Sağ () Öldü ()
10. Anne babanız için uygun olanı işaretleyiniz.
() Evliler, birlikte oturuyorlar () Evliler, ayrı yaşıyorlar () Boşandılar ()
11. Siz dahil kaç kardeşsiniz?
12. Yaşadığınız yer:
Ailemle evde () Yurtta () Ayrı evde () Akrabalarımın yanında ()
13. Herhangi bir yerde çalışıyor musunuz?
A) Evet, tam gün B) Evet, yarı zamanlı C) Hayır
14. Ailenizde veya yakın akrabalarınızdan suç işleyerek ceza alan var mı?
(Sabıkası olan var mı?)
() Evet Kim ve suçu nedir?:)
() Hayır
15. Yakın arkadaş grubunuz içerisinde herhangi bir suç/suçlardan dolayı ceza alan var mı?

Evet

Cevabınız evet ise suçu nedir?

Hayır

16. Hangi uyuşturucu maddeleri kullanıyorsunuz, belirtiniz.

17. Ne sıklıkla uyuşturucu madde kullanıyorsunuz?

Her gün İki-üç günde bir Her hafta Bulursam içerim İçmeden duramam

18. Neden bu uyuşturucuyu tercih ediyorsunuz? (Birden fazla işaretleme yapabilirsiniz.)

Fiyatı ucuz

Bana etkileri çok iyi (kafası güzel)

Her yerde var kolay alıyorum

Dertlerimi unutturuyor

Diğer belirtiniz

19. Madde kullanmaya kaç yaşında başladınız?

.....

20. Neden uyuşturucu madde kullanmaya başladınız? (Birden fazla işaretleme yapabilirsiniz.)

Arkadaş ortamında başladım

Okuldaki sorunlar yüzünden başladım

Ailedeki problemler sebep oldu

Merak

Arkadaşlarım veya ailemde madde kullananlar var

Diğer belirtiniz.

Ek. 4. Bağımlılık Profil İndeksi Ölçeği (BAPİ)

→ Şimdi size bağımlılık yapan maddelerle ilgili bazı sorular soracağım.

Burada bulunmadan önceki son bir yılınızı düşünerek içinde aşağıdaki maddeleri kullanıp kullanmadığınızı veya **ne sıklıkta** kullandığınızı belirtiniz

Yanıt kartını gösterin

		Hiç veya ayda 3 kezden fazla değilse	Haftada 1-5 kez	Hemen hemen her gün
1	Ne sıklıkla alkol kullanıyordunuz?	☐	☐	☐
2	Ne sıklıkla esrar (marihuana, joint, gubar vb) kullanıyordunuz?	☐	☐	☐
3	Ne sıklıkla ecstasy (ekstazi) kullanıyordunuz?	☐	☐	☐
4	Ne sıklıkla eroin kullanıyordunuz?	☐	☐	☐
5	Ne sıklıkla kokain kullanıyordunuz?	☐	☐	☐
6	Ne sıklıkla taş (krak kokain) kullanıyordunuz?	☐	☐	☐
7	Ne sıklıkla rohipnol, rivotril (roş) gibi haplar kullanıyordunuz?	☐	☐	☐
8	Ne sıklıkla uçucu maddeler (tiner, bali, gaz vb) kullanıyordunuz?	☐	☐	☐
9	Ne sıklıkla akineton, tantum, xanax vb gibi çeşitli haplar kullanıyordunuz?	☐	☐	☐
10	Ne sıklıkla metamfetamin, ice gibi amfetamin türevleri kullanıyordunuz?	☐	☐	☐
11	Ne sıklıkla LSD, GHB gibi maddeler kullanıyordunuz?	☐	☐	☐

→ Şimdi sayacağım hangisi sizin tercih maddeniz? Yani asıl kullanmayı sevdiğiniz, o varsa başkasını kullanmak istemeyeceğiniz hangisi?

Yukarıda kullandığımı söylediği maddeleri sayınız ve sorunuz

11b1	Alkol	☐	11b7	Rohipnol, rivotril (roş)	☐
11b2	Esrar (marihuana, joint, gubar vb)	☐	11b8	Uçucu maddeler (tiner, bali, gaz vb)	☐
11b3	Ecstasy (ekstazi)	☐	11b9	Akineton, tantum, xanax gibi haplar	☐
11b4	Eroin	☐	11b10	Metamfetamin, ice gibi amfetamin türevleri	☐
11b5	Kokain	☐	11b11	LSD, GHB gibi maddeler	☐
11b6	Taş (krak kokain)	☐			

Ek. 5. Anne Babaya İlişkin Görüşler Ölçeği I

Aşağıda, ana-babanızın çeşitli tutum ve davranışlarına ilişkin ifadeler yer almaktadır. 16 yaşınıza kadar olan dönemde **annenizi** hatırlamaya çalışarak, her bir ifadeye en uygun seçeneğin karşısındaki paranteze X işareti koyunuz.

	Tamamen böyleydi	Kısmen böyleydi	Pek böyle değildi	Hiç böyle değildi
1. Benimle yumuşak ve arkadaşça bir tarzda konuşurdu.	()	()	()	()
2. İhtiyaç duyduğum kadar yardım etmezdi.	()	()	()	()
3. Hoşlandığım şeyleri yapmama izin verirdi.	()	()	()	()
4. Duygusal olarak bana karşı soğuk görünürdü.	()	()	()	()
5. Sorunlarımı ve endişelerimi anlıyor görünürdü.	()	()	()	()
6. Bana karşı sevgi doluydu.	()	()	()	()
7. Kendi kararlarımı vermemden memnuniyet duyardı.	()	()	()	()
8. Büyümemi istemezdi.	()	()	()	()

--	--	--	--	--

Ek. 6. Anne-Babaya İlişkin Görüşler Ölçeği-II

Aşağıda, ana-babanızın çeşitli tutum ve davranışlarına ilişkin ifadeler yer almaktadır. 16 yaşınıza kadar olan dönemde **babanızı** hatırlamaya çalışarak, her bir ifadeye en uygun seçeneğin karşısındaki paranteze X işareti koyunuz.

	Tamamen böyleydi	Kısmen böyleydi	Pek böyle değildi	Hiç böyle değildi
1. Benimle yumuşak ve arkadaşça bir tarzda konuşurdu.	()	()	()	()
2. İhtiyaç duyduğum kadar yardım etmezdi.	()	()	()	()
3. Hoşlandığım şeyleri yapmama izin verirdi.	()	()	()	()
4. Duygusal olarak bana karşı soğuk görünürdü.	()	()	()	()
5. Sorunlarımı ve endişelerimi anlıyor görünürdü.	()	()	()	()
6. Bana karşı sevgi doluydu.	()	()	()	()
7. Kendi kararlarımı vermemden memnuniyet duyardı.	()	()	()	()
8. Büyümemi istemezdi.	()	()	()	()

ANNE- BABAYA İLİŞKİN GÖRÜŞLER ÖLÇEĞİ I-II Puanlanması

Ölçek, 16 yaş üzeri kişiler tarafından, anne ve baba için ayrı ayrı dolduruluyor.

Maddeler; Tamamen böyleydi = 3,

Kısmen böyleydi = 2,

Pek böyle değildi = 1,

Hiç böyle değildi = 0 şeklinde puanlanıyor.

Tersine puanlanan maddelerde ise (2.,4.,8.,9.,10.,13.,14.,16.,18.,19.,20.,23. ve 24. maddeler), puanlama 0-3 şeklinde. Hem toplam ölçekte, hem de iki alt ölçekte puan artışı olumlu bağlanmayı ifade ediyor. Ölçekteki 8.,9.,10.,13.,19.20. ve 23. maddeler ikinci alt ölçekte (aşırı koruma), diğer maddeler ise ilgi/kontrol adlı birinci alt ölçekte toplanmaktadır.

Ek. 7. Anne Babaya İlişkin Görüşler Ölçeği İzni**Harun Gündüz** 04.12.2019

Hocam merhabalar, Yakın doğu üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik psikoloji yüks

Emine Gül Kapçı 07.12.2019

Alıcılar: ben ▾

Tabii ki kullanabilirsiniz. İnternet adresimden ölçeğe ulaşabilirsiniz.

Başarılar

Emine Gül Kapçı

4 Ara 2019 Çar 15:36 tarihinde Harun Gündüz
<hrngndz32@gmail.com> şunu yazdı:

[Alıntılanan metni göster](#)

Ek. 8. BAPİ Ölçeği Kullanım İzni

14:26   4.5G   100

BAĞIMLILIK PROFİL İNDEKSİ ÖLÇEĞİ HAKKINDA KULLANIM İZNİ

Gelen Kutusu

Harun Gündüz 14.11.2019

Hocam merhabalar, Yakın doğu üniversitesi
Sosyal Bilimler Entitüsü Klinik psikoloji yüksek

Kultegin Ogel 15.11.2019 Alıcılar: ben

merhaba, kullanabilirsiniz, saygılarımla

From: [Harun Gündüz](#)

Sent: Thursday, November 14, 2019 12:48 PM

To: ogelk@ogelk.net

Subject: BAĞIMLILIK PROFİL İNDEKSİ ÖLÇEĞİ HAKKINDA
KULLANIM İZNİ

[Alıntılanan metni gizle](#)

Ek. 9. Bakanlık İzni

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü

Sayı : 46985942-789-E.50/14256
Konu : Anket İzin Talebi

23/01/2020

UŞAK CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞINA

İlgi : a) 02/12/2019 tarihli ve B.M. 2019/7141 sayılı yazı,
b) 22/01/2020 tarihli ve B.M. 2020/505 sayılı yazı.

İlgi yazılar ile; Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Bölümünde Yüksek Lisans öğrencisi aynı zamanda Uşak Denetimli Serbestlik Müdürlüğünde Psikolog olarak görev yapan Harun GÜNDÜZ'ün Dr. Öğr. Üyesi Meryem KARAAZİZ'in danışmanlığında yürüttüğü "Tedavi ve Denetimli Serbestlik Yükümlülerinin Madde Kullanımı ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişki (Uşak İli Örneği)" konulu yüksek lisans tez araştırması kapsamında Uşak Denetimli Serbestlik Müdürlüğünde 27 Ocak - 27 Mart 2020 tarihleri arasında toplam 150 yükümlüye (75 kadın, 75 erkek) "Kişisel Bilgi Formu", "Bağımlılık Profil İndeksi (BAPİ Uygulayıcı Formu)", "Bağımlılık Profil İndeksi (BAPİ) Kısa Formu" ve "Anne - Babaya İlişkin Görüşler Ölçeği I - II" anket formlarının uygulayabilmesi için izin talebinde bulunduğu bildirilmiştir.

Bu kapsamda ilgi yazılar ve ekleri incelenmiş olup; Harun GÜNDÜZ'ün Dr. Öğr. Üyesi Meryem KARAAZİZ'in danışmanlığında, "Bağımlılık Profil İndeksi (BAPİ Uygulayıcı Formu)"nde yer alan yükümlülerin "adı - soyadı"nın yazılı olduğu bölümün çıkarılması ve çalışmada yükümlülerin ad-soyadı yerine rumuz, numara ya da kod isim kullanılması, ses kaydı ve görüntü alınmaması, yükümlülerin kimlik bilgilerini gizli tutulmaması ve bilgilerin basınla paylaşılmaması, çalışma esnasında müdürlüğün işlerinin aksatılmaması, tez savunması öncesi çalışmanın Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'ne gönderilmesi ve Genel Müdürlükten onay alınmadan hiçbir şekilde kullanılmaması ve yayınlanmaması koşullarıyla Uşak Denetimli Serbestlik Müdürlüğünde, belirtilen tarihler arasında söz konusu çalışmanın yapılması uygun bulunmuştur.

Bilgi ve gereğini rica ederim.

Namık Kemal VAROL
Hâkim
Bakan a.
Genel Müdür Yardımcısı

* Bu evrak elektronik imza ile imzalanmış ve DYS üzerinden gönderilmiştir. Ayrıca fizikî olarak gönderilmeyecektir.

Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı
Koruma Kurulları ve Mağdur Destek Hizmetleri Şube Müdürlüğü
Hacı Bayram Mahallesi Ağah Efendi Caddesi
No:70/1 Altındağ /Ankara
Telefon: (0312) 507 07 48 Faks: (0312) 223 97 44

Ayrıntılı bilgi için irtibat: Mehmet YILDIRIM

e-posta: ds.kkmdhsm@adalet.gov.tr Elektronik Ağ: www.ctc.adalet.gov.tr

UYAP Bilişim Sistemindeki bu dokümana <http://vatandas.uyap.gov.tr> adresinden hgWfgXI - 9IMzhyn - 1dicNRA - /rZJyE= ile erişebilirsiniz.

ÖZGEÇMİŞ

Harun GÜNDÜZ Uşak'ta doğdu. 2007 senesinde Uşak Lisesi'nden mezun olduktan sonra, 2008 yılında İstanbul Aydın Üniversitesi Psikoloji bölümünü kazandı. 2011 yılında Uludağ Üniversitesi Psikoloji bölümüne yatay geçiş yaparak 2013 yılında Psikoloji lisansını tamamladı. 2014 yılında Uşak Denetimli Serbestlik Müdürlüğü Eğitim İyileştirme Bürosunda Psikolog olarak görev yapmaya başladı. Çalıştığı kurumda madde bağımlısı ve Antisosyal Kişilik Bozukluğu , Anksiyete bozuklukları (panik, agora fobi, sosyal fobi, özgül fobi, obsesif kompulsif bozukluk, travma sonrası stres bozukluğu, yaygın anksiyete bozukluğu), depresyon, yeme bozuklukları, ağrı bozukluğu, bağımlılık, öğrenciler için sınav kaygısı olan danışanlarla çalışmaktadır.2015 yılında İzmir Motive Psikolojik Hizmetler ve Bilişsel Davranışçı Terapi Derneği aracılığı ile Prof. Dr. Hakan TÜRKCAPAR, Yrd. Doç. Dr. Vahdet GÖRMEZ, Doç. Dr. Levent SÜTÇİGİL tarafından yürütülen Bilişsel Davranışçı Terapi Eğitimi (I.Modül) (2015) tamamladı.2016 yılı Temmuz ayında Psikoterapi Enstitüsü 15. Bütüncül Psikoterapi Eğitimine başlayan Psikolog Harun GÜNDÜZ Bilişsel Terapi ve Şiir Terapi alanındaki çalışmalarını sürdürmektedir.

Katıldığı Eğitim ve Kongreler

- 1)-Ankara Üniversitesi Psikoloji Kongresi (2009)
- 2)-İstanbul Aydın Üniversitesi Psikoloji Günleri – Girizgah (2010)
- 3)-Prof. Dr. Hakan TÜRKCAPAR – Yrd. Doç Dr. Vahdet Görmez- Doç. Dr. Levent Sütçügil Bilişsel Davranışçı Terapi Eğitimi (I.Modül) (2015)
- 4)-Psikoterapi Enstitüsü Uz. Dr. Tahir ÖZAKKAŞ 15. Bütüncül Psikoterapi Eğitimini tamamladı.
- 5)-'Kaygı Bozukluklarına Kapsamlı Bir Yaklaşım ' konulu Atölye Çalışması Dr. Assen ALLADİN, 1-2 Ekim 2016, Psikoterapi Enstitüsü.

6)-Bütünleştirilmiş İlişkisel Grup Şema Teorisi” konulu Atölye Çalışması, Judith Schoenholtz-Read, Ed ,8-9-10 Nisan 2017, Psikoterapi Enstitüsü.

7)-2017, SEPI (Society Exploration of Psychotherapy Integration) 33th Annual Conference

8)-SEPI, ABD, Colorado, Denver 2017’de “Cognitive Poetry Therapy adlı çalışmamı sundum.

9)-EMDR Eğitimi (1.Modül), Prof.Dr Emre KONUK, 15-18 Haziran 2017, Davranış Bilimleri Enstitüsü

Üye Olduğu Mesleki Kuruluş ve Organizasyonlar

Psikoterapi Enstitüsü Derneği

SEPI (Society Exploration of Psychotherapy Integration)

EMDR Türkiye

İNTİHAL RAPORU

TEDAVİ VE DENETİMLİ SERBESTLİK YÜKÜMLÜLERİNİN MADDE KULLANIMI VE BAĞLANMA STİLLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ (UŞAK İLİ ÖRNEĞİ)

ORIJINALLIK RAPORU

% 7	% 7	% 3	%
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	docs.neu.edu.tr İnternet Kaynağı	% 1
2	addicta.com.tr İnternet Kaynağı	% 1
3	www.emcdda.europa.eu İnternet Kaynağı	% 1
4	www.acarindex.com İnternet Kaynağı	<% 1
5	yenisehir.fandom.com İnternet Kaynağı	<% 1
6	ets.anadolu.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
7	openaccess.maltepe.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
8	www.scribd.com İnternet Kaynağı	<% 1

ETİK KURUL RAPORU

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ

BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU

22.09.2020

Sayın Harun Gündüz

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na yapmış olduğunuz YDÜ/SB/2020/584 proje numaralı ve **“Tedavi ve Denetimli Serbestlik Yükümlülerin Madde Kullanımı ve bağlanma Stilleri Arasındaki İlişki”** başlıklı proje önerisi kurulumuzca değerlendirilmiş olup, etik olarak uygun bulunmuştur. Bu yazı ile birlikte, başvuru formunuzda belirttiğiniz bilgilerin dışına çıkmamak suretiyle araştırmaya başlayabilirsiniz.

Doçent Doktor Direnç Kanol

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Raportörü

Direnç Kanol

Not: Eğer bir kuruma resmi bir kabul yazısı sunmak istiyorsanız, Yakın Doğu Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na bu yazı ile başvurup, kurulun başkanının imzasını taşıyan resmi bir yazı temin edebilirsiniz.
